

HRVATSKA U EU: KRAJ DUGOG PUTA

| NA LICU MESTA: LIBAN

BIH 3.50 BAM; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 MKD; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

cena 200 RSD

01164

9 770353 802002

VREME

broj 1173
27. jun 2013.

**Intervju:
Milena Marković,
pesnikinja**

**Otpor
hegemoniji i
imperijalizmu**

Plaćajte sa stilom!

MasterCard® PayPass™ kartica

KOMERCIJALNA BANKA
Meni najbliža

www.kombank.com; kontakt centar 011 20 18 600 i 0700 800 900; kontakt.centar@kombank.com

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika

Aleksandar Čirić

sekretarijat

Mirjana Kalezić

redakcija

Dejan Anastasijević,
Aleksandar Anđić (foto), Muharem
Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan
Bubnjević, Sonja Čirić, Zora Drčelić,
Jovan Dulović, Slobodan Georgijev,
Jovana Gligorijević, Nebojša
Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet),
Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov,
Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić,
Jasmina Lazić (međuvreme), Zoran
Majdin, Radmilo Marković, Saša
Marković, Ivana Milanović Hrašovec,
Milovan Milenković, Milan Milošević,
Tamara Nikčević, Teofil Pančić, Saša
Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza,
Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov,
Dragan Todorović, Tanja Topić,
Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš
Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva)

Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.),

Vesna Srbinić, Tanja Stanković,
Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;

korektori: Ana Čuk, Marija Halupka,
Stanica Milošević;

lektori: Katarina Pantić,

Živana Rašković, Ivana Smolović;

daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje

www.vreme.com

Marija Vidić (urednica)

Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

**SAVET
ZA ŠTAMPU**

Brzo, besplatno, pravilno.

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

06 Hrvatska u Evropskoj uniji:

Kraj dugog putovanja

08 Hrvatska i EU: Ne kvarite doživljaj

12 Intervju: Tvrtko Jakovina

18 Mediji: Domaći zadaci gazde Pinka

22 Protest na Trgu republike:

Stop uništavanju kulture

24 Intervju: Dr Birger Nerré, vođa projekta

GIZ "Reforma javnih finansija u Srbiji"

29 Vreme Beograda

38 Ljudi i vreme

KULTURA

40 Intervju: Milena Marković,

dramska spisateljica

51 Pozorište: Krleža u Beču

54 In memoriam: Džejms Gandolfini

56 TV manijak

SVET

58 Liban: Ko se još seća mira

64 Tropsko proleće: Kad Brazilci buše fudbal

MOZAIK

66 Ljubav u Ljubljani: Tajna dve razglednice

69 Moj muški život: Mundos

70 Srpska pravoslavna crkva:

Protiv abortusa, ništa o pedofiliji

72 Avijacija: Suhoj nad Buržeom

74 Pošta

76 Strip

78 Vreme uživanja

Da je svoj napad na Dragana Đilasa organizovao pametnije i sa više stila, sigurno je da bi Željka Mitrovića mnogi u Srbiji vrlo ozbiljno shvatili. Ovako, zahvaljujući svojoj poetici, postao je predmet sprdnje

PIŠE: TAMARA SKROZZA

Sve bilo previše učtivo i salonski, tako da sve to, uz najavu da će toga opet bude tek za mesec dana, može da se stavi pod rep Tomi Vučić Nikoliću. Ali, kako bilo, kulturnjaci su, za razliku od drugih, bar spasli svoju dušu

PIŠE: DRAGAN TODOROVIĆ

Na dan izlaska ovog broja "Vremena" u Njujorku će biti sahranjen glumac Džejms Gandolfini koji je umro u Rimu osam dana ranije

PIŠE: MUHAREM BAZDULJ

Na naslovnoj strani: Milena Marković
Foto: Milovan Milenković

Ukrajinska "bitka brašnom", na obali Dnjepra u Kijevu, 22. juna i uživanje u sve popularnijim "spontanim" glupostima. FOTO: Valentin Ogirenko/ REUTERS

PROGNOZA VREMENA ZA PERIOD 27. 6. 2013 — 3. 7. 2013.

26/06/13 www.meteos.rs

min°C max°C	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDELJA	PONEDELJAK	UTORAK	SREDA
Beograd	12 ☀ 23	14 ☀ 25	15 ☁ 27	16 ☁ 26	16 ☁ 24	14 ☀ 25	15 ☀ 27
Vojvodina	10 ☁ 22	12 ☀ 24	14 ☁ 26	15 ☁ 25	14 ☁ 23	11 ☁ 24	12 ☀ 25
centralna i južna Srbija	10 ☀ 24	12 ☀ 26	12 ☁ 26	14 ☁ 25	14 ☁ 24	12 ☁ 25	12 ☀ 26

Većinom povoljna biometeorološka situacija usled prijatnih temperatura i blago povišenog pritiska, usloviće izostanak tegoba. Povremene blage tegobe moguće su kod meteoropata i hroničnih bolesnika.

Grudobrani i grudnjaci

Hajde malo da maštamo.

Zamislite da svaka osnovna škola u Srbiji ili makar ona u kojoj se polaže mala matura ima računar priključen na internet. Ili da direktor škole ima smart telefon, a škola pristojan štampač. Veće pre polaganja Ministarstvo direktoru pošalje šifrovani mejl sa, recimo, deset kombinacija testova puta dvadeset zadataka po testu, ukupno 200 zadataka. Ujutru, kada deca sednu u klupe, ministar na televiziji pročitati šifru kojom se otključava poslati dokument i kaže koji od deset testova direktori da štampaju.

Štampanje se obavi u narednih pet minuta na samoj lokaciji polaganja (dobar štampač tera više od 30 stranica u minutu). Nema distribucije, a troškovi štampanja su beznačajni i snosi ih svaka škola za sebe. Ako se desi da neko ishakuje mejl, ništa strašno. Ako je stigao da nauči dvesta zadataka, makar i samo rešenja, onda se smatra da je sposoban za dobru školu. Ako je prepisivao, onda je sposoban jer ga nisu uhvatili.

Kakav je inače smisao polaganja ovakvog testa u današnje vreme, druga je tema, vredna ozbiljne analize.

Da zamišljamo dalje. Odeti u dom zdravlja i kod sebe imate samo jedan dokument koji dokazuje ko ste, ličnu kartu, pasoš, vozačku dozvolu, šta god. Kažete samo koji vam je jedinstveni matični broj, kod bilo kojeg lekara u Srbiji, i on momentalno vidi vaš karton jer je sve u sistemu, a svaki dom zdravlja ima kompjuter.

Ne treba vam zdravstvena knjižica jer ionako ne služi ničemu, sem da se overava. A to je suvišan trošak jer se overa može proveriti kompjuterom. Ili još bolje, mobilnim telefonom. Pošaljete sms sa svojim JMBG i dobijete nazad poruku do kada ste osigurani. Za identifikaciju kod lekara a i drugde može da posluži i otisak prsta, kad ga već dajemo državi, ne treba vam nikakav dokument, ako situacija tako nalaže.

sms je zgodan i da zakažete pregled, mada može i na sajtu. Sve to ne košta puno, takav sistem. Spreman sam da se kladim da bi bilo manje od troška izdavanja sedam do osam miliona novih zdravstvenih knjižica, što nam se sada sprema.

Oba ova primera govore mi da mi u Srbiji i dalje ne razumemo da postoji nešto što se zove internet, da se računari danas mogu jeftino umrežiti a da su telefoni već umreženi. I da lekari mogu do vašeg kartona da stignu i android aplikacijom na mobilnom. Lekarska čast branila bi im da tu privilegiju zloupotrebe, kao što im sada brani da otkrivaju tajne svojih pacijenata.

Nedavno, u Americi, dobio sam deset posto popusta u robnim kućama tako što sam srpskom ličnom kartom dokazao da nisam odande. Svim kasama u toj povelikoj državi je to dojavljeno trenutno, nakon uvida u moj dokument. Ako vam je prva pomisao kako bi to moglo da se zloupotrebi, ne treba vam bolji odgovor na pitanje zašto Srbija nikada neće biti Amerika. A i za Evropu je diskutabilno.

Amerikanci o tome i ne razmišljaju jer im robne kuće nude veće privilegije, ako redovno kupuju na svoje ime. Zato svoju budućnost ne traže u veličini grudnjaka, kako zaposlenih u Službenom glasniku tako ni javnih ličnosti koje postavljaju društvene standarde.

Možda ne znaju gde je Srbija, ali i šta će im taj podatak pored tolikih važnijih? Ako im ikada zatreba, naći će na internetu.

ZORAN STANOJEVIĆ

Ajfon

Uđeš u bus, svaka druga mlađa osoba hvalisavo drži u ruci mali aparat, telefon li je, šta li je, i hipnotički gleda u ekran, ne bi li se javio neko ko neće da se javi.

Šta to drže u rukama?

Jedan upućeni mlađi čovek znalački objašnjava:

Ono što nije običan mobilni telefon, to je ajfon (iPhone), od januara 2007. kada je lansiran kao pronalazak godine, najpopularniji multimedijalni pametni telefon, smartfon (smartphone). Taj smartfon ima osetljivi ekran, multi tač ekran (multi-touch screen), koji reaguje na različite dodire. Nema fizičku tastaturu (physical keyboard) već se virtuelna tastatura (virtual keyboard) na dodir pojavljuje na tom tač skrini. Funkcioniše i kao telefon kamera (camera phone). Ima ajpod (iPod) za pregledanje slike i plejer (portable media player), za reprodukciju slike i zvuka. Ima minimalni interfejs (hardware interface) serijski priključak, vezni sklop... Može da prenosi tekstualne poruke (text messaging) i vizuelne i glasovne poruke (visual voicemail)...

Dok vam pričaju o tom setu uređaja na dlanu, sitnijih od nekadašnje najsitnije špijunske opreme, povezanom preko interneta ili lokalne bežične mreže (Wi-Fi connectivity) sa spoljnim svetom, sigurno i sa Onim Kaubojem, morate se setiti kako je onaj bivši cijaš Edvard Snouden provalio da se tamo sve sluša i snima, pa ga sad jure po svetu – od Hongkonga, preko Moskve i Havane do Lime.

Generacija koja je odrasla na Orvelovoj 1984. sa užasom zaključuje kako se proročanstva, kao i vicevi, nažalost ispunjavaju, kako je zahvaljujući tehnologiji omogućena kontrola svih i svakoga od strane Velikog brata, na koju svi pristaju...

Ova ajfon generacija (neki je zovu i tvi-ter generacija), međutim, tu stvar okreće naglavačke. Vesti od Ankare preko Atine do Rija govore o tome kako se mladi veoma brzo okupe zahvaljujući povezanosti preko ajfon smartfon društvenih mreža i, tako okupljeni, obaraju vlade i režime.

Ne verujete.

Ne verujem ni ja, ali tako javljaju.

MILAN MILOŠEVIĆ

KRAJ DUGOG PU

ODBORJAVANJE: M. Bandić i I. Josipović u parku Mini-Evropa u Briselu

Foto: Reuters

TOVANJA

To što će Tomislav Nikolić autoputem bivšeg bratstva i bivšeg jedinstva nakon više od 20 godina doći u Zagreb, već je napredak, pogotovo što u svemu ima još neke simbolike: samo dva dana pre zvaničnog ulaska Hrvatske u EU i Srbija će dobiti bar zeleno svetlo za početak pregovora, ako već ne i datum

Nakon godina mučnih i teških pregovora, Hrvatska 1. jula konačno, kao punopravna članica, ulazi u Evropsku uniju. Kako se čini, sve je spremno za svečanost koja će se održati u nedjelju 30. juna na zagrebačkom centralnom Trgu bana Jelačića: najavljeni su visoki gosti iz Evrope i regije, među kojima i njemačka kancelarka Angela Merkel i – po prvi puta – srpski predsjednik Tomislav Nikolić.

Građani Hrvatske, bar oni koji su se na slabo izlaznom referendumu izjasnili za ulazak u EU, očekuju bolji život; euroskeptici i dalje tvrde da od toga nema ništa, iako će većina prihvatiti tvrdnje nekih da od 1. jula Hrvatska definitivno "odlazi sa Balkana", suprotno najvećem poduzetniku u regiji Ivići Todoriću čiji je intervju iz knjige s pet poduzetnika (izdanje Novog libera, Zagreb, koje je prije nekoliko dana predstavljeno hrvatskoj javnosti) prenio portal *business.hr* i koji predlaže čvršću suradnju država bivše Jugoslavije, ali i cijele regije pod kojom podrazumijeva i Poljsku, Ukrajinu, Rumunjsku, ali i Italiju i Austriju. "Mi moramo unutar EU početi raditi svoj mali Beneluks... Sve je bolje od onoga što imamo sad. Slovensko je građevinarstvo, primjerice, već propalo, a propada i hrvatsko, pa još malo i nećemo imati građevinara. Doći će, međutim, austrijski Strabag i on će uzeti cijelo tržište i biti glavni građevinar za cijelu regiju. Možda tako treba i biti, no zbog čega oni ne bi napravili restrukturiranje nekoliko kompanija u Sloveniji i nekoliko u Hrvatskoj, pa da ovdje ostane i dio postojeće infrastrukture?", kaže Todorić, predlažući i to da premijeri nekoliko susjednih

država, Mađarske, Slovenije, Hrvatske, Srbije, bez obzira na međusobne nesuglasice, zajedno odu k austrijskim i talijanskim bankarima, o čijim cijenama financiranja svi ovise, te dogovore neku novu strategiju suradnje.

PROMENE I CEFTA MUKE

Velike promjene, upozoravaju ekonomisti, neće biti brzo vidljive, a ulazak u EU ima i nekih loših strana, primjerice onu da Hrvatska ulaskom postaje i dijelom velikog tržišta zajednice, te više nije članica CEFTA sporazuma (Srednjoevropska zona slobodne trgovine, u kojoj poslije odlaska Hrvatske ostaju Srbija, Bosna i Hercegovina, Albanija, Makedonija, Crna Gora, Moldavija i Kosovo), pri čemu valja dodati još jednu prednost Srbije: njen pristup ruskom tržištu. Tu činjenicu bi, kako u posljednje vrijeme ističu predstavnici Srbije i Bosne i Hercegovine, trebale iskoristiti zemlje u regiji. Naime, hrvatski izvoz u regiji u zemlje članice CEFTA u svakom će slučaju biti skuplji i manje konkurentniji zbog primjene novih, većih carina (samo cigarete Tvornice duhana Rovinjski, na primjer, bit će pogođene s gotovo pet puta većom carinom nego dosad). Zato su neke velike firme već najavile seobu svojih proizvodnih pogona u Srbiju i Bosnu i Hercegovinu (samim time i smanjenje radnih mjesta u Hrvatskoj), s time da je Iвица Todorić, odnedavno vlasnik i slovenskog "Merkatora", već odavno tu... i prije nego što je *urbi et orbi* objavio svoju ideju o "našem malom Beneluxu".

I za Srbiju, bez obzira što je riječ o šansi za povećanje izvoza domaćih proizvoda na tržište Bosne i Hercegovine, kad je o

Ne kvarite doživljaj

Ako mene pitate, rečenica: "Ja sam građanin Evropske unije" nema više smisla nego kad se Radovan Treći hvali da je član biblioteke. Ili ne, lažem, ima jedna korist, mnogima ovdje značajnija od svega. Više od činjenice da su u Evropskoj uniji Hrvate veseli da Srbi tamo nisu

Piše: Ante Tomić

"Sve smo dalje od Europe, a sve bliže sebi", kazao je u svibnju 1993. na jednoj tribini u Dubrovniku tadašnji predsjednik Društva hrvatskih književnika Nedjeljko Fabrio. Ali, što je to Europa, a tko smo točno mi, koja je naša istinska bit, koji nas skup osobina jasno i nedvosmisleno definira Hrvatima, a potpuno je suprotan osobinama zajednice europskih naroda, bojim se da onda nismo znali, a ni cijela dva desetljeća kasnije nismo puno pametniji. Očekivali biste možda da će Fabrio danas, pet minuta prije ulaska Hrvatske u EU, zajaukati: "Sve smo bliže Europi, a sve dalje od sebe", no stvar je složenija. Odnos s takozvanom Europom bio nam je zbunjujući, zbrkan i često otvoreno proturječan. Upravo zbog toga sve je ovo toliko trajalo.

Hrvatski ulazak u Uniju bio je nešto kao srednjoškolsko obećanje seksa. Dvadeset godina smo mi siroti nosili prezervativ u novčaniku i napaljeno obilazili oko Europe, tu i tamo dobili poneki nevoljki poljubac, pa i pipnuli sise, ako bi nam se baš posrećilo, ali dočim bi se osokolili i krenuli ispod pojasa,

Europa bi nam odlučno zaustavila ruku i rekla da okolnosti za to još nisu sazrele. Hrvati su na ovo reagirali upravo kao što odbijeni muškinje inače reagira, frustracijom, bijesom i vrijeđanjem subjekta svoje žudnje. U tome je raspoloženju vjerojatno izrečena i tvrdnja na početku ovog teksta. Eh, pa što će nam ta Europa, govorili smo ponosno. Šta ona misli, da ćemo mi moliti? Ona nas treba više nego mi nju. Vidjet će ona jednog dana. Na koljenima će nas preklinjati da uđemo, a mi ćemo samo

prekrižiti ruke na prsima, podići bradu i oholo reći: "Ne, ne, draga, ti si imala svoju priliku i propustila si je."

Mi smo oduvijek bili Europa, ponavljao je pokojni Franjo Tuđman. U Europi bismo izgubili svoj identitet, kazivali su drugi. Nije to ona kršćanska Europa u kojoj smo sanjali, nego jedno bolesno, dekadentno društvo u kojemu niti žene slušaju muškarce niti mlađi starije, tješili smo se u to doba. Ipak, ni u jednom trenutku nismo zaista odustali, onaj prezervativ iskrzanog omota sve vrijeme nam je bio u džepu i kad god bi nam se namiguša Europa nasmiješila, mi bismo spremno poskočili i krenuli birati najljepšu kravatu. Unatrag desetak

ekonomiji riječ, može biti nekih neugodnosti. Ovih su dana stručnjaci razgovarali o izvozu šećera, jer će njegova količina koja se plasira u Hrvatsku biti uključena u ukupnu kvotu za izvoz šećera u EU od 180.000 tona godišnje.

U svakom slučaju, pregovori Hrvatske sa Srbijom i Bosnom i Hercegovinom o pronalaženju povoljnijih rješenja od onih koje donosi članstvo u EU i izlazak iz CEF-TA sporazuma su u toku, uz dojam da je Bosna i Hercegovina u svemu tome nešto tvrđa. Rezultate ćemo tek saznati krajem godine, do kada bi pregovori trebali biti završeni.

Uz CEFTA muke, tu su i prednosti. Ona najveća jest to što će Hrvatska na raspolaganju imati nekoliko puta više sredstava iz evropskih fondova nego što je dosad imala. U idućih sedam godina, Hrvatska će moći računati na 11,7 milijardi evra; kad se od toga odbije "članarina", ono što mora uplaćivati u evropski budžet, proizlazi da će zemlja godišnje potencijalno moći dobiti oko milijardu evra. Problem s tom dobrom viješću jest da taj novac neće tek tako stići u Hrvatsku, već će se

svaki zahtjev morati jako dobro obrazložiti, planovi i investicije dobro pripremiti kako bi sve to prošlo rigorozne briselske kriterije, što je – znajući da u Hrvatskoj, kao i na Balkanu s kojega, kao, definitivno odlazi – sasvim suprotno lošim običajima i "burazerskoj ekonomiji", kako bismo to ovdje rekli, koji vladaju u regiji.

GRANICE I PUTOVANJA

Jedno od najznačajnijih pitanja koja su ovih dana pokrenuta jest i pitanje granice, jer se vanjske granice EU pomiču na hrvatske granice sa Srbijom, Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom. Usprkos tome što Hrvatska još neće ući u šengenski prostor bez graničnih kontrola, na svim graničnim prelazima će se morati provoditi i šengenska pravila, što će – neki čak predviđaju sa sigurnošću – otežati komunikaciju sa susjedima koji ostaju izvan EU.

Najveća se buka digla u Bosni i Hercegovini, čiji su građani dosad u Hrvatsku mogli samo sa ličnom kartom, a sada će im trebati biometrijski pasoš. Čini se, međutim, da je taj problem prenapuhan, jer

se stvari mijenjaju uglavnom za one koji žive u pograničnim područjima i koji su dosad (kao i građani pograničnih područja Srbije i Hrvatske) prelazili granice lagodno, na pomoćnim graničnim prelazima, a da je većina građana Bosne i Hercegovine nabavila biometrijske putne isprave. Isto se odnosi i na građane Srbije, koji će i dalje putovati bez viza, nasuprot građanima Rusije i Turske kojima su uvedene vize, te problema skandalozne organizacije hrvatskih konzularnih predstavništava u Rusiji i Turskoj. Traljava organizacija rezultirala je time da su brojni potencijalni turisti iz Rusije otkazali već dogovorene aranžmane za Jadransko more, zbog čega već kukaju u Istri, ali i drugdje na hrvatskoj obali. Patit će i Dubrovnik, jer su mnogi ruski gosti odlazili na (bar) jednodnevni izlet iz Crne Gore u taj grad, a sad će to biti nemoguće. Uzgred, u Hrvatskoj je prošle godine boravilo oko 200.000 ruskih turista...

Profesor zagrebačkog Filozofskog fakulteta dr Žarko Puhovski je nedavno u razgovoru za agenciju "Anadolija" upozorio da će granica Hrvatske i Bosne

godina počeli smo ozbiljnije graditi svoj odnos. Složili smo se da mi, eto, možda i nismo savršeni, prihvatili smo određene ustupke, popravili zube i češće se tuširali.

Nije to uvijek, priznajem, bilo lako. Izručenje optuženih za ratne zločine bilo je naročito bolno i to smo na svaki način željeli izbjeći, tvrdeći da su ratni zločini bitan dio našeg identiteta. Europska je administracija, međutim, bila neumoljiva i naposljetku je otkriven i priveden i posljednji optuženi, dok je u luksuznom hotelu na Kanarskom otočju spokojno pijuckao vino od stotinjak eura za butelju. Ovaj događaj, uzgredno kazano, mene i danas ispunjava patriotskim ushitom, kako je Ante Gotovina bježao sa stilom, skrivao se za velike pare na otmjenim adresama. Vi Srbi, oprostite, ali moram to reći, nemate šlifa za takve stvari, inače Radovana Karadžića ne bi uhapsili gotovo kao skitnicu, u autobusu Gradskog saobraćajnog preduzeća. Nesretnik je sjedio u rasklimanim kolima dva reda iza Teofila Pančića, ali Teofil nije shvatio da se nešto neobično dešava jer je imao slušalice na ušima.

Elem, Hrvatska je izručila Gotovinu, zajedno s paketićem kave u zrnu, bombonjerom i bocom konjaka, koje nam je blagajnica u samoposluživanju lijepo upakirala u bijeli tanki papir, i to je, manje ili više, bilo to, vrata Unije bila su nam široko otvorena. Danas nas još samo jedan koračić dijeli od te specijalne političke milosti, ali što nas u budućnosti čeka, dobro ili loše, što ćemo dobiti, a što izgubiti, nitko zapravo ne bi znao reći. Čuju se svakakva mišljenja, i za i protiv, ali sve je samo nagađanje, bajanje, poznati geopolitički mumbo jumbo. Ako mene pitate, rečenica: "Ja sam građanin Europske

unije" nema više smisla nego kad se Radovan Treći hvali da je član biblioteke.

Ili ne, lažem, ima jedna korist, mnogima ovdje značajnija od ičega. Više od činjenice da su u Europskoj uniji Hrvate veseli da Srbi tamo nisu. Jer, to je za većinu najvažnija, možda i jedina sastavnica našeg identiteta, naša istinska bit: Hrvati su oni koji nisu Srbi. U Briselu su, ne znajući i ne hoteći, domoljubnom i državotvornom dijelu stanovništva dali krunski dokaz kako ova dva naroda ne valja brzopleto miješati. Rijetko je što tako strašno razbjesnilo Hrvate kao kad se prije nekoliko godina nagađalo da će u Europu biti primljeni zajedno sa Srbima. To su doživjeli kao nečuven bezobrazluk i drsko poniženje.

I, evo, sad im je udovoljeno. Mi na ulasku u EU nećemo svirati "Odu radosti", nego ćemo pjevati: "Oj, drugovi, je l' vam žao, rastanak se primakao", naslađuje se tako u nedjeljnom broju "Večernjeg lista" Srećko Puntarić Felix, a ja bih rekao da je to prevladavajući osjećaj. Primanje u EU mnogim će Hrvatima biti osobito lijepo i svečano samo zbog mizerne nacionalističke zluradosti da su se tu našli prije Srba i nemojte se začuditi ako 1. srpnja na graničnim prijelazima u Bajakovu i Erdutu ugledate neke kako se u vašem smjeru iz svega glasa deru:

"Šta je, pičke?! Vi bi u EU? Oćete ovo..." Tu će građanin, već prema nahođenju, pokazati srednji prst, bosanski grb, uhvatiti se za prepone ili pljesnuti po stražnjici. Budite, molim vas, milostivi prema tim nevoljnicima i nemojte žuriti s pristupnim pregovorima. Inače ćete nam sasvim pokvariti doživljaj.

AUTOR JE NOVINAR I KNJIŽEVNIK

i Hercegovine od 1. jula biti najduža granica EU uopće; dosad je najduža bila poljsko-ruska granica.

"Sve je to Hrvatska imala sa Slovenijom i to je izazivalo veliki šok. Prvo, po graničnom stanovništvu, a potom i čitavom stanovništvu. Hrvatska će višestruko pooštriti mjere kontrole i privatnika, a i robe. To će otežati komunikaciju. Osim toga, imate Hrvate u BiH, Srbiji, Crnoj Gori, iako je to veći problem za one koji misle nacionalistički. Za mene je problem to što svi građani BiH, Srbije i Crne Gore dolaze u situaciju da EU, koja bi načelno trebala označavati ukiđanje granica i ublažavanje poteškoća u prometu, ovom dijelu svijeta predstavlja, zapravo, otežavanje komunikacije. To se prvi puta vidjelo kada je Slovenija ušla u EU", kaže Puhovski i dodaje da BiH (a i Srbija) treba učiniti ono što Hrvatska nije učinila prije deset godina, kad je u EU ulazila Slovenija – mora zatražiti uvođenje trake za putnike iz EU i one koji to nisu. "Ta traka bi se ostavljala za susjednu državu. Mi u Hrvatskoj smo se godinama mučili na granici sa Slovenijom,

NOVO POGLAVLJE ZA SUSEDSE
ODNOSE: Zoran Milanović i Ivo Dačić

Foto: Fonnet

jer Hrvatska nije na vrijeme pregovarala o tome sa Slovenijom. Čini mi se da se BiH ponaša sada kao Hrvatska prije 10

godina. To će značiti gnjavažu za tisuće ljudi u narednim godinama", upozorio je Puhovski.

Kako god, Hrvatska će se suočiti s izazovom čuvanja svojih dugačkih granica, a putnicima iz ne-EU zemalja već je na raspolaganju uputstvo po kojem se od 1. jula više nikakva hrana, osim sendviča za ličnu upotrebu toga dana, ne smije unositi, kao ni više od boksa cigareta (plus jedne otvorene kutije)... Ništa novo, i dosad je bilo tako, a buku je izazvala najava da će putnik iz Bosne i Hercegovine (Srbija nije spominjana) na granici morati dokazati da ima na raspolaganju po sto evra dnevno za svaki dan boravka u Hrvatskoj: što reče anonimni komentator na nekom portalu, najveći dio hrvatskih građana bi mogao biti izjuren iz zemlje zato što mu je toliki novac misaona imenica.

Kako god, u prilog (čini se, ipak) dobroj volji ide vijest da će od 1. jula građani Hrvatske u Srbiju moći ulaziti samo s ličnom kartom (u obrnutom smjeru i dalje treba pasoš), kao i to da građani u tim dvjema državama mogu boraviti do 90

ŠTA EU ZNAČI ZA STATUS NACIONALNIH MANJINA: Milorad Pupovac

Foto: Beta

Čini se ipak, sudeći po svemu onome o čemu se razgovaralo u posljednjih godinu dana u manjinskim redovima, da će ulaskom u EU Hrvatska morati primjenjivati zakone koje je sama donijela, ne samo zbog zaštite nacionalnih manjina (i ostalih: eto, Parada ponosa ove godine je bez većih problema održana u Splitu i Zagrebu, usprkos čičanju onih koji traže referendum o ideji da se u Ustav unese odredba da je brak zajednica žene i muškarca), već i zbog svih građana EU. Očito se računa i na mogućnost pritiska na evropske institucije, u slučaju da se država ne pridržava evropskih standarda.

Poseban problem su izbjegli Srbi iz Hrvatske: prema podacima Komesarijata za izbjeglice, izbjeglički status i dalje ima 49.917 osoba za koje se sa sigurnošću može pretpostaviti da imaju pravo na hrvatsko državljanstvo, ali podataka koliko ih je steklo dvojno državljanstvo nema. Njih i dalje muče iste dugogodišnje muke: stanarska prava, penzije, obnova imovine, povrata... Sudeći po reakcijama ljudi iz izbjegličkih organizacija, ne vjeruju da će im hrvatski pristup EU bilo što izmijeniti u životu. "Oko 300.000 proteranih Srba koji žive u Srbiji, nekoliko desetina hiljada koji žive u evropskim zemljama, Australiji i SAD, i dalje će ostati uskraćeni za osnovna ljudska prava. Srbi povratnici, kojih je oko 50.000, takođe se suočavaju sa brojnim problemima", izjavio je Tanjugu Miodrag Linta, predsjednik Koalicije udruženja izbjeglica i poslanik u Skupštini Srbije.

Izvjesni boljitak, međutim, možda se može tražiti u (neslužbenoj) činjenici da većina izbjeglih Srba iz Hrvatske danas ima i hrvatski pasoš, a da se ulaskom u EU hrvatskim državljanima omogućuje zapošljavanje u EU. Pritom, svaka od članica EU odlučuje autonomno kakav će režim primijeniti; dosad su ograničenja, na najduže sedam godina, hrvatskih radnika uvele Belgija, Njemačka, Holandija, Austrija, Velika Britanija, Slovenija i Španjolska, u kojima se kao i dosad može zaposliti na temelju bilateralnih sporazuma i kvota na osnovu kojih se izdaju radne dozvole. Nasuprot njima, deset zemalja

dana neprekidno i to bez onog blesavog prijavljivanja policiji u roku od 24 sata.

MANJINE I IZBEGLI

Kad je o nacionalnim manjinama riječ, očekivanja od evropske budućnosti su podijeljena. Većina, ipak, smatra da manjine ne mogu očekivati ništa bolji položaj u EU od onoga kojega imaju danas. Kako to na jednom okruglom stolu prije više od godinu dana reče Borislav Đekić, viši savjetnik u Agenciji za odgoj i obrazovanje u Osijeku, nacionalne manjine se najprije u Hrvatskoj moraju izboriti za svoja prava i status, jer će cijela Hrvatska, kada se sa svojih nešto više od četiri milijuna stanovnika uklopi u EU koja ima oko 500 milijuna stanovnika, "postati teška manjina, pogotovo što ulazi sa teretom nelikvidnosti i siromaštva".

Aleksandar Tolnauer, predsjednik

Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, pak, u aprilskom predavanju u povodu Tjedna nacionalnih manjina kaže: "Budući da u EU ne postoji jedinstvena politika o položaju i zaštiti nacionalnih manjina, ne treba strahovati da će se ulaskom Hrvatske u EU prava nacionalnih manjina smanjiti."

On dodaje i to da je problem u tome što manjine ne koriste ni polovicu prava koja im pruža Ustavni zakon o manjinama – isto to muči i najveću manjinu u Hrvatskoj, srpsku, koja – na primjer – nikako da ostvari ustavnu ideju proporcionalnog zapošljavanja u javnim službama, jer su otpori "na lokalnu" jači od ustavnog i zakonskog slova, što se jako dobro vidjelo i u nedavnom cirkusu napravljenom povodom pokušaja uvođenja ćirilice u javni prostor, tamo gdje je Srba po posljednjem popisu stanovništva više od 30 posto.

Prednosti za Dunav

Državni sekretar u Ministarstvu saobraćaja Miodrag Poledica izjavio je nedavno Tanjugu da ulazak Hrvatske u EU ne mijenja, osim ponešto nabolje, ništa bitno u međudržavnom saobraćaju, cestovnom, željezničkom, zračnom, riječnom...

Za riječni saobraćaj, napominje on, vrlo je važan Dunav, koji je jednim dijelom prirodna granica dviju zemalja. Na potezu od Bezdana do Bogojeva na Dunavu postoje kritična mjesta za plovidbu i tamo je potrebno obaviti regulacione radove, od Apatina do Beograda postoje ukupno 23 kritična mjesta, od čega je 17 na dijelu koji se graniči sa Hrvatskom.

"Za nas je velika šansa kad Hrvatska uđe u EU, jer će nam biti dostupni fondovi koje ćemo moći da koristimo u većem obimu nego sada, s obzirom na to da ćemo zajedno sa Hrvatskom aplicirati za potrebna sredstva", rekao je Poledica, dodajući da je Srbiji za otklanjanje "uskih grla" na Dunavu potrebno oko 40 milijuna evra.

dosad je potvrdilo da neće uvesti ograničenja: Švedska, Rumunjska, Mađarska, Irska, Slovačka, Češka, Danska, Finska, Estonija i Litva, dok ostale još nisu donijele konačnu odluku.

No, tu se možda krije i "začkoljica". Direktor "Veritasa" Savo Štrbac je nedavno izjavio da će izbjeglim Srbima, da bi mogli raditi u nekoj od zemalja otvorenih za zapošljavanje državljanina Hrvatske, biti neophodne hrvatske lične karte, a ne (samo) pasoši.

"Ne znam da li će naši građani sa dvojnim državljanstvom imati problem oko zapošljavanja u EU, ali mi se već sada javljaju ljudi upravo iz Nemačke, koja i ne otvara u potpunosti svoje tržište rada za Hrvate, koji kažu da im za radne dozvole traže lične karte izdate u Hrvatskoj. Tačno je da je Hrvatska pre nekoliko meseci usvojila Zakon o prebivalištu i da su našim građanima koji imaju lične karte Hrvatske tražili da iste vrate. Jedan od razloga je možda i taj koji se odnosi na zapošljavanje u EU, ali postoji i drugi razlog, a to je da se što više građana izbriše sa biračkih spiskova", rekao je Štrbac.

NOVA-STARA REGIJA

Na kraju dugog putovanja Hrvatske ka EU valja ipak zaključiti da je zemlja, bez obzira na sve i dalje aktualne probleme (izbjeglice, granice, nacionalizam...), ipak svjetlosnim godinama daleko od onoga što je bila početkom 90-ih godina prošlog vijeka. Tome u prilog ide i to što će na svečanosti u Zagrebu biti i Tomislav Nikolić, koji je u Hrvatskoj posljednji puta bio za ratnih zbivanja u Slavoniji i koji se koliko do jučer zaklinjao da će kad-tad u "okupirani" srpski Karlovac, srpski Karlobag, srpski Ogulin i srpsku Viroviticu. To što će autoputem bivšeg bratstva i bivšeg jedinstva nakon više od 20 godina doći u Zagreb, već to je napredak, pogotovo što u svemu ima još neke simbole: da će samo dva dana prije zvaničnog ulaska Hrvatske u EU i Srbija dobiti bar zeleno svjetlo za početak pregovora, ako već ne i datum, kao i da će zagrebačka svečanost biti prvo mjesto na kojem će se u međunarodnim okvirima srpski predsjednik susresti, ne samo sa hrvatskim Ivom Josipovićem, već i sa predsjednikom Kosova Atifetom Jahjagom. Bit će to, da parafraziramo, mali korak

za Nikolića, a veliki za cijelu regiju. Profesor Puhovski je, inače, lansirao tezu da se regija Zapadnog Balkana od 1. jula redefinira i da Hrvatska više ne pripada regiji. "To je ono što ljudi nikako da razumiju. Sada imamo novu regiju kojoj je nedvojbena centar Beograd. To ima raznih političkih implikacija. Predstavници međunarodnih institucija za ovaj dio svijeta već idu u Beograd, jer će Hrvatska biti pod upravom EU. S jedne strane, čitava regija će biti odsječena od Zapada. S druge, bit će uspostavljena unutarnja orijentacija na Beograd kao centar. S treće strane, svaki političar će znati da put kroz EU ide kroz Zagreb. To su shvatili svi, osim predsjednika Srbije Tomislava Nikolića", rekao je on nedavno.

E pa: i Tomislav Nikolić je shvatio, kao što će i Hrvatska – bez obzira na punopravno članstvo u EU – shvatiti da (suprotno Puhovskom) nije pobjegla s Balkana, makar i zapadnog, sve dok su tu njeni izbjegli građani.

Sjetimo se Slovenije koju do danas proganjaju njeni, ne izbjegli, nego izbrisani...

TATJANA TAGIROV

UPRAVLJANJE I ZAŠTITA.

SVE SA JEDNOG MESTA.

Uz Kaspersky, sada to možete.

Kaspersky Endpoint Security for Business spaja antimalver, enkripciju podataka, upravljanje sistemima, sprovođenje IT politike i upravljanje mobilnim uređajima u jednu jedinu platformu.

Upravlajte i zaštitite podatke vaše kompanije. Sada to možete.

www.singl.rs
Pozovite (011) 24-50-810

Pripremite se za ono što dolazi

KASPERSKY lab

Zaostavštine zajedr

ničke prošlosti

Fotografije: Milovan Milenković

Mislim da bi od Tita i Jugoslavije valjalo uzeti ono što je najbolje, a odbaciti ono što ne valja. Interesantan je način na koji je taj sistem u to vreme razmišljao o svetu, o velikom svetu: postojala je empatija za druge, male, udaljene

Jedan od najpoznatijih hrvatskih historičara mlađe generacije – zbog svog izrazito ljevičarskog opredjeljenja u Hrvatskoj nazvan “crvenim povijesničarom” – dr Tvrtko Jakovina (41) na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu predaje Svjetsku povijest xx stoljeća. Za svoju prvu knjigu *Socijalizam na američkoj pšenici 1948–1963.* dobio je 2004. Godišnju državnu nagradu za znanost, a za doktorsku tezu *Američki komunistički saveznik: Hrvati, Titova Jugoslavija i Sjedinjene Američke Države 1945–1955.* godišnju nagradu Društva sveučilišnih nastavnika i drugih znanstvenika u Zagrebu za naučnu knjigu iz historije u dijelu humanističkih nauka. Zagrebačka izdavačka kuća Profil 2011. objavila je treću knjigu profesora Tvrtka Jakovine, *Treća strana Hladnog rata.*

U intervjuu za “Vreme”, profesor Jakovina govori o pokušajima revizije Drugog svjetskog rata u Hrvatskoj i Srbiji, o Jasenovcu i Blajburgu, Titovoj Jugoslaviji, antifašizmu kao temeljnoj vrijednosti savremene Evrope, ali i o tome zašto misli da je ulazak Hrvatske u EU dobra vijest i za sve zemlje bivše Jugoslavije.

“Veoma se radujem ulasku Hrvatske u EU”, kaže historičar Tvrtko Jakovina. “Ako u obzir uzmemo prethodna iskustva, vidjećemo da su u prošlosti sve zemlje koje su se graničile sa EU postajale bolje, stabilnije i da su brže ulazile u savez europskih država. U tom smislu, priključenje Hrvatske EU doživljam kao veoma pozitivnu poruku svim zemljama regije, posebno Srbiji, Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini. Naravno, vidjet ćemo u kom pravcu će

ići dalji put proširenja. U ovom momentu, teško mi je i zamisliti da će Srbija ući u EU a da pitanje BiH ostane neriješeno; sa druge strane, vjerujem da će priključenje Crne Gore, kao male zemlje, ići brže, što bi ostatku regije bio dobar signal.

Ako govorimo o državama nastalim raspadom bivše Jugoslavije, europski okvir je za nas važan i kao jamstvo mira. To ne kažem zato što mislim da naše države imaju kapaciteta ući u novi rat, ne. Evo, Hrvatska je u NATO-u, iako gotovo da nema svoje oružane snage.

“VREME”: Zbog čega onda pominjete “jamstvo mira”?

TVRTRKO JAKOVINA: Zbog toga što mislim da bi taj mir mogao stvoriti situaciju da se najradikalnije ideje ponovo ne rasplamsaju na način na koji su se rasplamsale i da istovremeno u prvi plan ne dođu oni političari koji su se pojavljivali tijekom naših kaotičnih vremena.

Kada govorim o značaju ulaska u Europu, vjerujem da će činjenica da je EU projekat nastao na rezultatima pobjede nad fašizmom Hrvatskoj pomoći i u daljoj afirmaciji antifašizma. Naravno, to je dobra vijest i onima koji svih ovih godina nisu dozvoljavali reviziju Drugog svjetskog rata.

Uzgred, pokušaji te revizije nisu isti u Hrvatskoj i u Srbiji.

U čemu je razlika?

U Hrvatskoj, recimo, ne možete afirmirati ustaštvo; čak i oni koji ga zagovaraju i u njega vjeruju, veoma dobro znaju šta ne smiju javno izgovoriti.

Sa druge strane, pored problema sa četništvom koje se nastoji pokazati kao

drugi antifašistički pokret, u Srbiji veći na povjesničara Drugi svjetski rat vidi na stanovito drugačiji način. Naime, rezultat Drugog svjetskog rata je Jugoslavija za koju, čak i u službenoj srpskoj historiografiji, važi da je ograničila pravo Srba na ono što bi oni možda inače imali. Tu se vjerojatno misli na činjenicu da je Srbija iz Prvog svjetskog rata u Jugoslaviju unijela puno veći prostor od onoga koji je imala na koncu druge Jugoslavije. Da biste događaje promatrali na taj način, morate ignorirati sve ono što se u međuvremenu dogodilo: i Makedonce i Vojvodinu i...

I sporno ukidanje crnogorske države.

Tako je... Dakle, ako gledate iz vizure pojedinih srpskih povjesničara, onda su granice Srbije puno veće od onih u Titovoj Jugoslaviji. Za to, naravno, postoji lijek: samo pogledajte kako to izgleda sa hrvatske strane – naročito desne – i shvatit ćete da nešto u tim pričama naprosto ne može funkcionirati.

Inače, o Prvom svjetskom ratu se, recimo, u Hrvatskoj uopće ne govori, i da nema Miroslava Krležu koji je o tome pisao, ne znam koju bih asocijaciju imao na spomen tog i za Hrvatsku veoma važnog historijskog događaja.

Zbog čega se ne govori? Problem je Jugoslavija ili...

U najvećoj mjeri. Pored toga, Prvi svjetski rat nije vođen na teritoriju Hrvatske; drugo, Hrvatska je u tom ratu sudjelovala na strani monarhije koja je nestala; najzad, u vrijeme kada su u Hrvatskoj te teme mogle doći na dnevni red, država se već bila izmijenila.

Kako to da je Jugoslavija sporna i Srbima i Hrvatima?

Tako što jedni smatraju da je Jugoslavija vođena od strane Hrvata zapravo unazadila Srbe; istovremeno, ni drugi nemaju niti jednu pozitivnu riječ za Jugoslaviju i Tita koji je, u njihovoj interpretaciji, bio "nedovoljno dobar Hrvat".

Interesantno, u serijalu Antuna Vrdoljaka o Josipu Brozu Titu, kao i u historijskim projektima konzervativnih izdavača, imate suradnju historičara i izdavačkih poduzeća koji su, uvjetno rečeno, prilično desno orijentirani – da ne kažem proustaški raspoloženi – sa najkonzervativnijim srpskim povjesničarima, uvjetno, veoma otvorenim za "četničke" argumente.

Čudite se što se oni tako divno slažu?

Ne, ne čudim se. U krajnjoj liniji, to je logično. Ali, iz tog paradoksa lako možete razumjeti zašto su Tito i Jugoslavija i jednima i drugima toliko sporni. Najgora je to što obje strane u sadašnje vrijeme učitavaju ono što se nekada dogodilo, čime štete historiografiji koja se na taj način ne može izvući iz mitomanske povijesti. Djeluje da stalno proživljavamo isti košmar koji se perpetuira.

Kada kažete da će ulazak Hrvatske u EU vašoj zemlji pomoći u daljoj afirmaciji antifašizma, podsjetiću vas da je prisustvo hrvatskog predsjednika Stjepana Mesića na paradu povodom proslave šezdeset godina pobjede nad fašizmom u Moskvi 2005. ovdje izazvalo brojne kontroverze. Da li je, pitali su se neki, Hrvatska tog dana uopšte zaslužila mjesto u loži predsjednika Rusije Vladimira Putina. Pa, da li je?

Bez obzira na ono što se događalo u periodu 1941–45. – Nezavisna država Hrvatska, ustaški pokret, Jasenovac – siguran sam da je Hrvatska zaslužila mjesto u toj loži. Uostalom, u NDH je partizanski pokret bio veoma jak. U njemu je, naravno, bilo natprosječno mnogo Srba; ali najviše Hrvata, bogami. Pokret je, dakle, imao vođstvo koje je uglavnom bilo sastavljeno od hrvatskih komunista. Tko su bili ti ljudi? Ako pogledate film Lordana Zafranovića o Josipu Brozu Titu, vidjećete tko su, recimo, bili Herta Has, Vanda Novosel, Mladen Iveković, Savo Zlatić... Končno, vidjećete i neke druge jugoslaven-ske komuniste – Crnogorce, recimo – koji su imali značajnu ulogu u hrvatskom antifašističkom pokretu.

Mislite na Vladimira Popovića – kasnijeg jugoslovenskog ambasadora u Moskvi, Vašingtonu i Peking-u – koga su, kao izvanrednog delegata u cilju pripreme i dizanja ustanka, Tito i Politbiro poslali u Hrvatsku nakon sjednice 4. jula 1941?

Na Vladu Popovića, Milovana Đilasa... Naravno, kada spominjem jugoslaven-ske komuniste, mislim i na Vladimira Velebita, Koču Popovića, Marka Nikezića, Mirka Tepavca, Ivu Lolu Ribara... Uopće, među tim ljudima je bilo mnogo idealista koji nisu stigli sa ceste; bili su vrhunski

obrazovani ljudi, elita, krema kreme on-dašnjeg društva. To je jasno i iz Zafranovićeveog filma.

Ali, da se vratim na vaše pitanje: hrvatski se antifašizam nikako ne bi smio dovoditi u pitanje. Pogledajte samo žrtve na Neretvi i Sutjesci: tamo ćete naći ogroman broj Dalmatinaca!

Jasenovac je, opet, drugi problem...

Kakav?

Kao i ustaški pokret, i logor u Jasenovcu je u osnovi bio antisrpski... Jedan sam od sedmorice članova Upravnog vijeća Jasenovca u kome pored mene, koji sam tu ispred Ministarstva kulture, sjede predstavnici tri naroda-stradalnika: Srbin, Židov i Rom, kao i po jedan pred-

stavnik antifašista, Sabora i općine Jasenovac. Na obilježavanju tog užasnog datuma uvijek su prisutni svećenici svih vjera koje su tamo stradale i uvijek govore predstavnici preživjelih logoraša. Ove godine je, recimo, govorio Srbin iz Republike Srpske. I to je logika: dok god postoji jedan preživjeli stradalnik iz nekog nacističkog logora, njemu se daje da govori. E, onda obično idu poruke predsjednika tri hrvatske institucije: Republike, Vlade i Sabora. Što je, mislim, veoma jasna poruka.

Inače, u Jasenovcu su također stradali i hrvatski antifašisti, masoni... Doduše, mnogi su preživjeli, nisu ubijeni. Jedan od bivših zatočenika Jasenovca, otac Žarka Puhovskog, kasnije je, recimo, pričao kako su se hrvatski logoraši najprije

■ **“Jedan od bivših zatočenika Jasenovca, otac Žarka Puhovskog, kasnije je, recimo, pričao kako su se hrvatski logoraši najprije pobunili zbog toga što Srbi i Židovi dobijaju bolju hranu. ‘Nas koji smo Hrvati, u hrvatskoj državi hranite lošije nego ostale logoraše’, govorili su. Posle su se sramili zbog toga što su shvatili da su srpski i židovski zatočenici te objede dobijali pred odlazak u smrt”**

pobunili zbog toga što Srbi i Židovi dobijaju bolju hranu.

“Nas koji smo Hrvati, u hrvatskoj državi hranite lošije nego ostale logoraše”, govorili su.

Posle su se sramili zbog toga što su shvatili da su srpski i židovski zatočenici te objede dobijali pred odlazak u smrt.

Kada govorimo o hrvatskom antifašizmu, moram da kažem da se ovdje godinama potezala priča i o tome kako je Zagreb 1941. oduševljeno dočekao naciste...

Evo kako se tog događaja, u svojim Dnevničkim zapisima, sjeća Aleksandar Ranković: “Kada su ustaše sa nemačkim tenkovima ulazile u Zagreb, bio sam na Jelačića placu. Primitio sam da je masa građana

bila potpuno indiferentna, a da su pojedine žene prilazile tenkovima i bacale vojnicima pomorandže i cveće.” E, sad...

Tu postoji još jedna okolnost: u momentu kada su nacisti ušli u Zagreb, rat je u cijeloj Europi trajao već godinu i pol dana; u Jugoslaviji, on je započeo bombardiranjem Beograda. Hoću reći da u trenutku ulaska Nijemaca u glavni grad, u Hrvatskoj zapravo i nije bilo rata. Ako za momenat zaboravimo one koji su bili proustaški raspoloženi a u obzir uzmemo građane koji su rekli – imamo državu, nema rata, nema razaranja, naš grad nije bombardiran – onda, u tom kontekstu, ulazak nacista i nije morao biti tako nepopularna. Možda bi to mogao biti motiv. Sa druge strane, nesumnjivo je bilo onih koji su se radovali ulasku Nijemaca. I tu ne bismo smjeli generalizirati.

Slična situacija je i sa ulaskom partizana. Ivan Šibl piše: “Ušli smo u Zagreb, bilo je cvijeća posvuda.” Sa druge strane, imate svjedočenje Aleksandra Flakera: “Kada sam Savskom ušao u Zagreb, na cesti nije bilo nikoga”.

Ali, zašto bi, molim vas lijepo?! Jer, iako mali, Zagreb je i tada bio dovoljno veliki grad da ste na raznim mjestima o tome mogli steći različit dojam.

U Hrvatskoj se, inače, danas obilježava Dan antifašizma...

Moram reći da je dolaskom Franje Tuđmana na vlast antifašistička borba u velikoj mjeri svedena samo na hrvatsku stranu. Tako je, umjesto dotadašnjeg 27. 7. 1941, za Dan antifašizma uzet 22. lipanj 1941. kada je, nakon napada Njemačke na Sovjetski Savez, u šumi Brezovica kraj Siska formiran Prvi sisački partizanski odred čiji je komandant bio kasniji general JNA i narodni heroj Vlado Janić Capo, a Marijan Cvetković, Janko Bobetko, Mika Špiljak neki od njegovih boraca. Kao prva partizanska jedinica – gotovo u potpunosti sastavljena od Hrvata – Sisački je odred tada vladajućem HDZ-u bio dvostruko pogodan. Budući da je to omogućilo zadržavanje Dana antifašizma, ipak mislim da nije učinjena greška. Tim prije što je, sklapanjem koalicije Milorada Pupovca sa HDZ-om, 27. lipanj 1941. rehabilitiran kao drugi po redu antifašistički zbor u Hrvatskoj, organiziran u Srbu i sastavljen gotovo isključivo od

srpskih ustanika.

Interesantno, kao državni praznik koji je ujedno i radni, Dan antifašizma je, po mom sudu, u Hrvatskoj ipak tretiran kao nešto manje važan u odnosu na ostale praznike. Na početku ovog mandata, premijer Zoran Milanović je imao ideju da se pojedini državni praznici – među njima i Dan antifašističke borbe – ukinu, ali se, zbog burne reakcije javnosti, od toga kasnije odustalo.

Zašto je premijer Milanović tražio ukidanje Dana antifašizma?

Obrazloženje je bilo kako manipuliranjem pojedinim historijskim datumima ne želi sticati političke poene.

Ali, upravo je premijer Milanović, kao predsjednik Socijaldemokratske partije, 2008. otišao u Blajburg, što je dio hrvatske javnosti protumačio kao manipulaciju i pokušaj sticanja političkih poena.

Jeste. Koliko se sjećam, premijerovo obrazloženje je bilo da je u Blajburg išao kako bi tu epizodu tobože apsolvirao, kako bi podvukao crtu i pokazao da priznaje sve žrtve.

E, a sada zamislite da je Vili Brant poslije Varšave otišao u Staljingrad kako bi pokazao da priznaje i nacističke žrtve!

Nažalost, to je greška gotovo svih lijevo orijentiranih političara na Balkanu. Po mom sudu, svako popuštanje u tom smislu nikada ne donese niti jednu nagradu; čak ni kratkoročnu. Naprotiv: često može imati kontraefekt. Najzad, ako je ovo što sam naveo zaista bio cilj premijera Milanovića, onda se bojim da od tog cilja nije bilo ništa. Sa druge strane, razumijem da predsjednik hrvatske vlade vodi računa o jačanju desnice unutar HDZ-a. Evo, prije nekoliko dana ste, na primjer, imali konstituiranje zagrebačke skupštine na kojoj je HDZ, kao oporbena stranka, od gradonačelnika Milana Bandića zatražio da promijeni ime Trgu Maršala Tita.

Šta mislite o ideji?

Ne bih imao ništa protiv, pod uvjetom da isto učinimo i sa svim ulicama koje nose slično ime. Iz Trga Maršala Tita, recimo, izlazi ulica Andrije Hebranga koji je, nota bene, bio član Politbiroa i za Blajburg bio isto onoliko odgovoran koliko i Josip Broz Tito.

Zašto je onda za HDZ Tito sporan, a

Andrija Hebrang nije?

Vjerojatno zbog toga što je Hebrang stradao od Titove ruke. Sa druge strane, u Hrvatskoj nikada ne smijete ući u to zašto je Hebrang stradao. Jer, kada biste ušli u to koje su bile Hebrangove političke vizije...

Došli biste do saznanja da one baš i nisu bile tako demokratske kakve se danas žele predstaviti. Naprotiv.

Točno. Ali, ako se vratimo na Blajburg, vidjećemo da je riječ o jedinom pravom *crimenu* koji se u tom smislu komunizma stavlja na teret. Međutim, čak i da partizane potpuno unazadite i svedete ih na Blajburg 1945, i dalje vam neće uspjeti ustaše pretvoriti u "dobre momke". A to je, po mom sudu, osnovni motiv svih rehabilitatora onoga što se dogodilo u razdoblju od 1941. do 1945.

Sa druge strane, kada procjenjuje period Titove Jugoslavije – naročito iz današnje perspektive – čovjek često nosi naočale vremena osjetljivog na ljudska prava i slobode. Hoću reći da je opasno sadašnja mjerila unositi u prošlost. Što ne znači da o nekim pojavama ne možete razmišljati. Ali, dužnost povjesničara je da događaje objasne iz onog konteksta. Naravno, to ne važi za etičare koji bi u tim stvarima mogli otići mnogo dalje. Najzad, to ne znači ni da bi bilo koga trebalo opravdati; ali ni pretjerivati u ocrnjivanju. U tom smislu, mislim da bi bilo pošteno reći da Tito nije ni crn ni bijel.

Kakav je?

Siv. U stvari, Tito je u nekim elementima crn, u drugima bijel, u trećima – siv. Uostalom, kako čovjeka koji je mogao sve da je htio svesti na samo jednu dimenziju?

"Ako me se sjetiš, sjeti se da sam cijeli život bio sam", rekao je Tito 1964.

I to je točno: do rata je živio u ilegali; onda je došao rat, iza koga je postao šef države. Bio je doista sam; nikada se nije mogao opustiti, biti anonimn. I to je, pored ostalih, povjerio Luju Tončiću Sorinju, o čemu ovaj svjedoči u svojoj knjizi objavljenj 1998.

Ko je Luj Tončić Sorinj?

Sorinj je bio Dalmatinac, sredinom šezdesetih ministar vanjskih poslova Austrije, dugogodišnji tajnik Vijeća Europe. Tito je 1964. prvi i posljednji put došao u posjet Austriji i Tončiću je, nakon službenoga

prijema, na stepenicama rekao kako je uvijek bio sam. Pored ostalog, to je značilo da je veoma dobro shvaćao svoju zadaću: lako se odricao suradnika koji su mu stajali na putu, kao i onih koji se više nisu uklapali u viziju svijeta kakvu je sam imao. Uzmite Hebranga, Đilasa, Rankovića, ove mlađe koji su kasnije došli. Zanimljivo, nitko od njih nikada kasnije o Titu nije rekao ili napisao nešto ružno.

Pogledajte Milovana Đilasa!

Ali ne samo Đilas; ni Mika Tripalo, ni Latinka Perović, ni Stane Kavčič, ni Mirko Tepavac. Toga nema čak ni Frano Tuđman. Najviše, doduše, kod Savke Dabčević Kučar. Ostali ga uglavnom opisuju pozitivno. I tu je Đilas posebno zanimljiv, u pravu ste... Kao čovjek koji je istinski stradao i toliko vremena proveo u zatvoru, Đilas svoj odnos prema Titu nikada nije pretvorio u žuč. I to je prilično fascinantno.

Zašto, šta mislite?

Mislim da su svi oni u Titu gledali ličnost koja je bila veća od života. Kod Tita niste imali borbu za prvo mjesto; naprosto, znalo se tko je broj jedan. Pored toga, po mom sudu, svi oni su veoma dobro znali sa kakvim se sve problemima Jugoslavija suočava i sa kakvim bi se tek mogla suočiti da Tito svojom ličnošću i sposobnošću nije uspejvao da to zadrži pod kontrolom. U tom smislu, znao je modelirati, smiriti, presjeći ako hoćete. Vjerujem, dakle, da je bila riječ o fascinaciji političara državnikom koji posjeduje tako rijetke osobine. Ali, ne u smislu karaktera. Koji je, za nekoga sa takvim skromnim podrijetlom, vjerojatno bio atipičan.

Kada kao historičar razmišljam o Titu...

Kao istoričar koga, inače, u Hrvatskoj nazivaju – crvenim. Kako to doživljavate?

Vjerujte da me taj tip kritike koji dolazi sa desnice uopće ne pogađa... Nikada nisam rekao da je jugoslavenski socijalistički sustav bio sjajan; ne mislim da se ne smije govoriti o komunističkim zločinima, dapače: trebalo bi pocusirati sve koji su odgovorni, ma koliko stari bili. Istovremeno, budući da idem u arhive i gledam neka dokumenta – što je jedan od uvjeta da ne mogu lagati – kažem i da ne bi tako lako trebalo odbaciti zajedničku jugoslavensku povijest 1941–45. Naprosto, mislim da bi od Tita i Jugoslavije valjalo

uzeti ono što je najbolje, a odbaciti ono što ne valja.

Šta je po vašem mišljenju najbolje?

Prije svega, ono što mi se čini da nedostaje iz hrvatske, ali i svake druge bivše jugoslavenske vizure, a odnosi se na vanjsku politiku. Što je, uzgred, moja uža specijalnost. Dakle, ako govorimo o takozvanoj Titovoj Jugoslaviji, moramo znati da je riječ o sustavu koji je ipak bio nešto osmislio; imali su plan, ideju, projekt, viziju. I to dugoročno. Interesantan je način na koji je taj sustav u to vrijeme razmišljao o svijetu, o velikom svijetu: imala se empatija za druge, male, udaljene... Znače, zgraža me kada na ispitima vidim da moji studenti nikada nisu čuli za Darfur, da ne znaju šta se događalo u Lenjingradu ti-

■ Hoću reći da ste u Titovoj Jugoslaviji imali proces specifične modernizacije koji ne možemo u potpunosti odbaciti kao neprirodan

jekom Drugog svjetskog rata. Oprostite, onda ne vidim razloga zašto bi netko u nekim drugim zemljama znao za Sarajevo, Vukovar ili Dubrovnik devedesetih. Dakle, hoću reći da je u Titovoj Jugoslaviji to bio važan dio. Naravno, veoma važan je bio i antifašizam, socijalna pravda, činjenica da su i ljudi rođeni u "pogrešnim kolijevkama" mogli besplatno studirati, raditi, liječiti se...

Za jugoslavensku znanstvenu zajednicu, recimo, Jugoslavija je bila važna i zbog toga što se u njoj mogao stvoriti formalni odnos kakav danas nemamo gotovo niti u jednoj našoj državi. Koliko je samo desnih hrvatskih disidenata tih godina studiralo u Beogradu! Ili koliko je hrvatskih nacionalista svoje prve knjige tiskalo u Beogradu ili Novom Sadu! I obrnuto, naravno.

Šta je u Titovoj Jugoslaviji bilo loše?

Recimo, stvoren je sustav koji je jednim

dijelom podupirao nepotizam ili napredovanje zbog ideološke bliskosti sa poslodavcem...

Što je kasnije dodatno usavršeno.

Istina! Pored toga, u Titovoj Jugoslaviji je bilo različitih nepravdi, prevelikog straha. Najzad, imali ste i Goli otok. Doduše, mislim da se svaka država ima pravo štiti ako se nađe ugrožena. A Jugoslavija 1948. to jeste bila. Da li je odnos prema ljudima koji su do jučer bili apsolutni podržavatelji Tita u to vrijeme bio korektan? Nije. Ali, ne možemo ni reći da je Jugoslavija za koju su se zalagali IB-ovci bila do-

bro rješenje. U takvoj državi bi se, uostalom, namjesto tadašnjeg partijskog vođstva doveo Andrija Hebrang, Sreten Žujović ili netko drugi tko bi više bio u skladu sa Staljinovim konceptom države. A kakva je ta "demokratija", vidjeli smo 1956.

Mislite na mađarsku revoluciju?

Naravno. Dakle, iako ne mislim da bi pobjeda jugoslavenskih staljinista za Jugoslaviju bila dobro rješenje, o načinu na koji su ti ljudi utamničeni i mučeni na Golom otoku svakako bismo mogli raspravljati. Vjerujem da se o tome raspravljalo sa tadašnjim jugoslavenskim saveznicima, Amerikancima...

Da li su Amerikanci nekada Titu direktno zamjerali Goli otok? Ili utamničenje Milovana Đilasa, recimo?

Koliko znam, oko tih događaja se nisu previše bunili. Doduše, znali su progovoriti nekom od jugoslavenskih ambasadora; Titu nikada izravno.

Doduše, moram reći da je sa Đilasom

ipak bilo malo drugačije: u nekim zapadnim krugovima se o njegovom utamničenju ipak govorilo. Ali, to nije bilo onako kako bi to danas netko očekivao od demokratskih i zapadnih zemalja. Zašto? Zato što su Amerikanci smatrali da postoje mnogo važnije stvari.

Koje su to "važnije stvari"?

Prije svega, Zapad je u Titovoj Jugoslaviji dobio otvorenu zemlju koja, jedina u takozvanom bivšem istočnom lageru, nije imala sovjetske brodove u Jadranu i podmornice pod Trstom. Pored toga, taj režim je bio otvoreniji i ekonomski veoma vezan na Zapad. Sve u svemu, Amerika je u Titovoj Jugoslaviji imala ozbiljnog saveznika na koga je mogla računati. Uostalom, tako su i rekli: Jugoslavija je američki komunistički saveznik.

Istoričarka Latinka Perović kaže da je "titoizam bio naš istorijski maksimum". Šta mislite – je li?

Gospođa Perović mi je jednom rekla da su komunisti u Srbiji zapravo bili prosvijećeni apsolutisti. Iako se u Hrvatskoj to danas opovrgava, mislim da isto vrijedi i za druge zemlje bivše Jugoslavije. E, sad, da li je to bio naš maksimum, šta je sve krenulo ukrivo... Oprostite, pa ni kapitalizam kakvog smo dobili vjerojatno nije bio baš ovako zamišljen. Hoću reći da ste u Titovoj Jugoslaviji imali proces specifične modernizacije koji ne možemo u potpunosti odbaciti kao neprirodan. Ili, kako to kažu neke moje kolege u Hrvatskoj: imali ste nenaravni režim. A koji je to onda režim, molim lijepo, bio naravni? Kraljevina Jugoslavija? Ili ustaška NDH? Mislim da bi se za sustav blizak čovjeku stalno i svakodnevno trebalo boriti.

Na kraju, ako već govorimo o SFRJ, imate povjesničara koji tvrde da je raspad te zemlje zapravo krenuo već koncem šezdesetih, nakon smjene takozvanih starih kadrova kada je, recimo, u Hrvatskoj maknut danas gotovo zaboravljeni – u Srbiji, naobjašnjivo, i dalje opsesija – Ivan Krajačić Stevo.

Vi ne mislite da je raspad SFRJ počeo krajem šezdesetih?

Ako pogledamo Hrvatsku, krajem šezdesetih je na vlast došla mlada garnitura u kojoj je, istina, bilo i nekih nacionalističkih elemenata. Ali ni Savka Dabčević, ni Tripalo, ni Srbin Srećko Bijelić nisu nacionalisti. Po mom sudu,

"hrvatsko proljeće" je, suštinski, bila borba za drugačiji raspored unutar Jugoslavije.

"Nikada više nismo vjerovali u Jugoslaviju nego tih sedamdesetih godina", govorio je kasnije Vlado Gotovac.

Po mom mišljenju, glavni problem je u tome što je Tito u jednom momentu maknuo generaciju koja se sa njim nije uvijek morala u svemu slagati, iako je politika koju su ti ljudi vodili i u Hrvatskoj i u Srbiji bila otvorena, pametna, sposobna i mogla to društvo modernizirati. Dakle, došlo je vrijeme za drugi korak i Marko Nikezić, Latinka Perović, Stane Kavčić, Savka Dabčević i Mika Tripalo su ga htjeli napraviti. Međutim, to se nije dogodilo.

Zašto?

Možda su "prolječari" mogli biti malo sporiji sa zahtjevima, pa bi sve moguće duže trajalo. Međutim, Tito je balansirao sve dok u jednom momentu nije odlučio da se ponovo odrekne sebi bliskih ljudi. Jugoslavija više nije imala šanse.

Ali je, pretpostavljam, imala šanse da se ne raspadne na tako bestijalan i sraman način?

Naravno da je imala. U tom smislu, mislim da bi i povjesničari sa prostora bivše Jugoslavije, umjesto zatvaranje u nacionalne okvire, krvavo xx stoljeće trebali gledati u kontekstu te zemlje koja je nekada postojala. Ono što se događalo na prostoru bivše Jugoslavije morali bismo analizirati na taj način; u suprotnom, o tome vremenu – naročito o užasu koji će se dogoditi u posljednjoj dekadi xx stoljeća – nikada nećemo imati jasnu sliku. A jasna slika je uvijet da bismo mogli živjeti kao dobri susjedi.

Jesmo li dobri susjedi? I gdje su, poslije kraha "mrske" Jugoslavije, danas njene bivše članice?

Evo, Hrvatska će, rekostmo, za nekoliko dana postati članica EU, što joj i jeste bio cilj. Doduše, sa 62 milijarde duga. Poređenja radi, taj dug je prije petnaestak godina iznosio pet milijardi. U međuvremenu, Hrvatska se nešto reformirala, iako sam siguran da 60 milijardi eura nije potrošeno na najbolji način. Ali, dobro... Od 1. srpnja, Hrvatska će biti dio ujedinjene Europe i, u tom smislu, slavlje možda ne bi trebalo kviriti "teškim temama".

TAMARA NIKČEVIĆ

Domaći zadaci gazde Pinka

Da je svoj napad na Dragana Đilasa organizovao pametnije i sa više stila, sigurno je da bi Željka Mitrovića mnogi u Srbiji vrlo ozbiljno shvatili. Ovako, zahvaljujući svojoj poetici, postao je predmet sprdnje

Posle dvonedeljne, svakodnevne i sve jače paljbe koju Željko Mitrović osipa po Draganu Đilas, jasno je samo jedno: da pomenuti Mitrović nema ni trunke milosti prema svojim gledaocima. Da je ima, podario bi im bar jedan miran dan, bar jedan sat bez podsećanja na Đilasa, bar jednu informativnu emisiju bez telopa u kojem prepričava sam sebe. Cenjeno gledateljstvo tako bi dobilo mrvicu duševnog mira, a te pauze moglo da iskoristi kako bi makar pokušalo da u glavi sredi ono što je čulo i videlo. U toj situaciji, nekom bi možda i bilo jasno o čemu se u čitavoj toj priči radi, odnosno kome bi se, kako i zašto moglo verovati.

Ovako, teško da postoji neko ko razume šta Mitrović zapravo hoće, a čak i oni koji bi po prirodi posla trebalo da budu zainteresovani za celu stvar, lagano gube volju ne samo da reaguju, već i da prate šta se događa u vestima tv Pinka.

SLOBODNA TEMA

Iako je vlasnik medijske imperije i samoproглаšeni branilac medijskih sloboda i novinarske profesionalnost, Željko Mitrović očigledno ne poznaje osnovno pravilo profesije – da medijski prilog mora da odgovori na pitanja ko, šta, kad, gde, kako i (eventualno) zašto. Pošto svaki od njegovih brojnih uradaka odgovara isključivo na pitanje ko i zašto (Dragan Đilas, zato što je lopov i kriminalac), i dalje postoji dilema o pravoj temi ovog sukoba. Počelo je pričom o medijima – da Đilas, iz pozicije vlasnika najmoćnije marketinške agencije, ucenjuje medije (videti okvir), da potplaćuje urednike i novinare kako bi dobijao poverljive informacije, da ne poštuje dogovore sa svojim klijentima i da su mediji zbog svega toga "krvarili". Kako

se paljba pooštrela, širio se i spisak grehova gradonačelnika Beograda: da je prinudio Telekom da sa dvadeset miliona evra subvencionise sistem "Bus plus" i da to knjiži kao potrošnju na marketing, da je pod njegovim pritiskom Telekom kupio gubitašku tv Arena, da su sve te pare iz budžeta mogle pametnije da se iskoriste. Do tada, sve je nekako bilo povezano s medijima. Pravi problemi u "razumevanju teksta" nastaju kada se u redovne dnevne akcente Mitrovićevih saopštenja uključuju i lekari svojevremeno otpušteni zbog nenamenskog trošenja sredstava za opremanje medicinskih ustanova – o njihovom hapšenju i navodnoj nevinosti, o tajnim snimcima, razgovorima s gradskim funkcionerima i Đilasovoj odgovornosti, objavljeno je ovih dana više nego na vrhuncu te afere.

Većina ovih tema poznata je javnosti. O uticaju Dragana Đilasa na domaće medije diskutuje se već godinama, baš kao i o lekarima, a relativno su nepoznate teze o subvencionisanju "Bus plusa" i kupovini tv Arene. Svaka od njih, koliko god poznata ili nepoznata bila, od izuzetnog je javnog interesa i sigurno zaslužuje zvaničnu istragu i relevantnu debatu. Problem je, međutim, što Mitrovićeva saopštenja nisu ni jedno ni drugo, a ne doprinose čak ni aktualizaciji onoga o čemu bi svakako trebalo da se govori. Naprotiv. Umesto da teme u vezi s Draganom Đilasom dobiju na važnosti i ozbiljnosti, one su – zahvaljujući isključivo Željku Mitroviću – izgubile na težini i postale lajtmotiv satiričnih komentara u praktično svim dnevnim novinama.

Važnosti optužbi na račun Dragana Đilasa nije doprinela ni informacija tv Pinka od 20. juna, da je Više tužilaštvo u Beogradu pokrenulo predistražni postupak

povodom Mitrovićevih teza. Izuzev Pinka, ovu vest objavio je i dnevnik "Informer" pozivajući se na neimenovani izvor, ali pošto zvanične potvrde nije bilo, nestalo je i nade da bi čitava stvar mogla da završi u regularnim okvirima i u za to nadležnim institucijama. S druge strane, međutim, čeka se glas iz Republičke radiodifuzne agencije kojoj je Dragan Đilas uputio predstavku na koju Mitrović mora da odgovori u roku od 15 dana. "Mi još utvrđujemo sve činjenice, a konačna odluka znaće se po dobijanju odgovora gospodina Mitrovića", rekao je Dragan Lukić, izvršni direktor RRA.

STILSKE VEŽBE

Zvanične reakcije, mada nesumnjivo važne, ipak su u drugom planu i svakako neće biti najzanimljiviji deo priče. Ono što se nestrpljivo čeka jeste rasplet događaja koji će pokazati zašto je Mitrović odlučio da napadne Đilasa i zašto je do tog napada došlo baš sad, a ne pre nekoliko godina (pošto je, jelte, sve to što zna, znao odavno). Pošto vlasniku imperije

Foto: Miroslav Dragojević

Foto: FoNet

O ČEMU SE RADI:
Željko Mitrović i
Dragan Đilas

Pink nije strano da koristi sopstvene medije u ličnim obračunima i isključivo u privatnom interesu, sasvim je sigurno da ovde nije u pitanju ni briga za novinarstvo, gradski ili državni budžet, kao ni za budućnost korumpirane države. Po svoj prilici, radi se ili o nekakvom (marketinškom) novcu za koji je Mitrović možda zaklinut ili, što je teza većine analitičara, o samo jednoj bici u ratu koji protiv Đilasa zapravo vodi Aleksandar Vučić: Mitroviću takav angažman, naravno, nije stran, pošto je u poslednjih dvadeset godina na ovaj ili onaj način služio svakoj vlasti.

U međuvremenu, čekanje na konačan rasplet nikako nije dosadno. Zahvaljujući misaono-jezičkim bravurama gazda Željka, počastvovani smo da pratimo direktan prenos antologijske epizode medijskog potonuća i da tako naslutimo do kojih smo dubina pali. Jedan od zabavnijih detalja je teza da "rtv Pink u kratkom roku ne stiže da obradi sve predmete o nepravilnostima, zloupotrebama i opstrukcijama u gotovo svim gradskim institucijama Beograda": u pitanju

je pasaż nad kojim bi se zamislili samo oni koji su juče pali s Marsa i zaista poverovali kako je baš rtv Pink mesto kojem se obraćaju unesrećeni, opljačkani i prevareni ljudi; bastion slobodnog i nezavisnog novinarstva, takoreći. Na sličnu temu: "Prvi put u istoriji imamo dvostruki pritisak koji je i ekonomski i politički, a sprovodi ga jedan centar", reče Mitrović, u inat zdravom razumu i svima onima koji se još sećaju Ćuruvijine sahrane, drakonskih novčanih kazni neposlušnim medijima, uništenih novina, maskiranih specijalaca koji usred noći upadaju u redakcije. Vrhunac lirike posvećene medijima ipak je podsećanje da su mediji "krvarili" zbog Đilasovog profita – pesnička slika koju ne treba dodatno komentarisati.

Pošto se već postavio na poziciju branitelja svega novinarski svetog, Željko Mitrović nije se odrekao tog diskursa ni u obračanju Nezavisnom udruženju novinara Srbije – "družini", kako ga on naziva, koja o novinarstvu ipak zna nešto više od njega. Pošto je NUNS upozorio na nedozvoljenu zloupotrebu medijskog

prostora i nacionalne frekvencije, on je objasnio: "Svako udruženje, pa i vaše, ne sme da bude strina, a ni advokat kriminala, tapkaroša, lopova, beskrupuloznih nakupaca, jer u ambijentu demokratizacije i slobode informisanja svaka društvena devijacija ne sme biti prikrivana." Čuj, društvena devijacija!?

Iz obilja neverovatnih pesničkih slika, ipak se izdvaja pismo od 21. juna, napisano posle prve i prilično blage Đilasove reakcije na višednevnu paljbu. Tu Mitrović podseća svog bivšeg prijatelja Đikija, kako naziva Đilasa, da on nije "ni Boris, ni Šule", a da je on, Điki, "sve svoje prijatelje pobio na spavanju". Takođe, poručuje mu: "Bez obzira što sam malo umoran, ja neću biti onaj koji je prespavao dan." Kako bi sve zadržalo potpuno privatni ton, tu je prisećanje na vreme kada "ti i ja zajedno smišljamo kampanju kako je Dragan Đilas lep, pametan i pošten. Sa ovim prvim nismo imali problema, jer smo se obojica složili da lepota nije presudna, ali smo imali problem kako građane Srbije ubediti da je gradonačelnik pametan i pošten."

Konačno, za dušu svih onih kojima gore navedeno nije bilo dovoljno, nije izostala slikovita razrada teze da je Đilas pretvorio Beograd u "najveće posrnulo gazdinstvo, sa gazda Đikijem na čelu": "Lako je, dragi Điki, iz tvoje fotelje, sa lakovanim cipelama i Armanijevom kravatom, lako otimati klijentima i medijima i naređivati hapšenje nevinih rukovodilaca zdravstvenih ustanova."

Najtragičniji su, međutim, delovi Mitrovićevih pisama u kojima on poučava i objašnjava, a sve u pokušaju da bude duhovit. U poslednjem, objavljenom 25. juna, potrudio se da predsednika DS-a podseti na školske lekcije: "Moraš da čitaš zakone, uredbe i druge akte, uključujući i one osnivačke, kad je tvoja organizacija u pitanju. Naime, ime tvoje partije izvedeno je iz reči demokratija, a demokratija iz demos kratos, a ne demos krados. Znači, kratos se čita sa 't', a ne sa 'd'. Kako nisi pažljivo čitao, radi se o vladavini naroda, a ne o vladavini pojedinaca, kradljivaca."

Količina budalaština koje su se pojavile u podugačkim pismima, izražajno čitanim u udarnim terminima TV Pinka, takva je i tolika da zbilja ne čudi ćutanje Dragana Đilasa. Jer, šta bi bilo koji pismen čovek odgovorio na sve to? Kojim jezikom, kojim argumentima? Kad je konačno progovorio, predsednik DS-a rekao je da će prihvatiti (inače bizaran) Mitrovićev poziv na TV duel samo kad ovaj bude izmirio svoje nagomilane poreske obaveze, da nije ništa i nikom kriv, da su napadi na njega pojačani od kada je izjavio da je u Srbiji na sceni uspostavljanje jednopartijskog režima i da je "medijska kriminalizacija važan segment u tom procesu".

ĐIKI NIJE MIKI

Imajući u vidu dosadašnji tok ovog slučaja, lako se može reći da Mitrović zapravo radi u korist Dragana Đilasa i da je ovom najpametnije da mu ništa ne odgovara. Da je svoj napad organizovao pametnije i sa više stila, vlasnika TV Pinka mnogi bi vrlo ozbiljno shvatili. Ovako, zahvaljujući svojoj poetici, postao je predmet sprdnje.

Tu je takođe ono što je mnogo važnije od poetike – pogled na onog koji optužuje, i na onog koji je optužen. Da je bilo ko drugi ovako jako i uporno upirao

Direct i Multikom

Agencija Multikom group, koja pripada Dragoslavu Iliću i Draganu Đilasu, vlasnik je više od 90 odsto udela u agenciji Direct media, kojoj se pripisuje da kontroliše zakup najvećeg dela reklamnog prostora u Srbiji.

U izveštaju o medijima, koji je Savet za borbu protiv korupcije objavio u septembru 2011, ističe se da je Multikom većinski vlasnik više preduzeća koja se bave različitim promotivnim i produkcijskim aktivnostima i da svake godine ostvaruje veliki profit. Autori izveštaja navode da su firme u vlasništvu Multikom grupe bile angažovane od strane više javnih preduzeća i organizacija koje se plaćaju iz budžeta Grada Beograda, čime Dragan Đilas – kao vlasnik Multikoma i gradonačelnik Beograda – dolazi u direktan konflikt interesa. S druge strane, ističe se da preduzeća iz Multikom grupe ili iz mreže Direct media dobijaju unosne medijske poslove po netransparentnoj proceduri, dok manje produkcije bivaju primorane da reklamne sekunde koje su im na raspolaganju u njihovim terminima, po bagatelnoj ceni prodaju velikim marketinškim agencijama – između ostalih, Multikom grupi i agenciji Direct media.

O pravim razmerama poslovanja ovih dveju agencija, kao i njihovom eventualnom uticaju na sudbinu štampanih i elektronskih medija, za sada se samo nagađa. Imajući u vidu da ove agencije zaista zastupaju najvažnija i najimućnija preduzeća, sigurno je da postoji mogućnost da su – zahvaljujući snazi svojih klijenata, broju reklamnih sekundi i veličini oglasnog prostora kojima raspolažu – u poziciji da utiču na medijske sadržaje. To, međutim, za sada niko nije zvanično istražio.

prstom u Đilasa, na svojoj bi strani imao bar trećinu Beograda i dobar deo Srbije: zahvaljujući brojnim aferama, ali često i načinu ophođenja prema javnosti, predsednika DS-a i gradonačelnika glavnog grada neki u žargonu nazivaju "Đitler" i on vrlo verovatno zauzima neko od čelnih mesta na listi omraženih političara. Nisu problematični samo mediji, "Bus plus", Most na Adi, platani na Bulevaru, Aleksandar Šapić i činjenica da realni Beograd ne izgleda kao Beograd iz Đilasovih priča. Problematično je pre svega to što je skromni student Dragan Đilas (koji je 1991. godine, briljantno i u onom "vremenu zla", zaista hrabro i inspirativno, u udarnom terminu RTS-a, izgovorio apsolutno sve što je tada moralo da se izgovori), vrlo brzo, za svega desetak godina, postao hladni, prilično osioni milioner, o čijem se pravom bogatstvu i pravoj moći samo šuška. U državi u kojoj je ušteda od hiljadu evra pravi poduhvat, malo je onih koji mogu da poveruju kako je Đilas stekao milione i postao to što jeste, samo i isključivo zahvaljujući svojoj pameti i sposobnosti.

Sve bi to, dakle, ponovo isplivalo na površinu da ga je napao bilo ko osim Željka Mitrovića – čoveka čije je bogatstvo stečeno ne u vremenu zla, već upravo zahvaljujući vremenu zla; čoveka čiji su

moralni i svaki drugi kredibilitet u najmanju ruku problematični. Pošto je na ovom mestu već mnogo o tome rečeno, pomenimo samo ključno za Mitrovićevu biografiju: Mirjana Marković, JUL je kul, pevaljke u kradenim bundama dok "junaci" kolju po Bosni, turbo-folk dok Srbija čeka u redu za mleko, direktan prenos venčanja Cece i Arkana, Grand i sve posledice Granda, "Farma" i sve što uz "Farmu" ide. Kakav i ko god da je Dragan Đilas, koga god da je pokrao i ucenio, koliko god da je para uzeo i medija uništio, on jednostavno ne može da se meri sa takvom "biografijom". To ga, naravno, ne abolira od svega onoga za šta je možda kriv, a što niko nikako da obznani i dokaže. Ako u svemu onome o čemu Mitrović priča ima i zrnice istine, sigurno je da će đavo jednom doći po svoje i da će gradonačelnik morati da podnese račune i konačno objasni ono što je ostalo nejasno.

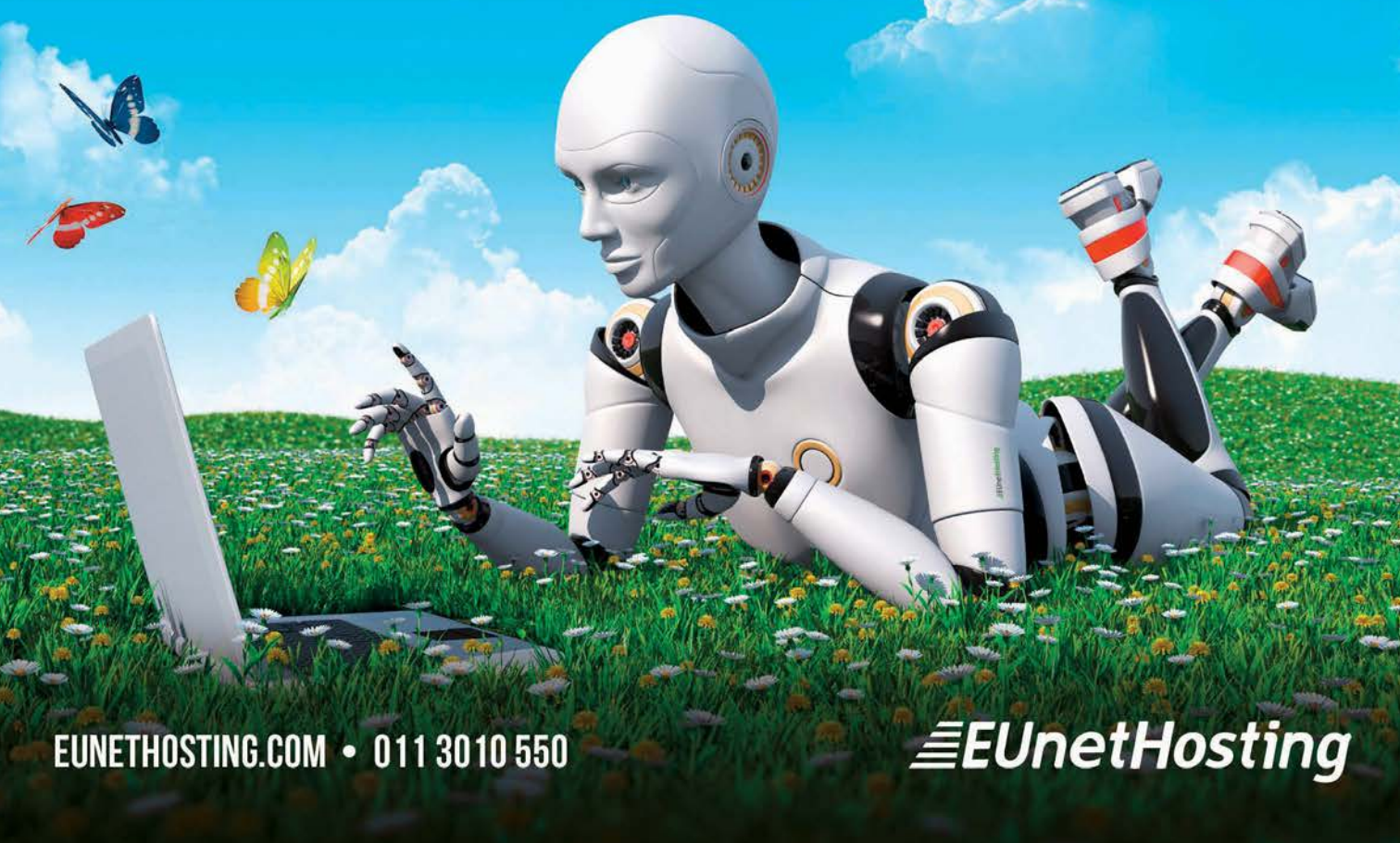
S druge strane, krajnje je vreme da Mitrović – sebe i nas radi – batali i pisanje, i politički angažman, i politički angažovano pisanje, pošto se ni u jednoj od tih disciplina nije baš proslavio. Za razliku od onih koji su prinuđeni da svakodnevno slušaju njegove srceparateljne domaće zadatke i pitaju se šta su bogu zgrešili, on bar ima izbora.

TAMARA SKROZZA

EUNET HOSTING PRIRODAN IZBOR

PROFESIONALNE HOSTING USLUGE OD 1996. GODINE

WINDOWS I LINUX NAMENSKI SERVERI
CLOUD SERVERI • PRIVATE CLOUD
MICROSOFT SHAREPOINT, EXCHANGE I
DYNAMICS CRM HOSTING
SHARED HOSTING • DOMENI

EUNETHOSTING.COM • 011 3010 550

 EUnetHosting

Ovako se više može

Sve bilo previše učtivo i salonski, tako da sve to, uz najavu da će toga opet bude tek za mesec dana, može da se stavi pod rep Tomi Vučić Nikoliću. Ali, kako bilo, kulturnjaci su, za razliku od drugih, bar spasli svoju dušu

Počelo, a odnekle se mora početi, kad se saznalo kako je Komisija u jakom sastavu (Tiodor Rosić, Zoran Nenezić, Srba Ignjatović) podelila pare za sufinansiranje stvaralaštva u kulturi. Mnogi ostali bez pare i taj dinar, galerije i muzeji, muzička, likovna, književna scena, časopisi kao "Gradac", "Koraci", "Gradina"... Recimo i npr. Srpsko književno društvo, reprezentativno književno udruženje – koje osnovano, treba i na to podsećati, kad su pojedini pisci, jer su književnici hteli da ostanu književnici, napustili uks – nije dobilo ni cvonjak za književnu koloniju, susrete sa Hrvatskim piscima, nagradu Biljana Jovanović. Recimo i npr. pare ni dinara nisu dobili ni Oktobarski salon, Nišvil, itd., i t. sl. Pare, kad se kod toga, dobilo uks, časopis člana komisije Ignjatovića, naš režiser Srđan Dragojević, puta nekoliko projekata, a recimo i npr. Poetsko bdenje u Gračani obračunato sa 800.000 dinara. Da se razumemo, ni drugde nije bilo para za sve. U Novom Sadu Ej, gde u tu komisiju čeljaše što se predstavlja ka pesnikinja Ranka Srdić, koja ima kapitalnu pesmu o majka Ratko Mladić, i to u audiovizuelnom formatu, najviše, sve pare, dobila udruženja za negovanje tradicije sviranja u gusle i ostala bačanja kamena s ramena.

KAD ŽIVORAD REŽIRA

Čerez 'vako stanje stvari javilo se SKD, i reklo da je Komisija jaka pare podelila po ideološko-partijskim i čaršijsko-burazerskim kriterijumima. Formiran Odbor – dramski, muzički, likovni, književni stvaraoci – koji je najavio protest umetnika sa zahtevima definisanja kulturne politike, reforma i donošenje zakona u kulturi, uvažavanje struke, depolitizacija i departizacija, povratak umetničkog i obrazovnog programa na RTS-u.

Svojevrсна uvertira u ono što sledilo bila emisija na RTS-u, jerbo narod ima pravo da zna, dovoljno je reći da učestvovali Dejan Mijač i drug sa ličnim podacima

Živorad Ajdačić, koji kreira i bistri aktuelnu kulturnu politiku. Mijač reko da je svuda, pa i u kulturi, mrak, drug sa ličnim podacima Ajdačić se ne složio, a i on umetnik, ima 80 režija. Mijač replicir'o da ne priznava da Ajdačić umetnik, i Živorada pi'o, šta on to režir'o? Živorad odgovorio da on režir'o Svetosavsku akademiju

prioritete, a to su borba protiv korupcije, dobijanje datuma i ekonomski oporavak. Para za kulturu jednostavno nema, reko kulturni ministar. Nuto k. za kulturu.

Još ima da pisac Vladimir Arsenijević reko da protest nema nikakvog smisla, jer ispalo jedini problem da su institucije i udruženja ostali bez para, a to je, po nje-

Fotografije: Dragan Todorović

na našu Nacionalnu televiziju. Mijač se javno prekrstio.

Uvod u ono što sledilo bila i konferencija za medije Odbora za protest. Javljenno da rediteljka Milica Kralj rekla da protest nije spektakl koji organizuju umetnici, već socijalni vapaj protiv prostote, za glupljivanja i poniženja. A gospodin glumac Rale Milenković izvoleo reći da ne treba biti učtiv prema političarima, jer su neznalice, uzurpatori i korumpirana bagra... Javio se i ministar kulture slavni, lični podaci Bratislav Petković, oprem dobro, ako govori kao reditelj i dramski pisac, i kao čovek struke, slobodno može kaže da podržava sve zahteve od Organizacioni odbor na protest, ali kao ministar jedne odgovorne vlade, paz' sad, koja se bori da Srbiju izvuče iz krize, kategoričan, apeluje na čitavu kulturnu javnost da bude realna u zahtevima. Vlada ima

mu, briga o sopstvenom dupetu. Reko i da su težak cinizam očekivanja da će protest umetnika prerasti u Srpsko proleće. Vaspitano se javio i Srpski PEN centar, da država posveti više pažnje savremenom stvaralaštvu, dok smo još živi, te da nacionalan kulturna politika bude u skladu sa proklamovanim evropskim putem Srbije i evropskim standardima...

JA SAM REVOLUCIONAR

Kad je došlo Dan protesta bilo tak prirodno da, ispred Redakcije, budem na licu mesta. Jerbo, prvo lice rode, mada se ne bi reklo, umetnik sam vam ja, imam crno na belo, odskora ponosni član SKD. A i nisam učtiv, braćo i gospođe! Dakle, dođem ja na Trg republike na vreme, pre vremena. Mladi entuzijasti pred Spomenikom kače, vežu, transparent Stop uništavanju kulture. Još jednom čujem da neće biti

FINO I PRISTOJNO: Protest "kulturnjaka"

Opazim da informativno prolazi glumac Branko Cvejić, zabeležim sitnu poruku, Može li se živeti od pisanja, može, ali ne svaki dan. Dobijem i sitnu artiju, A5 bračo i gospođe, sa još aforizam protest poruka, ima, Piši kao što čutiš. Čitaj kako je nepismeno, ima Konstantine, Srbije, i ima, Kunte Kinta, gde ti je tinta! Na trgu još slabo, toliko slabo da je pristiglim tv ekipama najinteresantni glumac Jadranko, ili beše Dubravko. Javi se ozvučenje, uključiše onu audio podlogu, prostor uze da se puni, sve sa dvoje, troje, po grupicama, opazim gospodin sa široku crnu traku preko usta, u njega crni šešir, a gospođa do nj u bele aljine, primetim i drugi

samostalno, a on, sačekavši da nas uslikaju, uze kratko i konspirativno odgovori: Ja sam revolucionar.

Uzmem odam kroz sav taj hepening, opazim Ljubicu Mrkalj, javim se Mirku Demiću, Vesni Trijić, Miki Pantiću, Goranu Petroviću, vidim i Ćirilova, skraja svega Ejdusa i Branka Cvejića... Udarim u još odanja, Gorčin Stojanović za neki tv izjavljuje da je štedeti na kulturi zločin veleizdaje, stanem malo volontiram, sa Dejanom Simonovićem iz SKD nosam transparent "0,62 – prekoračena doza u krvi nacije!". Nastavim samostalno, upoznam se sa nekim divnim i mladim virtuelnim prijateljima, od kojih je jedan, pa posle, napišo blog, ima i to, Dan kada sam upoznao Todora! Rešim da lično i personalno upoznam Gorčina Stojanovića, velim ja njemu, da cenim u njega visinu, i sve ostalo, a on će meni, takođe, i sve ka ja njemu...

Preko onije zvučnika se još jedared ču, Stop uništavanju kulture, jedna plava, pa visoka, sa bijeli stajling sve do u bijeli sat, uze da se javi za svoju televiziju sa lice mesta, Protest će se nastaviti, jer država mora da promeni svoj odnos prema kulturi... To bilo tako dobro i esencijalno, da uzmem ponavljam, Protest će se nastaviti, jer država... Zvučnici završno ponoviše, Stop uništavanju kulture, bi i Protest je tek počeo, Protest će se nastaviti, za zvučnika se začu Sloboda ili ništa Partibrejkersa, gde si Cane dosad, Neću da stojim u redu/ da čekam na svoju bedu/ neću, neću, ne ne ne... Sloboda ili ništa...

To bilo sve, umetnici su vaspitano odstojali još neko vreme, uzmem se interesujem šta dalje, jedna iz organizacije veli da bilo odlično, preko očekivanja, ja pitam kad će jopet, ko da ču za mesec dana, aman ljudi, ako se to ne nastavi sutra, sve može da se stavi onima njima Toma Vučić Nikolić pod rep! Posle vidim da i Nacionalna televizija, u 116. minut nekog dnevnika, javila da bio protest, Iz nadležnog ministarstva kažu da je protest opravdan, ali traže strpljenje. Posle vidim i Novica Milić napišo, potpisujem, da miran protest, naročito ako je protiv države, nije protest. Kako bilo, kulturnjaci su, makar i na ovaj način, spasli dušu, jer sve što vredi, pa i protest, e jes' mi poenta, više ne stanuje u Srbiji.

DRAGAN TODOROVIĆ

nikakve govorancije, samo audio podloga. Pitam prisutne oko organizacije, i tako to, vele teško to ide, umetnici su u pitanju.

Vidim Olivera Đurđević poranila, ispisala mnogo umetničkih poruka na narandžaste olovka papire, ima, Jezik nije član partije, ima još, ima da citiran Basara, velim, piši, Ua država, Olivera piše, Uaaa Država! Pogledam ima još ti papira i ceduljica sa porukama za čije čitanje potrebna dobra dioptrijska, opazim i jedno mnogo dobro, takoreći patriotsko rimoвање, Nekome je samo do fotelje i njegovog tura/ A nekoga zanima kultura. U to moje edukovanje stiže uniformisano lice, pita ima l' se dozvolja, organizatori mu pokazase neki papir. Pogledam još, do Narodnog muzeja plava marica, preko puta, kod autobus za davaoci krvi, dva policajca u radne uniforme sa raskoračila i samo puše.

par, stoje tako u dostojanstvenom protestu, ona okačila onu Olivera narandžastu olovku Jezik nije član partije, a on do nje, tako postojano podržava njen hrabri čin. Uхватim i audio komunikaciju novopristiglih, jedan veli, Gde su nam motke, drugi će, To ćemo posle...

Trg se pristojno napuni, sve to u stajanje i ugodan razgovor, ali ima i tzv incidenti, jedna uspravila kvadratno pisanije Kultura je osnovno sredstvo unutrašnje politike, jedan se baš kolažno okitio, pročitam, Ja volim svoju zemlju, Ali ova-ko više ne može, u kadar mi upade i gospodin koji je sa dve ruke držao transparent koji zahtev'o beleženje: Opet izbori na grbači naroda. Narod treba da dohvati govornju motku pa političare da javno linčuje na sred Terazija! Pridem gospodinu da se slikam sa njegovu umetnost, uzmem pitam, iz kog je udruženja, il' je

Intervju: **dr Birger Nerré,**
vođa projekta GIZ
"Reforma javnih finansija u Srbiji"

Želimo da ojačamo poreski moral

"Stremimo ka tome da poreski obveznici zapravo budu klijenti Poreske uprave, a ne neko ko samo izmiruje poreske obaveze"

Iako pored gotovo svake kase u Srbiji stoji obaveštenje da kupci imaju pravo na fiskalni račun, građani ga zbog žurbe, nezainteresovanosti ili iz drugih razloga uglavnom odbiju, ili ga zgužvaju i bace a da ga i ne pogledaju. Činjenica da nam upravo taj račun garantuje da smo kupovinom platili i porez na dodatu vrednost (PDV) i time pomogli javni budžet, izgleda, malo koga zanima. Činjenica da kupovinom robe bez izdavanja fiskalnog računa, zapravo, (ne)svjesno pomažemo "sivu ekonomiju", stvar je na koju mislimo još manje.

U nameri da podigne "poreski moral", Poreska uprava Srbije pokrenula je ovog meseca nagradnu igru "Uzmite račun – osvojite automobil". Cilj ove lutrije je da robnom nagradom motiviše građane da prilikom plaćanja zahtevaju i dobiju fiskalne račune, što je garancija da će plaćeni PDV na kupljenu robu ili naplaćenu uslugu otići u državnu kasu, a ne u džep trgovca.

Dr Birger Nerré, vođa Projekta "Reforma javnih finansija u Srbiji", koji sprovodi Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju (GIZ), kaže u intervjuu za "Vreme" da Poreska uprava ovim potezom nije napravila presedan i da su mnoge zemlje do sada organizovale lutriju sa fiskalnim računima, jer se to pokazalo kao dobar motivacioni potez u borbi protiv "sive ekonomije".

"Ako građanima samo poručite 'Uzmite račun', to ne znači da će svako od njih to i da uradi, kao što pokazuje dosadašnja praksa. Poreska uprava se stoga obratila

našem projektnom timu sa molbom da pružimo pomoć da se stvori neki podsticaj koji bi ohrabrio poreske obveznike da uzmu fiskalni račun. Podržali smo i pomogli izradu TV spota koji prati ovu kampanju i preuzeli smo na sebe ulogu medijatora u obezbeđivanju robnih nagrada od sponzora", objašnjava dr Nerré za "Vreme".

Projekat "Reforma javnih finansija u Srbiji" pokrenut je prošle godine na inicijativu vlada Savezne Republike Nemačke i Republike Srbije i on se, praktično, nadovezuje na prethodni projekat "Reforma srpske finansijske administracije", koji je počeo u januaru 2002. godine. Važan rezultat tog desetogodišnjeg projekta je uvođenje poreza na dodatu vrednost 2005. godine koji je sada jedan od osnovnih izvora budžetskih prihoda. Prilikom evaluacije ovog projekta nemačka i srpska vlada su zaključile da ne bi trebalo govoriti samo o prihodima, već i o rashodima. Otud i inicijativa za pokretanje projekta "Reforma javnih finansija u Srbiji".

"U prethodnom projektu, u fokusu su bile reforma finansijskog zakonodavstva i obuka za primenu novih propisa. Radili smo na Zakonu o porezu na dodatu vrednost i Zakonu o poreskom postupku i poreskoj administraciji (ZPPPA)", objašnjava dr Nerré. "Značaj ovog projekta pak ne leži samo u pravnim aspektima. Osnovni princip nemačke međunarodne saradnje je primena sistemskog pristupa – teži se ka tome da ceo sistem bude transparentniji i efikasniji. Cilj je funkcionalan i održiv sistem javnih finansija."

"VREME": Koliko je projekat "Reforma javnih finansija" važan za evropsku integraciju Srbije?

DR BIRGER NERRÉ: Ekonomska kriza koja je potresla evrozonu naterala je članice Unije da, praktično, stanu u red kako bi iskoristile program spasavanja od dužničke krize koji EU sprovodi. Reč je o nekoj vrsti evropskog fonda koji je uspostavljen 2011. godine i sadrži finansijski mehanizam za odbranu zemalja članica od dužničke krize. Uveren sam da će zbog toga EU u budućnosti pomnije posmatrati javne finansije budućih kandidata za prijem.

Zbog toga se stabilnost javnih finansija nameće kao neophodan uslov bez koga nijedna zemlja neće moći da pristupi

Foto: Aleksandar Andjic

Uniji. Pre svega, potrebna je transparentnost. Na tome posebno radimo. Načelno važi pravilo da EU ne želi da vidi samo cifre koje se odnose na pojedinu zemlju, već želi da bude sigurna da je ceo sistem u toj zemlji dobro shvaćen. I zbog toga smatram da su ovaj i drugi projekti koji podržavaju jačanje javnih finansija od izuzetnog značaja za Srbiju.

Koliko je investirano u ovaj projekat?

Vlada Savezne Republike Nemačke i nemačko Savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ) obezbedili su dva miliona evra za realizaciju projektnih aktivnosti. GIZ, kao implementaciona organizacija ovog ministarstva, ima zadatak da te aktivnosti operativno sprovede.

Imamo, pre svega, savetodavnu funkciju. Predlažemo najbolju međunarodnu praksu, prilagođenu okolnostima u Srbiji, i najbolje načine da sprovedemo reformu poreskog zakonodavstva, da reformišemo Poresku upravu Srbije, ojačamo kapacitete budžetske inspekcije pri Ministarstvu finansija i privrede i da informišemo poreske obveznike o njihovim pravima i obavezama i time podignemo "poreski moral" u Srbiji.

U kakvom stanju je poreski i budžetski sistem Srbije danas? Šta su najveći izazovi za ovaj projekat?

Celokupno finansijsko planiranje mora da se postavi na održivu osnovu. Zakonom o budžetskom sistemu javni dug Srbije ograničen je na 45 odsto bruto domaćeg proizvoda (BDP). Srbija je u ovom trenutku značajno iznad te granice, a takođe ima i izražen budžetski deficit. Dakle, neophodna je fiskalna konso-

lidacija i to je jasno svim nadležnim organima. Analizirajući budžetski deficit, vidimo da poreski prihodi nisu na planiranom nivou. Jedan od ciljeva našeg projekta je podizanje svesti o važnosti plaćanja poreza. Najveći izazov za naš projekat je da se ovo osigura u kratkom vremenskom periodu da bi to u dugom roku imalo pozitivne efekte na naplatu poreza.

■ Gradani se za porez zainteresuju tek kada postanu svesni da moraju da ga plate

Projekat bi, po planu, trebalo da bude realizovan do kraja sledeće godine. Šta je do tada, objektivno, moguće postići?

Do kraja sledeće godine, odnosno do završetka projekta, planiramo da povećamo transparentnost, efikasnost i klijentsku orijentaciju u bitnim segmentima sistema javnih finansija. To će najverovatnije posmatrati i EU, prilikom prijema novih članica. Za nas to konkretno znači da Poreska uprava treba da se zasniva na strateškom upravljanju i to kroz uvođenje takozvanih "indikatora učinka".

Kao što se u privatnom sektoru meri koliko je određeno odeljenje doprinelo uspehu i učinku firme, to bi trebalo činiti i

Šta nedostaje postojećem poreskom zakonodavstvu?

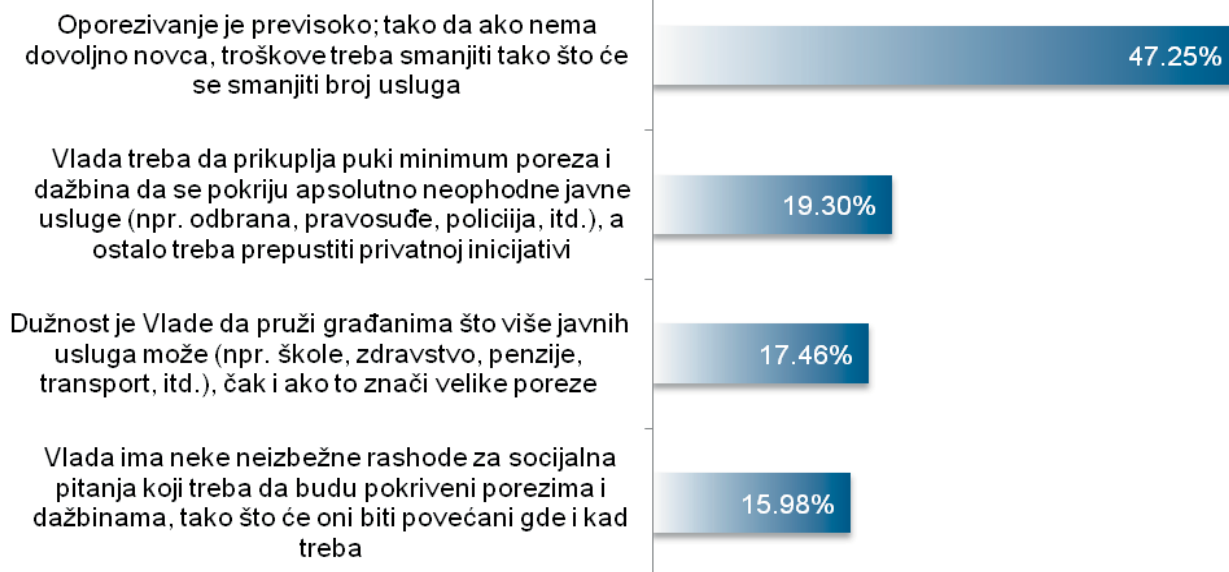
Poresko-pravni propisi se često menjaju, što ne doprinosi pravnoj sigurnosti i predvidivosti poslovnog okruženja. Zakonu o poreskom postupku i poreskoj administraciji (ZPPPA) nedostaje duh koji podrazumeva veća i sigurna prava za poreske obveznike. Mi stremimo ka tome da poreski obveznici zapravo budu klijenti Poreske uprave, a ne neko ko samo izmuruje poreske obaveze. U ZPPPA postoji jedan interesantan detalj u članu 17. Tim članom je predviđeno da će se poslovi

poreskog savetovanja urediti posebnim zakonom. Poreski savetnik je neka vrsta posrednika između Pore-

ske uprave i poreskih obveznika. Poreskom obvezniku garantuje da neće platiti porez više nego što treba, a poreskoj upravi da je poreski obveznik platio sve što treba. Taj zakon, međutim, još uvek ne postoji. Iako već četiri godine postoji odgovarajući nacrt, on još nije usvojen.

Osim toga, poreskom zakonodavstvu u Srbiji nedostaje i sveobuhvatnija analiza efekata, odnosno sveobuhvatnija procena posledica koje će da izazovu izmene postojećih ili uvođenje novih zakona, kao i kako će te promene uticati na poreske obveznike. Ako bismo, recimo, povećali porez na duvan na 200 dinara po cigareti, svakako ne bi svi u Srbiji odjednom prestali da puše. Sigurno bi našli način da dođu do tih cigareta, a da ne plaćaju tako mnogo. Cilj zakonodavca trebalo bi da bude poštovanje zakona, ali da taj zakon istovremeno služi svrsi. Ukoliko bi pri svakom donošenju zakona prethodila analiza efekata koje će izazvati, pa i sveobuhvatna javna rasprava, uveren sam da bi on bio efikasniji i za sistem i za građane.

Procena kompromisa između oporezivanja i javne potrošnje

Šta je uzrok nedovoljne naplate poreskih prihoda?

Razloga je mnogo, ali ja bih se osvrnuo na tri. Jedan bi trebalo tražiti u samoj prirodi poreza na dodatu vrednost (PDV). Ako zanemarimo doprinose za socijalno osiguranje, taj porez čini trećinu javnih prihoda u Srbiji, tačnije oko 36 odsto svih javnih prihoda. Međutim, PDV je osetljiv kada se posmatra u celini konjunktura. Ako privreda ne funkcioniše dobro, ako ljudi nemaju novca da kupuju dovoljno, država neće ostvariti velike prihode od PDV-a.

Drugi razlog je "siva ekonomija" o kojoj se mnogo raspravlja. Jedan od mojih prijatelja i kolega, dr Fridrih Šnajder, nedavno je procenio da siva ekonomija u Srbiji iznosi oko 30 odsto BDP-a. Naravno, uvek treba biti oprezan s ovim procenama, jer se radi o sferi za koju ne postoje mehanizmi koji bi je precizno analizirali. Siva ekonomija postoji svuda u svetu. U Nemačkoj, prema nekim procenama, čini oko 15 odsto BDP-a. Ipak, u poređenju sa Nemačkom, pa i sa zemljama u regionu, siva ekonomija je u Srbiji veoma izražena. Tu nema plaćanja skoro nikakvog poreza, a samim tim ni novca koji bi se slio u državni budžet.

Treći razlog je upravljanje dugovima u Poreskoj upravi. Pre nekoliko meseci smo sprovedli analizu i tu se već na prvi pogled može videti da postoje veliki poreski dužnici. Na drugi pogled, vidi se da oni nisu sposobni za plaćanje ni sada ni

Anketa: Svaki treći praktikuje utaju poreza

Projekat "Reforma javnih finansija u Srbiji" inicirao je krajem prošle godine sprovođenje prve nezavisne i reprezentativne poreske ankete u Srbiji. Više od polovine ispitanika smatra da je oporezivanje previsoko i da bi rado plaćali manji porez na uštrb dobara i usluga koje bi državne institucije naplatom poreza mogle da pruže.

"Pre svega, bilo je jako važno da anketu sprovede nezavisno telo, a ne Poreska uprava ili GIZ. Kada vas neko iz Poreske uprave pita da li redovno plaćate porez, retko ko će dati negativan odgovor. Zato smo angažovali nezavisnu agenciju za ispitivanje javnog mnjenja da uradi takvo istraživanje za nas. Podršku nam je pružio i jedan međunarodni ekspertska tim, kroz posebne metode istraživanja", objašnjava dr Nerré. "Jedan od najvažnijih podataka do kojih smo došli je da samo 28 odsto ispitanika, odnosno poreskih obveznika, smatra da je poreski sistem Srbije transparentan. To nije dobar pokazatelj i govori da imamo puno posla, ali da možemo mnogo pomoći porukama koje šaljemo."

Rezultati istraživanja su, takođe, pokazali da više od trećine malih i srednjih preduzeća ne prijavljuje najmanje 10 odsto od svog prometa, dok je 18 odsto anketiranih preduzeća izjavilo da bi pojačana kontrola korupcije u javnom sektoru za njih bila podsticaj da izmiruju svoje obaveze. Oko 30 odsto njih praktikuje utaju poreza, jer veruju da ona nikada neće biti otkrivena.

Grafikoni pokazuju kako su ispitanici procenili kompromis između oporezivanja i javne potrošnje i šta bi, po njihovom mišljenju, bili najbolji pozitivni podsticaji kojima bi Vlada mogla da motiviše preduzeća da u potpunosti poštuju poreske propise.

u budućnosti, jer ta pravna lica više ne postoje. Sistem, međutim, uporno beleži njihov dug i time kvari statistiku, umešto da ga klasifikuje kao nenaplativ i da ga srednjoročno otpiše.

Na koji način bi trebalo reformisati Poresku upravu?

Najvažnije je da se promeni način razmišljanja i da se ono preusmeri u pravcu

klijentske orijentacije. Od sledeće godine porez će moći da se plaća isključivo elektronskim putem. U okviru toga bi se poreskim obveznicima pružile razne usluge i servisi, s tim da je akcenat na tome da ih nećemo terati da plaćaju porez, već ćemo im pomoći da to učine što jednostavnije. To podrazumeva da se pojednostave svi procesi rada Poreske uprave. Da bi se to postiglo,

Pozitivni podsticaji za poštovanje poreskih propisa

neophodno je da se stvori mogućnost merenja učinka organizacije i to je ono što mi radimo. Evo, na primer, pretpostavimo da imamo neku filijalu Poreske uprave u Vojvodini ili bilo gde u Srbiji i da tu imamo 15 službenika koji rade na naplati PDV-a. Na osnovu analize koju vršimo prema indikatorima učinka mi konstatujemo da se u toj filijali PDV ne naplaćuje u velikoj meri. Ali zato vidimo da su u odeljenju koje radi naplatu poreza na dohodak građana zaposlene samo tri osobe i da su preopterećene. Kada budemo bili u stanju da tako sagledamo stvari, moći ćemo da donesemo odluku da se desetero angažovanih na naplati PDV-a prebace u odeljenje za naplatu poreza na dohodak građana i da oba odeljenja tim potezom rade bolje i efikasnije.

Da li je to rešenje i za ojačavanje budžetske inspekcije Ministarstva finansija i privrede?

Za osnaživanje budžetske inspekcije najvažnije je da zajedno sa zaposlenima u tom odeljenju Ministarstva napravimo strategiju razvoja – da utvrdimo šta je njihova vizija, šta su prednosti, a šta slabe tačke koje zaposleni imaju u svom radu. Na tome radimo u okviru zajedničkih radionica u kojima učestvuju svi zaposleni u budžetskoj inspekciji. Tu utvrđujemo gde se ovo odeljenje danas nalazi, kuda

želi da se kreće i koji koraci su potrebni da bi se tamo stiglo. Takođe, podržavamo obuku i tehničko usavršavanje zaposlenih u budžetskoj inspekciji i podstičemo bolju komunikaciju i koordinaciju sa ostalim ustanovama koje se bave finansijskom kontrolom u Republici Srbiji.

Na kom nivou je, po vašem mišljenju, svest građana Srbije kada je poreska politika u pitanju?

Građani se za porez zainteresuju tek kada postanu svesni da moraju da ga plate. Koliko je svako od nas svestan da kada god kupuje neki proizvod, istovremeno plaća i porez na dodatu vrednost? Uopšteno gledano, tako je u celom svetu. Građani Nemačke, na primer, plaćaju porez na dohodak u visini od 14 do 42 odsto zarade. To plaća svako ko radi. U Srbiji je nakon poslednjih izmena Zakona o porezu na dohodak građana, porez na zarade smanjen na 10 odsto i to plaća poslodavac. Samo su građani sa godišnjim primanjima većim od dva miliona dinara dužni da na kraju godine plate porez na dohodak. U Srbiji je to oko 19.000 ljudi, dakle manje od jednog procenta od ukupnog broja poreskih obveznika u zemlji. To znači da samo tih 19.000 ljudi primećuju da se plaća i porez na dohodak. Ostali tu brigu prepuštaju poslodavcu.

Kako poboljšati transparentnost ovog procesa i time izazvati veće poverenje građana prema državi?

Podstići ćemo javnu raspravu uoči donošenja novih zakonskih propisa. Razvijaćemo poreski dijalog i ponuditi servise za popunjavanje elektronske prijave za plaćanje poreza. Takođe, planiramo da građane naučimo nešto više o porezu i da ih zainteresujemo za tu temu i kreativnijim rešenjima. Tokom leta počinje tv kampanja koja će imati 40 emisija. Te emisije će trajati od tri do pet minuta, biće emitovane jednom nedeljno na televiziji sa nacionalnom frekvencijom i svaka tema iz oblasti finansija biće predstavljena sa više strana. U njoj će reč imati i predstavnici nadležnog ministarstva i Poreske uprave, ali i sami poreski obveznici. Pored toga, u poduhvat širenja poreske svesti kod građana Srbije uključili smo i ilustratora Dobrosava Boba Živkovića. Izložba njegovih crteža na temu "ako nema poreza – nema ni..." biće otvorena u septembru u Centru za velike poreske obveznike u Beogradu. Ulaz će biti slobodan i svako će moći da dođe i da pogleda za šta bismo sve bili uskraćeni da se ne plaća porez. Očekujemo da ćemo time privući pažnju i interesovanje i mladih ljudi u Srbiji.

JASMINA LAZIĆ

THE SPARKLING EXPERIENCE

Hotel Park is located at the heart of the city, on the corner of the most beautiful Belgrade streets. Its attractive location and excellent position surrounded by greenery provides isolation from the city noise and offers the same key elements as the real park does - rest, relaxation and peace.

Renovated in 2012, Hotel Park proudly wears its three star by international standards and excellent quality of service of each of its segments. The special values of Hotel Park are its staff and high quality services that give guests a reason to come back and honestly recommend Hotel Park.

Hotel Park nalazi se u samom centru grada, na uglu najlepših beogradskih ulica. Svojom atraktivnom lokacijom i odličnom pozicijom, okružen zelenilom i izolovan od buke, omogućuje sve ono što nudi i pravi park – odmor, mir i relaksaciju.

Renoviran 2012, s ponosom ističe svoje tri zvezdice po internacionalnim standardima i odličan kvalitet svakog segmenta usluge. Posebnu dragocenost Hotela Park čini ljubazno osoblje i visok nivo servisa koji će gostima pružiti ugodan boravak i razlog da ponovo posete prestonicu Srbije.

Njegoseva 2, 11000 Belgrade, Phone: +381 11 3640-383
e-mail: reception@hotelparkbeograd.rs
www.hotelparkbeograd.rs

Welcome to
the Brand New Park

NAVODNJAVANJE PLANTAŽA

Najzelenija grana Beograda

Pre tri godine započeta je revitalizacija poljoprivrednih dobara na teritoriji Beograda, najpre davanjem subvencija poljoprivrednim proizvođačima u okviru projekta "Zeleni prsten". Sredinom juna ove godine javnosti je predstavljen sistem za navodnjavanje poljoprivrednih površina u opštini Grocka na 600 hektara površine pod voćnjacima i vinogradima. Grad Beograd podstiče poljoprivrednike i subvencijom za protivgradne mreže, plastenike, sisteme za navodnjavanje i grejanje, a u sledećoj fazi obezbediće sredstva i za osiguravanje useva i plantaža poljoprivrednih proizvođača i lokalnim samoupravama za protivgradne rakete

Gradska vlast je početkom 2011. godine razvoj poljoprivrede postavila kao prioritet i do danas nastavlja sa davanjem subvencija za poljoprivredne proizvođače. Sredinom juna ove godine gradonačelnik Beograda Dragan Đilas i predsednik Skupštine grada Aleksandar Antić obišli su sistem za navodnjavanje obradivih poljoprivrednih površina u Grockoj, koji obuhvata obradivu površinu od 600 hektara, mahom voćnjaka i vinograda. U okviru sistema izgrađeni su crpna stanica na Dunavu, cevovod u dužini od 7,5 kilometara i rezervoar u mestu Pudarci, ukupne zapremine 4460 kubnih metara. Prostor obuhvaćen sistemom za snabdevanje vodom obradivih poljoprivrednih površina uključuje naselja Grocku, Begaljicu, Brestovik, Pudarce, Kamendol, Umčare i Dražanj. Na ovom području voćnjaci i vinogradi zauzimaju oko 1150 i dodatnih 1020 hektara pod ostalim poljoprivrednim kulturama. Prva faza je dovođenje dunavske vode do poljoprivrednih površina u opštini Grocka na 600 hektara pod voćnjacima i vinogradima.

ROD OD 50 KG PO STABLU: Goran Matejić iz Brestovika jedan je od onih koji se prijavio za sistem navodnjavanja i na 22 hektara ima mlade zasade voća. "Očekujem povećanje prinosa za najmanje 50 posto po hektaru i to uglavnom prve klase. Naravno da sam zahvalan gradonačelniku i izvođačima radova što je projekat ispunio svoj cilj i doveo vodu na plantaže, jer je prošle godina ovaj kraj doživeo sušu koja je u znatnoj meri umanjila rod. Umesto da sa jednog stabla ubere 30 do 40 kilograma, biću zadovoljan ako ove godine ubere 10 do 15 odsto. Posle ovog navodnjavanja, očekujem da rod bude najmanje 50 kilograma po

stablu. S ovim projektom nećemo više gledati u nebo i očekivati kišu", kaže Matejić.

Poljoprivredni proizvođač iz Umčara Dragan Stevanović ima 20 hektara pod voćem, od čega se 12 hektara navodnjava sistemom "kap po kap". "Da je dobro, jeste. Ovo je za 50 godina najveći projekat za poljoprivrednike Grocke, kojim se voćarstvo podiže na viši nivo. Ovde se živi od poljoprivrede, to su naša radna mesta, imamo mnogo voća, sad imamo i odlične uslove, samo treba raditi. Ovo je odlična prilika da se mladi vrate i započnu posao u ovom kraju", kaže Dragan.

Sistem za navodnjavanje je predat Javnom vodoprivrednom preduzeću "Beogradvode", koje zaključuje ugovore sa korisnicima, a očekuje se da ih bude oko 1200, što je prva faza dovođenja dunavske vode do poljoprivrednih površina u opštini Grocka. Sistem obuhvata crpnu stanicu sa vodozahvatom i trafo-stanicom i cevovod koji povezuje stanicu i rezervoare u katastarskim opštinama Grocka, Begaljica i Pudarci. Objekat će velikim pumpama crpeti i distribuirati dunavsku vodu do rezervoara u Pudarcima, odakle će se dovoditi do pojedinačnih korisnika. Svaki voćar će imati svoj šaht za priključenje, a povezivanje na sistem počeo je u maju.

SAMOPREHRANA BEOGRADA: Stručnjaci kažu da je ulaganje u obradive površine najsigurnija investicija jer će približavanjem Evropskoj uniji cene još rasti. Područje Beograda ima izuzetno povoljne uslove za savremenu poljoprivrednu proizvodnju (klima, poljoprivredno zemljište, vodotokovi, razvijena prerađivačka industrija). Ova privredna grana ima strateški značaj za snabdevanje Beograda

POVEĆANJE PRINOSA ZA 50 ODSOTO:
Gradonačelnik Dragan Đilas
u Grockoj povodom završetka
prve faze projekta navodnjavanja

Nabavka protivgradnih mreža

Konkurs za podsticajna sredstva za nabavku protivgradnih mreža bio je otvoren do 17. juna, podsetio je Aleksandar Janković, gradski sekretar za poljoprivredu. "Reč je o podsticaju u kojem Grad daje do 80 odsto sredstava za protivgradne mreže, plastenike, sisteme za navodnjavanje i grejanje. U sledećoj fazi Grad će dati podsticajna sredstva poljoprivrednim proizvođačima za osiguravanje njihovih useva i voćarskih plantaža, i lokalnim samoupravama za protivgradne rakete. Time ćemo stvoriti zaokružen sistem s kojim ubuduće nećemo imati problema", kaže Janković.

Za trećinu veći prinos

Domaćin Miša Todorović voćarstvom i vinogradarstvom se bavi preko 30 godina, a na njegovom gazdinstvu se oduvek uzgajalo voće. Pošto je on bio zauzet razgovorom sa gradskim zvaničnicima, ekipi "Vremena" je na pitanja odgovarao Jovica Srećković, Mišin zet. "Sa ovih deset hektara svake godine uspemo da nabavimo sedam, osam vagona voća." Todorović i njegova familija uzgajaju breskve, jabuke, kruške, nektarine, tri vrste grožđa, a ima i nešto trešanja. Imaju i dve hladnjače u kojima se voće čuva i prodaje tokom zime. Kupci su uglavnom ljudi koji imaju prodajne lance u Beogradu ili prodaju voće na kvantaškim pijacama. "Navodnjavanje će nam dosta pomoći. Računamo da ćemo imati bar za trećinu veći prinos. Ova ideja ljudi iz gradske vlasti deluje dosta dobro. Videćemo kako će to izgledati kad se završi", kaže Srećković.

("Kap po kap u Grockoj", "Vreme" br. 1051, februar 2011)

prehrambenim proizvodima, uz resurse kojima obiluje šira okolina. Beogradski region raspolaže značajnim zemljišnim potencijalom od oko 322.000 hektara poljoprivrednog zemljišta, što čini 70 odsto ukupne teritorije Grada Beograda. U okviru poljoprivrednog zemljišta, obradive površine iznose oko 220.000 hektara, a oranične površine oko 178.000 hektara.

Tako gledano, sistem navodnjavanja na teritoriji opštine Grocka je projekat od velikoj značaja. "Mislim da danas u državi imamo još jedan konsenzus, a to je da je poljoprivreda najveća šansa Srbije. To je šansa za brz oporavak, brzo zapošljavanje", rekao je gradonačelnik Đilas. "Mi smo ovaj projekat započeli pre skoro tri godine, na ideju Zaharija Trnavčevića, da vodu iz Dunava koju voćari u Grockoj gledaju decenijama podignemo na najviše kote i sa njih je pustimo da ide kroz sistem za navodnjavanje na teritoriji cele Grocke. Danas smo ovde jer smo završili prvi deo tog projekta, gotove su pumpe na Dunavu, gotovi su prvi rezervoari, a sa ovim rezervoarom možemo da navodnjavamo preko 600 hektara u ovoj fazi, a u sledeće dve još 1600 hektara. Ono što se očekuje je povećanje prinosa za 50 odsto, kvaliteta proizvoda, a samim tim i cene koju će oni moći da postignu. Dogovorili smo se danas i da prvih godinu dana voda iz ovog sistema bude potpuno besplatna, da bi svaki proizvođač mogao da vidi kakve finansijske koristi ima, a posle toga ćemo videti i cenu po hektaru za vodu koja se troši. Ovo će biti zaista razvojna šansa za Grocku i primer kako neke stvari možemo da popravimo, a ne samo da o njima pričamo. Ukoliko u sistemu PKB-a sutra obnovimo voćarske plantaže i ovde pomognemo individualnim

proizvođačima, onda ćemo zaista dobiti ono što je mogućnost Beograda, a to je da ovaj deo grada hrani ne samo Srbiju nego i da imamo toliko proizvoda da možemo i da ih izvozimo."

Kada je o izvozu reč, možda je najzanimljivija grana poljoprivrede voćarstvo. "Prilikom nedavne posete Lenjingradskom okrugu došli smo do podataka da kada bi cela Srbija proizvodila voće i prinose uvećala za 50 odsto, opet ne bismo mogli da isporučimo neku značajniju količinu za to konkretno područje", objašnjava Aleksandar Antić. "To samo znači da prostora za izvoz ima u velikoj meri. Ovaj sistem za navodnjavanje treba da poveća prihod po hektaru u zavisnosti od zasejane kulture između 5000 i 10.000 evra. Ako kažem da ovde ima oko 600 hektara koji se navodnjavaju, onda bi bruto prihod bio uvećan za oko pet miliona evra. Ako to nastavimo da širimo, shvatićemo da je šansa u poljoprivredi ogromna, i mi moramo da je iskoristimo. Treba spomenuti i neophodnost zaštite plantaža pod voćem od grada, a nje nema bez zaštitnih mreža." Antić je rekao da je gradski Sekretarijat za poljoprivredu raspisao konkurs (završen 17. juna) na osnovu kojeg grad sa 80 odsto subvencionise nabavku protivgradnih mreža, i ukazao na značaj saradnje na republičkom nivou sa kompanijom "Al Dahra".

Sekretarijat će, pored ulaganja u navodnjavanje, proizvođače podržati i podsticajnim merama za izgradnju sistema za navodnjavanje "kap po kap", postavljanje protivgradne mreže, izgradnju meteorološke stanice, najavio je Janković. On je naveo da će drugi segment ulaganja u ovaj voćarski kraj biti obnova hladnjače u Boleću, koja će, posle modernizacije, moći da primi oko 10.000 tona voća.

BG: MANIFESTACIJE

Leto za pamćenje

Prestonica Srbije, sudeći po najavljenim umetničko-kulturnim događajima, ovog leta biće primamljiva destinacija za odmor. Letnje vrućine, osim beogradskog mora, Ade Ciganlije, olakšaće bioskopi na otvorenom, brojni festivali i još mnogo uzbudljivih događaja

Beograd je ovog leta još jednom spremno dočekao svoje građane, ali i sve one koji žele da ga posete u vreme letnje vreve. Nije samo vrućina ono što Beograd nudi u narednim mesecima, jer prema repertoarima koje najavljuju Kancelarija za mlade u Beogradu i Turistička organizacija Beograda, ponuda dešavanja u Beogradu je šarolika i prilagođena svim ukusima i uzrastima.

Beograd će i ovog leta biti centar dešavanja. Svi koji se opredele za "vruću" beogradsku zabavu u toplim letnjim noćima moći će da biraju između besplatnih filmskih projekcija sa holivudskim klasicima na repertoaru, letnjih pozorišnih scena, brojnih festivala.

DIŠI, NE DIŠI: Na Svetski dan muzike, 21. juna, nastupom uličnih zabavljača, žonglera i akrobata na Trgu Republike otvoren je 22. Beogradski letnji festival – BELEF, u okviru koga će do 15. jula, pod sloganom "Diši! Ne diši!", biti predstavljeni programi 13 manifestacija. BELEF je ove godine otvorio festival uličnih zabavljača "Baskerfest", besplatan festival za publiku od 7 do 77 godina koja je uživala u žongliranju i humoru engleskog uličnog zabavljača Iana Ubitačnog, zatim u eksperimentu doktora Spoka, muzičara i zabavljača Maurangasa i akrobacijama sa hula-hopom umetnice iz Argentine.

Najmlađim prolaznicima najzabavniji su bili Oto il Baso – to sa tačkom sa balonima i klovn Emilijano Alesi, kao i već poznati Pele lutkar i žongler Vladimir Velimirov. Beograđanin Zoran Paramentić je gledao nastupe zabavljača i kaže da je ove godine prvi put na BELEF doveo ćerke Saru i Tamaru, koje su tvrdile da umeju da hodaju na rukama. "Ovakve manifestacije daju Beogradu karakter metropole, što on i jeste. Supruga i ja se spremamo da gledamo nastup *stend-up* komičara 1. i 2. jula, par puta smo ih gledali po klubovima i dopalo nam se."

BELEF je zadržao prošlogodišnju formu – "festival festivala", tako da će publika u narednih 25 dana na tri lokacije – Trg Republike, dvorište Pete beogradske gimnazije i Ada Huja – moći da prate programe "Baskerfesta", "Kratkog

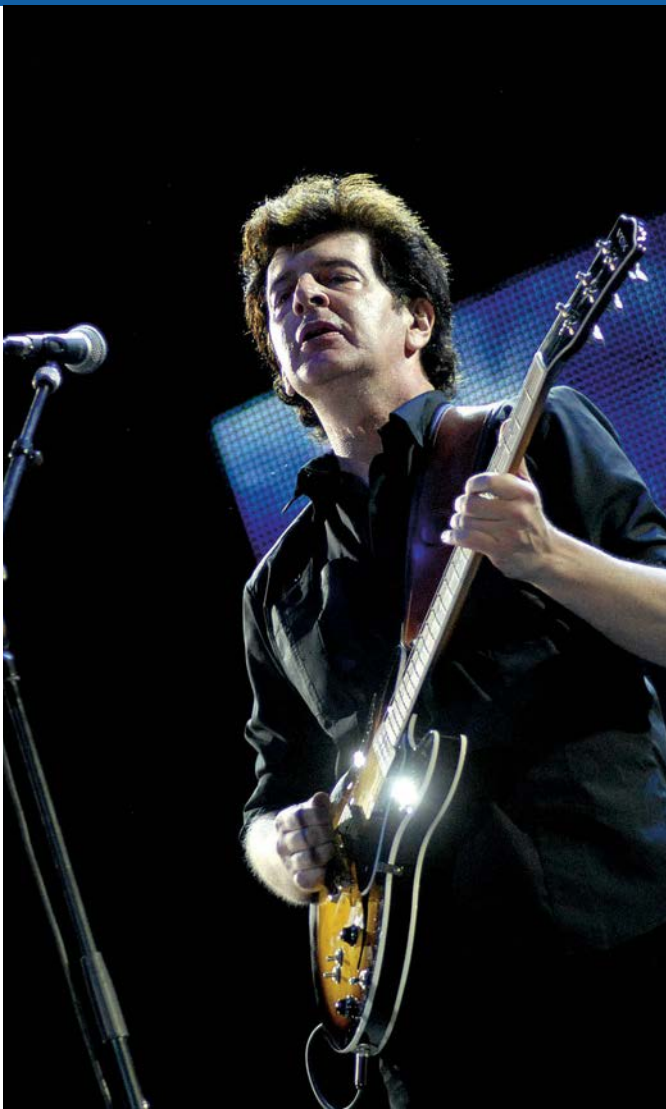
DIŠI, NE DIŠI: Ulični zabavljači otvorili 22. BELEF

metra", "Belgrade Tango Encuentro", Festivala koreografskih minijatura, Festivala "Krokodil", "Ring Ringa", "Sedam veličanstvenih", "Supernatural festivala", "Kratkog metra"...

BELEF-u se ove godine prvi put priključuje festival "Belgrade Tango Encuentro" sa kolažom različitih sadržaja inspirisanih argentinskom kulturom. Književnici David Albahari, Vladimir Arsenijević, Jelena Lengold, Predrag Lucić, Rumena Buražovska pokušaću da u okviru Krokodil festivala na BELEF-u odgovore na pitanje zašto u srpskoj književnosti nema klasičnih ljubavnih parova.

Ulaz je slobodan na sve događaje, a u slučaju kiše filmovi će se prikazivati u Domu omladine.

BIOSKOP NA OTVORENOM: Letnje noći obeležiće još jedan "Filmstreet", koji svake godine okuplja sve više posetilaca a koji ga sa nestrpljenjem iščekuju. Boris Jovanović, jedan od organizatora letnjeg uličnog bioskopa iz udruženja građana Nova ideja, za "Vreme" je objasnio kada je ova ideja nastala i šta očekuje ljubitelje uličnog bioskopa ovog leta: "Filmstreet" je nastao 2011. godine kao naša ideja da mladim ljudima tokom leta pružimo kvalitetan kulturni sadržaj, da im pružimo priliku da neke filmske klasike, koje nisu mogli da pogledaju na televiziji zbog ekspanzije različitih rijaliti programa, pogledaju u našem bioskopu. Zaista smatramo da su filmovi poput *Kazablanke*, *Prohujalo sa vihorom* ili

KONCERT GRUPE "BAJAGA I INSTRUKTORI" NA KALEMEGDANU

Letnje scene

Prema informacijama JKP Beogradska tvrđava, tokom letnjeg perioda realizovaće se kulturno-umetnički programi, poput Festivala muzičke omladine Beograda i "Muzika klasika Light". Festival Muzičke omladine Beograda "Kalemegdanski sutoni" biće održan od 21. juna do 12. jula 2013. godine, pod sloganom "Mladi Beograd". Svečano otvaranje Festivala održano je na Svetski dan muzike 21. juna, koncertom mladih umetnika Lenke Petrović (harfa) i Višnje Jović (horna) u Galeriji ULUS-a u Knez Mihailovoj ulici. U okviru Festivala biće održani koncerti na platou ispred Zavoda za zaštitu spomenika kulture Grada Beograda, a ulaz na Festival je besplatan.

Jedna od novih letnjih scena je dvorište Pete beogradske gimnazije, gde će se održavati neki od BELEF-ovih programa, a tokom leta je planirano još letnjih scena u Beogradu. Takođe, Beograd uskoro dobija i letnju pozornicu u parku Vojvode Vuka ("Park Palas"), gde će mladi, još neafirmisani i talentovani ljudi moći da predstave sebe, bilo da je reč o glumi, muzici ili književnim večerima. U toku avgusta predstoji i Dan mladih, kada će biti organizovani kulturni i sportski višednevni događaji.

BIOSKOP NA OTVORENOM: "Filmstreet" na 17 beogradskih lokacija

Majstori, majstori deo opšte kulture i da ih svako mora pogledati. Tako ćemo pokušati da revitalizujemo instituciju letnjeg bioskopa u Beogradu. Nadamo se da će 'Filmstreet' uspeti da na ulice vrati duh starog Beograda o kojem smo toliko slušali od naših roditelja."

Ove godine putovanje uličnog bioskopa po Beogradu počelo je 18. juna i trajaće više od tri meseca, do 29. septembra. "Opredelili smo se za 17 fantastičnih beogradskih lokacija, od dorćolskih raskrsnica, preko najlepših parkova Beograda do Zemunskog keja. Kao i svake godine, spremamo različita iznenađenja, možda i nove lokacije, ali to ćete saznati tokom leta", uzbuđeno je objasnio Boris.

I ove godine repertoar filmova biće prepoznatljiv, gde će moći da se odaberu filmski klasici koji su obeležili različite epohe američke, francuske i jugoslovenske kinematografije. Svako od posetilaca moći će da pronađe film koji mu je interesantan i da iskusi projekciju klasika na otvorenom. "U protekle dve godine postojanja, održali smo preko 150 projekcija na preko 70 lokacija, kroz naš otvoreni bioskop prošlo je više od 30.000 ljudi i veoma smo ponosni na ovaj broj", kazao je Boris i najavio da je kao i do sada "Filmstreet" potpuno besplatan. "Najave filmova i sve eventualno otkazane projekcije zbog kiše mogu se pratiti na našim profilima www.facebook.com/filmstreet i www.twitter.com/filmstreetbg. Zato kad

god imate vremena, devojku podruku i pravac u bioskop, bioskop na ulici", savetuje Boris.

DECENIJA KARNEVALA BRODOVA: Jelena Stanković, menadžer za odnose sa javnošću Turističke organizacije Beograda, za "Vreme" je takođe najavila nekoliko događaja koji mogu iz bogate ponude da se izdvoje za sve beogradske goste: "Manifestacije su jedna od okosnica promocije turističke ponude Beograda, i zauzimaju važno mesto u kulturnom životu našeg grada. Ovog leta preporučujemo Beogradski karneval brodova, koji ove godine obeležava deceniju postojanja i koji će se održati 6. jula na Savskom pristaništu u organizaciji Turističke organizacije Beograda." Jelena je naglasila i da se u Beogradu organizuje sve veći broj različitih dešavanja, čiji sadržaji s vremenom postaju sve bogatiji. "Inovacije se često uvode u okviru već postojećih manifestacija ili programa kulturnih institucija. Svake turističke sezone, u ponudi su i razni novi sadržaji. Programi u Savamali su novina u ovoj turističkoj sezoni, koji uključuju dešavanja u Kulturnom centru Grad i Mikser Houseu, zatim sadržaji za posetioce kule Gardoš u Zemunu, razne izložbe poput 'Živeo život' u Robnoj kući Beograd u centru grada i mnoge druge."

Osim brojnih kulturno-umetničkih dešavanja, svi oni koji odluče da provedu leto u Beogradu, imaju na raspolaganju brojne predloge kako da se rashlade ili isplaniraju

kratke izlete. "Beograđanima i gostima naše prestonice tokom leta su na raspolaganju brojni programi obilaska grada, među kojima su šetajuće ture kroz Beogradsku varoš i Beogradsku tvrđavu, šetnja starim Zemunom, zatim panoramska razgledanja grada iz otvorenih autobusa Laste i BS Tour-sa, kružne ture do Avale, krstarenja brodovima Savom i Dunavom, vožnje tramvajem. Tu su i specijalizovani programi poput 'Podzemnog Beograda', programa 'Na kafi kod knjižnice Ljubice', i Folklorne večeri u Skadarliji. Kada je reč o izletima, organizuju se kratka putovanja do Viminacijuma i celodnevni izleti do Lepenskog vira, Nacionalnog parka Đerdap i Golubačke tvrđave", objasnila je Jelena.

Pored redovnih programa, tokom letnjih meseci Turistička organizacija Beograda preporučuje i posetu Adi Ciganliji koja je drugu godinu zaredom dobitnik Plave zastave, zatim brojnim beogradskim kupalištima, Avali i boravak u prirodi u Surčinu i drugim zelenim ambijentalnim celinama Beograda.

Kada je reč o aktivnom odmoru u Beogradu, za mlade koji su željni treninga i noćnog života, Kancelarija za mlade je osmislila takođe brojne aktivnosti.

"Hoćemo da osmislimo leto za mlade u Beogradu. Svesni smo da mnogi možda neće odlaziti iz grada, da nemaju novca za skupe treninge, pa smo tako na inicijativu mladih iz beogradskih naselja otvorili dve teretane na otvorenom na opštinama Voždovac i Zemun, dobijamo još takvih predloga i pokušaćemo da im izađemo u susret. Drago nam je da konačno sport i zdrav način života zamenjuju kafiće", rekla je Tamara Blagojević, direktorka Kancelarije za mlade.

Brojni beogradski parkovi tokom letnjih meseci pretvaraju se u bioskopske sale, teretane, omiljena mesta za okupljanje. Upadljiva lepota Beograda, duh noćnog života fascinira sve koji ga posete, a okupirane klupe u parkovima fasciniraju strance koji uvek zateknu Beograđane u dobrom raspoloženju.

"Video sam da su otvorene brojne teretane u parkovima i to mi je super jer tokom letnjeg raspusta mogu da vežbam na otvorenom. Ima mnogo stvari koje mogu da radim tokom leta u gradu, a rashlađujem se uglavnom na bazenima, često odemo i na noćno kupanje", rekao je srednjoškolac Nikola, koji se u Studentskom parku okupio sa društvom iz škole.

SANJA ZRNIĆ

BG: MLADI I POSLOVANJE

Biznis inkubator od septembra

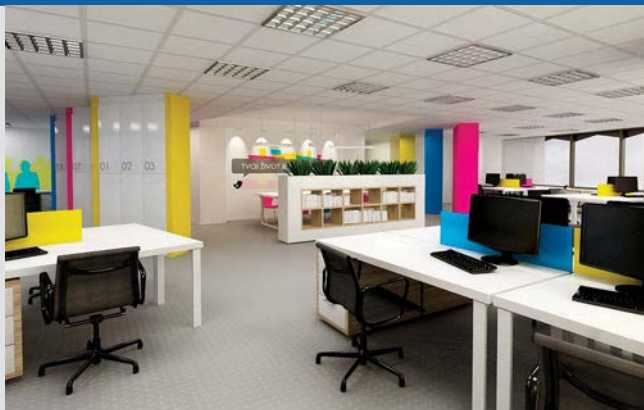
Konkurs za biznis inkubatore Kancelarije za mlade Grada Beograda biće otvoren do 2. avgusta, pozvani su mladi ljudi do 35 godina sa bilo kojom poslovnom idejom, s tim što prednost imaju delatnosti iz oblasti informatike, sektora usluga, kreativnih industrija i internet poslovanja

Ono što su inkubatori za bebe, to su biznis inkubatori za biznis – kad napravite firmu treba joj pomoći da prohoda, progovori. Ili, kao gnezdo za ptiće, u njemu se pripremaju sa samostalan let. Zato se i zove inkubator za razvoj preduzetništva Kancelarije za mlade – "Gnezdo". Kancelarija za mlade Gradske uprave Grada Beograda od septembra 2013. godine na 6. spratu Palate "Beograd" otvara Inkubator za razvoj preduzetništva mladih do 35 godina.

U praksi, biznis inkubator je poslovni prostor u kojem će više novih firmi, koje se bave različitim delatnostima, raditi u zajedničkom prostoru. "Mi im pružamo podršku da preduzmu prve korake u svom poslovanju, da ojačaju i nakon nekog vremena nastave samostalno da posluju na tržištu", objašnjava za "Vreme" Tamara Blagojević, direktorka Kancelarije za mlade. "Ono što Kancelarija za mlade i Grad Beograd omogućuju su besplatan prostor, komunalije, računarska oprema, konferencijska sala, pravnik i računovođu (pravne i računovodstvene usluge), savetodavne usluge (PR i marketing strategija, razvoj dizajna) i edukaciju (npr. razvoj biznis planova, konkurentnost na tržištu, ekonomski aspekti konkretne delatnosti i drugo)." Prema njenim rečima, prvog dana objavljivanja oglasa stigle su već tri prijave.

U GNEZDU: Konkurs je otvoren za sva fizička lica do 35 godina koja imaju biznis ideju i plan. Aplikacija koja obuhvata biznis plan je veoma jednostavna za svakog mladog čoveka koji koristi internet. Mogu se prijaviti sa bilo kojom poslovnom idejom, s tim što prednost imaju delatnosti iz oblasti informatike, sektora usluga, kreativnih industrija i internet poslovanja. Prema rečima direktorke KZM-a, mladi moraju da ispituju kako funkcioniše tržište, šta je to što je danas ostvarivo i realno.

Po završetku konkursa koji je otvoren do 2. avgusta, 20

BIZNIS INKUBATOR "GNEZDO" KANCELARIJE ZA MLADE

najboljih biće primljeno u Inkubator. Najbolje kandidate izabraće stručna komisija sastavljena od eminentnih profesora Univerziteta u Beogradu, kao i stručnjaka iz sveta privrede koji su osnivači velikih i uspešnih firmi dokazanih na tržištu. Korisnici će zaključiti ugovor sa Kancelarijom za mlade na godinu dana uz mogućnost produžetka za najviše još dve godine. Evaluacija njihovog rada će se obavljati na svakih šest meseci, pa ukoliko neka firma dovoljno ojača da može da opstane sama na tržištu, to će biti jedan od razloga da odu iz Inkubatora i ustupe mesto novim ambicioznim mladim ljudima koji žele da osnuju svoju firmu.

Tamara Blagojević, direktorka Kancelarije za mlade Grada Beograda, o ovom velikom projektu kaže: "Ovim projektom Kancelarija za mlade želi da promoviše samozapošljavanje i da pritom uz pomoć svojih resursa pomogne prve preduzetničke poduhvate projekata sa visokim tržišnim potencijalom. Takođe, ovim projektom želimo da pospešimo stvaranje i razvoj novih proizvoda, usluga i procesa u oblasti visokih tehnologija sa potencijalom za rast i zapošljavanje.

JOVANA MLADENOVIĆ, STUDENTKINJA

"Mnogo mi znači to što sam u Info roomu Kancelarije za mlade pohađala obuku u okviru 'Kluba za traženje posla' jer sam zahvaljujući savetima koje sam tamo dobila znatno sigurnija na razgovorima za posao i nemam dilemu da li mi je CV dobro napisan, jer znam šta je važno da se navede u biografiji i na koji način. Svima koji traže posao toplo bih preporučila ovu obuku."

DARKO MILOVANOVIĆ, DIPLOMIRANI PRAVNIK

"Pošto sam po struci pravnik, nisam imao priliku da se u okviru formalnog obrazovanja edukujem kada je reč o novim, informacionim tehnologijama. Zato mi je pohađanje seminara 'Postani IT stručnjak' dosta pomoglo da unapredim svoje znanje o trendovima u IT svetu i omogućilo mi da samostalno administriram sopstveni sajt, a ne da nekoga plaćam za to. Neformalan, radioničarski način učenja, koji se praktikuje u Info roomu, jako mi je zanimljiv jer se u dobroj i opuštenoj atmosferi usvajaju nova znanja i iskustva."

Danas u Srbiji polovina preduzeća ne opstane duže od tri godine, a oko 70 odsto mladih želi da se zaposli u državnoj upravi jer izazovi sa kojima se susreću kad imaju ideju da započnu sopstveni posao su toliki da se mnogi radije okreću nezaposlenosti ili nalaženju bilo kakvog posla u državnoj administraciji. Imamo i stopu nezaposlenosti od oko 30 odsto, i sve su to razlozi što smo se odlučili da se upustimo u ovakav ozbiljan projekat. Ovakvi uslovi ne po-

Tamara Blagojević, direktorka KZM-a

stoje danas na tržištu, i po tome smo jedinstveni. Nadamo se da će budući korisnici to prepoznati i umeti da iskoriste. Ovaj projekat je jedan od načina na koji se Grad suočava sa nezaposlenošću među mladima, verujemo da će se na konkurs javiti veliki broj ambicioznih i talentovanih ljudi koji su rešili da više ne budu deo budžeta svojih roditelja i koji su svesni da je budućnost u njihovim rukama."

Biznis inkubator "Gnezdo" biće smešten u Masarikovoj br. 5, VI sprat Palate "Beograd" (Beograđanka), zauzimaće 700 kvadratnih metara i pružaće prostor za 20 firmi koje bi u njemu počinjale prve poslovne korake. Ceo projekat finansira Kancelarija za mlade Beograda, odnosno Grad Beograd. Konkurs za korisnike Inkubatora otvoren je do 2. avgusta za mlade preduzetnike do 35 godina, koji ne moraju da imaju registrovanu delatnost, ali će se po primanju u Inkubator od njih zahtevati da postanu pravno lice. Jedan od uslova konkursa jeste poslovna ideja i biznis plan, koje će razmatrati stručna komisija. Detalji o konkursu se mogu pronaći na sajtu Kancelarije za mlade www.kancelarijazamlade.rs.

VREMENSKE KARTE OD 24. JUNA

Vremenska karta, koju putnici javnog gradskog prevoza mogu da koriste od ponedeljka 24. juna, osmišljena je kao nova opcija na aparatu za očitavanje kartica, pri čemu se koriste postojeće nepersonalizovane plastične i papirne kartice. Cena vremenske karte u trajanju od 75 minuta iznosiće 100 dinara.

Opcija vremenske karte postoji na uređajima za očitavanje kartica u vozilima koji saobraćaju na gradskim linijama.

Postupak odabira vremenske karte:

- Potrebno je da putnici pripreme svoje nepersonalizovane kartice pre ulaska u vozilo u kome će odabrati vremensku kartu.
- Odabirom ikonice u obliku analognog sata na ekranu automata za očitavanje, otvara se meni u kome putnik treba da odabere vremensku kartu od 75 minuta u iznosu od 100 dinara, i prisloni svoju nepersonalizovanu plastičnu ili papirnu karticu. Od tog trenutka nastupa važenje vremenske karte.

Ono se računa od prvog očitavanja u vozilu, kada se sa kartice umanjuje iznos od 100 dinara, i na ekranu uređaja ispisuju se vreme važenja karte i iznos preostalog kredita na kartici.

- Pri svakoj promeni vozila obavezno je ponovno očitavanje radi potvrde presedanja, što znači da putnik treba samo da prisloni svoju nepersonalizovanu karticu na ekran uređaja. Ukoliko putnik prilikom presedanja ponovo odabere ikonicu za kupovinu vremenske karte i prisloni karticu, ekran uređaja će prikazati obaveštenje na crvenoj pozadini da putnik već poseduje aktivnu vremensku kartu.
- Putnik može u svakom trenutku da proveri do kada mu važi vremenska karta prislanjanjem kartice na ekran uređaja za očitavanje, koji na narandžastoj pozadini ispisuje vreme važenja odabrane vremenske karte i iznos preostalog kredita na kartici.

Poslednje očitavanje potrebno je obaviti do 75. minuta, nakon čega putnik može da se vozi u tom vozilu sve dok ne stigne na određište.

Ako putnik pri ulasku u vozilo ne izvrši odabir vremenske karte na način na koji smo objasnili, već karticu samo prisloni na aparat kao što je to činio i do sada, sa kartice će biti umanjeno iznos karte za jednu vožnju od 72 dinara.

“POMOĆ U KUĆI” DOSTUPNIJA

Služba “Pomoć u kući”, koja posluje u okviru Poslovne jedinice “Dnevni centri i klubovi” Gerontološkog centra Beograda, ovog meseca je uključila 313 novih korisnika i tako uspeła da smanji broj starijih sugrađana koji čekaju na ovu vrstu pomoći. Izmenom odluke, pravo na “pomoć u kući” sada se priznaje na tri ili na pet dana u toku nedelje i na taj način služba ima mogućnost da sa istim brojem gerontodomaćica poveća broj korisnika.

“Na ovaj način smo nakon više godina uspeali da smanjimo broj ljudi koji čeka na pomoć gerontodomaćice i izađemo u susret našim starijim sugrađanima kojima je pomoć najpotrebnija. Nakon završene revizije deset opštinskih odeljenja Gradskog centra za socijalni rad, Služba ‘Pomoć u kući’ uključila je 313 novih korisnika, a revizija prava postojećih korisnika privodi se kraju u gradskim opštinama, gde je period čekanja na uslugu i bio najduži, do dve godine, kao što su Novi Beograd, Stari grad, Zvezdara i Voždovac. Naša procena je da će nakon završene revizije ukupan broj korisnika biti veći za oko 700 novih. Liste čekanja prvi put nema na opštinama Stari grad i Savski venac”, istakla je Aleksandra Krstić, zamjenica sekretara za socijalnu zaštitu, i podsetila da je poslednjih godina oko 1000 građana bilo na listi čekanja za ovu uslugu.

Inače, Služba “Pomoć u kući” danas zapošljava 687 gerontodomaćica i 25 organizatorki koje brinu o 2074 korisnika. Pomoć se realizuje u trajanju od dva sata dnevno i obuhvata nabavku namirnica, pripremu obroka, nabavku lekova, održavanje higijene, izmirenje komunalnih obaveza i druge poslove zavisno od potrebe klijenta.

Naši stariji sugrađani, koji nisu u stanju da sami zadovolje osnovne svakodnevne potrebe, a nemaju članove porodice koji bi im u tome pomogli, mogu da podnesu zahtev za “pomoć u kući”. Zahtev za ostvarivanje ovog prava podnosi se centru za socijalni rad na opštini prebivališta zainteresovanog lica. Više informacija o ostvarivanju ovog prava može se dobiti na brojeve telefona 2698-089, 2699-895 ili 060/6330-133 i 062/8065-573.

NOVI REKVIZITI ZA DEČJA IGRALIŠTA

Nova dečja igrališta u Beogradu od sada će biti opremljena savremenim i boljim dečjim rekvizitima iz proizvodne linije JKP “Zelenila Beograd”, a prvo takvo igralište postavljeno je na međublokovskoj zelenoj površini u Novom Beogradu u Bulevaru Mihajla Pupina. Vršilac dužnosti generalnog direktora JKP “Zelenila Beograd” Vladimir

Bogićević rekao je da su novi proizvodi rađeni po evropskim standardima, kao i da su u potpunosti projektovani i proizvedeni u tom preduzeću.

Projektant JKP Zelenila Beograd Radmila Vukadinović naglasila je da je proizvodni program urađen na osnovu novih standarda koji propisuju bezbednosne zahteve u pogledu projektovanja, ugradnje i korišćenja rekvizita.

Na javnim zelenim površinama u gradu ima oko 1080 dečjih igrališta, sa preko 6000 različitih rekvizita. Materijali od kojih su izrađeni imaju ateste o kvalitetu, čime se garantuje dug vek korišćenja. Korišćeni su čelik, drvo (hrastovina), aluminijum, polipropilen, polietilen. Osnovna konstrukcija rekvizita je od čeličnih profila, a ugrađuju se prema projektima statike, koji su u okviru usvojenih standarda. Dečja igrališta, kao rezultat svih delatnosti JKP Zelenila Beograd, biće bezbednija i funkcionalnija za korišćenje, poboljšana vizuelno i estetski, što će doprineti kvalitetu prostora za igru dece.

Zaječarski sindrom

Ovo je sada ipak već pomalo neprijatno. Mislim, kad bismo se zezali: zapravo je bilo neprijatno još onomad, u Kovinu. Ovo je sada, dakle, već prilično blamantno. Osim što nije, jer je blamantno bilo ono nedavno u Zemunu, kad je Demokratska stranka otišla u depresivnu zonu *jednocifrenosti*, ne dobacivši ni do devet odsto izašlih na vanredne lokalne izbore. Dakle, ovo sada, ovo u Zajecaru, to već odavno nije ni neprijatno ni blamantno – ovo je već toliko strašno da počinje da biva neodoljivo smešno. Tih nekih tri odsto, koji promil manje ili više, koliko je do juče „stožerna“ politička stranka u zemlji napabirčila u rodnom gradu donedavnog predsednika vlade, gotovo da su neka vrsta sprdnje. Naročito u kombinaciji s činjenicom da je LDP osvojio skoro duplo više i prebacio cenzus, što je po sebi takođe bizarno kao razlog za ponos. Ili možda i nije? Jer Liberalno demokratska partija naprosto nije ni *formatirana* kao velika mejnstrim stranka, ona koja ili vodi vladu ili vodi opoziciju dišući vlasti za vratom, dočim je Demokratska stran-

Razume se da lokalne sredine imaju svoje specifičnosti i da ovaj Zaječar nikako ne znači da DS ni na državnom nivou ne bi prebacio cenzus ili da bi toj donjoj granici parlamentarnosti bio preterano blizu, ALI – kome je to uistinu uteha?! Osim, ponavljam, onih kojima je posao ili partijska dužnost da posle svakog i sve većeg ugruvavanja, kaobajagi ležerno otresaju prašinu sa sebe i hipnotizerskim glasom govore „nije nam ništa, časna reč“. I tako će kanda nastaviti da govore dok i, šta znam, jogi le tači ili psihodelični karavlasli ne počinu da ih *prestizavaju* na biralištima.

Demokratska stranka *kopni*, a sa njom kopni i jedna snagom i utemeljenošću u biračkom telu respektabilna alternativa. Ono što je najturobnije u tome jeste reklo bi se vrlo čvrsta odluka Đilasa i ekipe da demonstrativno izignorišu stvarnost verujući da se radi samo o nekakvom ružnom snu iz kojeg će se probuditi, s olakšanjem shvatajući da su u mekoj i toploj postelji. Ili, ako hoćete, da se radi samo o jednoj lošoj

Demokratska stranka kopni, a s njom kopni i jedna snagom i utemeljenošću važna alternativa

ka baš tako bila fundirana: inicijalno još za Mićunovićevog vakt, u praksi za Đinđićevog i Živkovićevog, a Boris Krivac Svima I Za Sve Tadić je taj proces dovršio i usavršio – mada po nemalu cenu preteranih (neretko za gledanje mučnih) kompromisa i svakovrsnog eklekticizma.

Nije ovih dana lako Draganu Đilas, udaraju ga sa svih strana razni mitrovići i mitrovići uveoci i ko sve ne, radi mu se o gradonačelničkoj glavi, razvlače ga tabloidi na one nemile načine na koje već ovdašnje kanibalske tiskotine razvlače ljudsko meso, i poslednje što želim jeste da se pridružim tom čoporu. Ali ova priča starija je od svega toga, i iz nekog je sasvim drugog žanra. Đilas Dragan je i predsednik Demokratske stranke, a na to mesto je došao tako što se veoma upinjao da na njega dođe, takoreći oteravši svog prethodnika zarad „izbornog poraza“ ili tako već nečega. Izbornog čega? Postoji li uopšte čovek u ovoj zemlji, a da se ne zove Borko Stefanović, Aleksandar Šapić ili tako već neki Balša Božović, koji će moći da vas gleda u lice dok vam govori kako Demokratska stranka baš sjajno napreduje otkad se u njoj igra po inženjersko-menažerskim pravilima Đilasa Dragana? Postoji li iko ko se ne bi oberučke i obenoške trčeći vratio u vreme „neuspeha“ Borisa Tadića?

Znam dobro da će, najkasnije na ovom mestu, razni dežurni smarači i smatrači reći „evo ga, opet nariče za Borisom Tadićem“. Neka ih. Neko ko piše mora uvek unapred da računa i na *banalnost tumačenja*. Ali, šta mene uopšte briga za B. T. *kao takvog*? Nije mi on baš ništa. Baš kao ni Đilas, uostalom. Ali ovoliko vređanje inteligencije građana i birača, bili oni ikada ili pak ne bili članovi Demokratske stranke, e, to već dosta teško podnosim!

inerciji, koja će se uskoro spektakularno preokrenuti – najkasnije onda kada „svi shvate“ da je aktuelna vlast nesposobna, pa će potražiti lek na starom, dobrom mestu. Da – osim što neće. Ne zato što to o vlasti „napredne“ Srbije ne bi bilo istina, jer ništa nije istinitije od toga da ovakav skup raspasanih štetočina, zgubidana i zamlata nije vladao Srbijom ni za Miloševićevog vakt, i da to neće moći zauvek da bude pokrivano famoznim Briselskim sporazumom i ritualnim hapšenjem ovog ili onog Zlog Bogatuna. Nego zato što iz dana u dan rapidno opada broj onih koji će, u ovim okolnostima, bilo kakvu alternativu tome videti u Demokratskoj stranci. Pa dobro, što se mene tiče, baš me briga i za to ako će to „strateško“ mesto alternative zauzeti Čeda, Živković ili bilo ko treći ili deseti ko s iole razloga polaže nekakva simbolička prava na takvo mesto na političkoj sceni, ali to je em jako malo verovatno, em će jako dugo da traje.

Pa dobro, Pančiću, ako već umeš da kritikuješ, umeš li ti i da ponudiš neko rešenje? Nijesam plaćen za to, ali ipak, evo vam mali savet: pošaljite preambicioznog inženjera da se duže odmori, i vratite Demokratsku stranku građanskoj Srbiji, elementarnim vrednostima na kojima je osnovana i – artikulisanost i verodostojnoj politici, koje ne može biti bez vodećih ljudi koji imaju istinskog političkog šlifa i znanja. Dobro, dobro, nisam naivan, znam da vi to nećete učiniti (ili bar *ne još!*) nego ćete nastaviti da tonete sa svojim kapetanom lađe, makar i iz straha da javno priznate da ste ispali glupi u društvu. Pa važi, može i tako, ali u tom slučaju se spremite na to da vam i Zaječar jednom u bliskoj budućnosti bude lepa, nostalgичna uspomena na dane slave.

“Obradović je učinio sve da se posledice provaljenih testova što pre saniraju. Zato ne postoji nijedan razlog za podnošenje ostavke.”

foto: FoNet

SLAVICA ĐUKIĆ DEJANOVIĆ,
potpredsednica SPS-a i ministarka
zdravlja, o partijskom drugu
ministru prosvete Žarku
Obradoviću

(“Večernje novosti”)

Hallo,

magazin o životu poznatih, u tekstu o velikom međunarodnom skupu pod nazivom “Vindzorske debate”, koji je održan u Kanu u organizaciji Univerziteta “Megatrend” i njegovog vlasnika profesora Jovanovića, između ostalog, piše: “Novinari su bili gosti na imanju profesora Miće Jovanovića i njegove supruge Milice. Naime, profesor Jovanović već četrnaest godina živi u Kanu i, sudeći po ugledu koji tamo uživa, poznanstvima i stilu života, autentični je stanovnik ovog grada na Francuskoj rivijeri. Ispred božanstvene francuske vile, pored bazena, bračni par Jovanović organizovao je žurku za pamćenje. Rajski ambijent, sa prigušenim osvetljenjem sveća, šumovima prirode, uz savršenu hranu, najfinija vina i lokalni bend koji je predivnom muzikom zabavljao goste, učinio je ovo divno kansko veče nezaboravnim za sva čula. Supruga profesora Jovanovića Milica osmislila je svaki detalj zabave u kojoj su svi uživali. U potpunosti je dočarala jedinstveni ležerni, u isto vreme sofisticirani duh Provanse. Kao domaćica večeri, blistala je u fantastičnoj kreaciji čuvenog dizajnerskog dvojca Dolce & Gabbana...”

Jelena Karleuša,

pevačica, zamoljena da proceni ko je imao više slušalaca, ona ili možda Dipeš mod, kaže: “Svaki prosečan građanin zna bar jednu svoju pesmu. Dipeš mod je odavno izumro i na evropskoj sceni, a kamoli u Srbiji. Zašto sve što sa strane dolazi treba da bude bolje od onoga što imamo u Srbiji? Kome, bre, ja više treba da se pravdam i da se dokazujem? Da li drugim javnim ličnostima postavljaju ovakva pitanja? Ja sam drugačija, i j... mi se šta misle o meni.”

Da li je razumela šta joj je prošle nedelje poručila Biljana Srbljanović: “Ne poznajem je lično, ali pratim njen rad i izuzetno je cenim. Nisam ni Čola, ni Pera, ni Žika, ni ova, ni ona, a najtiražniji sam umetnik u Srbiji. Postoji i ona druga strana Srbije, manje agresivna. Nažalost, naša zemlja se deli na dva dela, čak i u muzici. Kao i Biljana, i ja sam evropska žena u Srbiji, zrak svetlosti u poseljačenoj Srbiji. Znam da to izbezumljuje malograđane. Sa slašću im bodem prst u oko.”

O simbolici Ušća: “Smatram da sam najbolja pevačica na ovim prostorima. Sve što pišem, pišem iz srca. Nisam p..., ne ćutim, ali da ćutim i gledam svoja posla i da dižem tri prsta, bila bih Jeca Nacionale. Ušće će ove godine postati sinonim za sudar dve Srbije. Jedne, koja je protiv podela, ratova, trvenja i koja je doživela jedan linč, i sa druge strane, Srbije koja će muziku obeležiti sa tri prsta. Moje Ušće je bilo pravi Vidovdan!” (“Blic”)

Dragan Marković Palma,

lider Jedinствene Srbije i gradonačelnik Jagodine, vešt je gotovo isto kao i premijer Dačić u korišćenju saobraćajne terminologije: “Nemačka poslednjih 70 godina drži Srbiju na crvenom svetlu, sada nam daju žuto, a mi hoćemo da uđemo u kružni tok. Srbija više, gospodo Merkel, nema vremena da čeka, sve smo ispunili što ste tražili. Ovo je poruka za jednu damu koja odlučuje o sudbini Srbije.” (“Alo”)

foto: D. Kujundžić

Arsenije Jovanović,

kompozitor, na novinarsko pitanje šta misli o televizijskoj produkciji u Srbiji, bio je prinuđen da kaže: “Serijali RTS-a me ne zabavljaju, pre bih rekao da me rastužuje užasavajuća degradacija folklorne glume inače darovitih glumaca i kvazifolklorne režije nedarovitih reditelja. Narod gori, a gazdurine se češljaju. Bože, pomozite nam, oni, ti iznad nas, to nazivaju umetnošću, a gledanost izvlače kao dokaz vrednosti. Pa zar ima veće budalaštine?”

(“Blic”)

foto: Vesna Anđić

Mirjana Bobić-Mojsilović,

kolumnistkinja, bavi se evropejstvom aktuelne političke elite: "Pismeni sastav na zadatu temu koja je glasila 'Koliko volim Evropu' naši političari su pisali kako su znali i umeli. U autorskom tekstu u jednim novinama premijer je hrabro i jasno objasnio da Evropu želi da vidi svuda... Budući da je premijer u isto vreme i ministar unutrašnjih poslova, njegov poziv Srbiju da se ozbiljno uhvati istorijskog zadatka ljubljenja Evrope, nekome, uz svu poetičnost Dačićevih metafora, može da zvuči i pomalo zastrašujuće. Da neće to možda da nam Evropu uteraju u kosti, i da neće policija da se postara da Evropa zaista bude u svakoj misli, i kako će bilo koji čovek u ovoj zemlji, posle Vidovdana, pokazivati svoju ljubav prema Evropi, svakoga dana i u svakom pogledu, da ne bi završio u džungli?"

Za Evropu spremni: odgovorno tvrdim da mi je Evropa u svakoj pori, u svakoj misli i u svakom organu – pod punom moralnom i materijalnom odgovornošću priznajem da je kamen u bubregu srpski kamen i da će biti hitno odstranjen, da je poneka misao koja nije u vezi sa Evropom misao bez veze, kao i da kroz pore moje kože izlaze feromoni Evrope, pošto se ispostavilo da je naša koža naš najveći zalag Evrope, pa je time naša koža i naš najveći evropski organ, a da su takođe i naše kosti, a pogotovo naša kičma u potpunosti i celosti predati projektu Evropa u svakom atomu. Umem da volim Evropu, i voleću je kao što nikada nikoga nisam volela. Sa mislima o Evropi ješću i spavaću, i sreću ljude misleći o njoj." ("Večernje novosti")

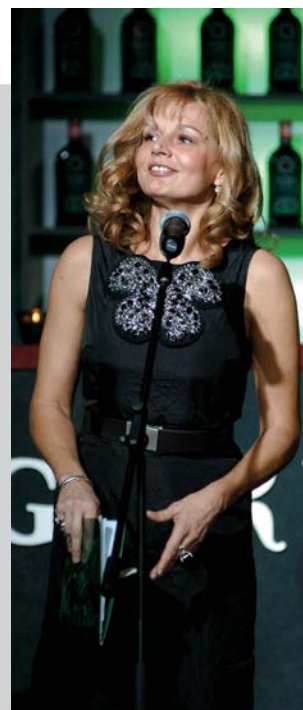

foto: Vesna Andić

Nevena X,

"manekenka, pošto je pročitala vest da je u šemi sa Željkom X, rešila je da objasni o čemu se zaista radi", i šta se sprema da uradi: "Željko i ja smo se našli zajedno, kao gosti na jednoj humanitarnoj manifestaciji u subotu uveče. Inače, tada smo se i sreli po prvi put od žurke i finala 'Velikog brata', kao i verovatno poslednji, na neko vreme, jer on i Žarko u četvrtak putuju nazad u Pariz, a ja nazad u SAD. I Željko i Žarko su mi jako dragi i doživljavam ih kao braću. Što se ruku tiče, imala sam visoke potpetice, a tlo je bilo neasfaltirano. Inače, tako držim i oca i brata, a previdela sam činjenicu da živimo u dobu pre Nove ere, što se rezonovanja ljudi tiče. Volim svoj narod jako, ali se isto tako radujem što me još samo 5 dana deli od odlaska i ovog teškog primitivizma, u kom je sve taaaaaako banalizovano." ("Kurir")

foto: FoNet

Bratislav Petković,

ministar kulture i informisanja, kaže da prošlonedeljni protest umetnika nije način da se reše dugogodišnji problemi, ali: "U suštini, slažem se sa zahtevima kulturnih radnika koji protestuju, ali smatram da su ti zahtevi u ovom trenutku, kada se država nalazi u ozbiljnoj krizi, nerealni. Mislim da je protest trebalo da se desi mnogo ranije. Urušavanje naše kulture počinje pre više od jedne decenije. Ne bih voleo da ovaj skup dobije političku konotaciju, jer smo mi kao ministarstvo stavili tačku na politizaciju kulture i toga se strogo pridržavamo." ("Blic")

Novak Đoković,

teniser br. 1, na početku turnira u Vimbldonu, za britanske medije evocira uspomene na detinjstvo u Srbiji: "Kada sam čuo vatromet, vratio mi se neprijatan osećaj kada sam se budio svake noći zbog bombardovanja. Ne bih nikome pozeleo da prolazi kroz to. Paradoksalno je da imam i lepe uspomene, jer škole nisu radile, pa sam samo igrao tenis. Dešavalo se da nekada u kući nismo imali ni 100 dolara, ali roditelji nikada nisu dozvolili da budem gladan, imali smo što nam je bilo potrebno i mnogo ljubavi." ("Kurir")

Nataša Bekvalac,

pevačica, na pitanje da li voli što joj govore da je lepa, kaže: "Meni to nije važno jer sam na to naviknuta, jer da se bavim poslom koji nije javan, onda bi mi to bilo važno."

Da li joj prija što bivši momak o njoj lepo govori: "Ja mislim, kao prvo, da ne postoji čovek na ovom svetu koji ima razlog da o meni kaže ružno, a ako ima, mislim da to govori više o njemu nego o meni, samoj..." ("Večernje novosti")

foto: Vesna Andić

Intervju: **Milena Marković, dramska spisateljica**

Cinizam je poslednje utočište nedarovitih

“Istorija nije gotova, istorija je živa stvar i stalno se oblikuje prema raznim interesima, a pre svega prema interesima moćnih. Priča o Gavrilu Principu je danas važna i biće uvek važna zato što je to priča o malom i nemoćnom koji sanja da bude jednak i važan, i zato što on u svojoj borbi strada misleći kako ona možda jeste uzaludna u tom vremenu, ali da će doći vreme, možda, kada će taj mali postati neko i nešto. I zato što je priča o Gavrilu Principu slobodarska priča o idealima slobode, bratstva i jednakosti”

Milena Marković (1974), pesnikinja i dramska spisateljica, neobična je i jedinstvena pojava na ovdašnjoj umetničkoj sceni. Sa suptilnim osećanjem za jezik, nesvakidašnjim darom da uhvati duh vremena i skoro jurodivom sposobnošću da vidi ispod površine, Milena Marković je stvorila široku sektu čitalaca koji njenim stihovima pristupaju sa kulturnom posvećenošću. Izvan interesnih serklova i izdašno dotiranih koterija podobnih, s pozicije svesno odbačene margine, ona se svetu obraća samo svojom umetnošću. S Milenom Marković razgovaramo povodom njene nove drame pod naslovom *Zmajebice – junacki kabare* koja će biti postavljena na

sceni JDP-a početkom naredne sezone. Reč je o drami koja tematizuje Mladu Bosnu, odnosno Sarajevski atentat. U originalnom i formalno inventivnom dramskom tekstu, Milena Marković se hvata u koštac sa jednom od za nju opsesivnih tema. Uostalom, na nenametljiv način Gavrilu Princip je lajtmotiv jedne od njenih najpoznatijih pesma: *Laku noć, sinovi moji*. U vremenu kada, a povodom predstojeće stogodišnjice Sarajevskog atentata, mnogi naprečac tek otkrivaju celi “mladobosanski kompleks”, treba istaći da Milena Marković pripada onoj liniji naše kulture koja u Mladoj Bosni već odavno vidi jedan od njenih ključnih međaša. Razgovor započinjemo pitanjem o njenoj novoj drami.

fotografije: M. Milenković

“VREME”: Od kada hronološki počinje drama *Zmajebice* – junački kabare?

MILENA MARKOVIĆ: Od 15. juna 1910, od Žerajićevog atentata na okupacionog poglavara Varešanina. S tim da sam se dosta poigravala s formom komada. Drama zapravo počinje u jednoj učionici s početka XXI veka. Učenici sede u njoj i razgovaraju o nekim, jel, “kontroverzним” temama. Počinje rasprava i odjednom jedan od učenika počinje da igra Žerajića i peva song koji se zove “Šest metaka”.

Pet za Varešanina i jedan za sebe.

Da. On je značajan jer su Princip i ostali mladobosanci njega doživljavali kao prvog junaka, pobunjenika. Čak je u njihovoj svesti taj zapravo jalov i očajan čin više značio jer je kao jalov, očajan i spontan čin bio znak da tako dalje više ne može. Isto tako, poznato je bilo da je Varešanin izašao iz kočija i šutnuo umirućeg Žerajića. Naravno, u svakoj istorijskoj građi koju sam proučavala jako sam vodila računa šta bi moglo biti propaganda a šta je istina. Tog šutiranja je stvarno bilo. I mogu da ga zamislim po Aristotelovoj verovatnoći, Žerajić je bio jedan mali drugorazredni šljam u očima tog poglavara, pa šta drugo da mu radi nego da ga šutne.

Zašto se drama zove *Zmajebice* – junački kabare?

Ova tema me je dugo kopkala, a za samo pisanje drame ozbiljno sam se spremala, čitala literaturu, sve do čega sam mogla da dođem, od Masleše i Dedijera do tekstova u “Vremenu” i “Gradca” posvećenog Mladost Bosni. Čitajući o atmosferi u kome su mladobosanci sazrevali, naišla sam na Ničea – koga su oni čitali, a i ja u njihovim godinama – i kod njega pronašla taj izraz – “zmajebice”. A izraz “junački kabare” je jasan, ne moram da ga objašnjavam. Bila mi je potrebna forma u kojoj ću uspeti da prikazem jednu široku i duboku priču. Tako da ima i retorike, i pevanja, i igranja i klasične dramske replike. Znači, kabare.

Ima nečeg romantičnog u naslovu drame.

Ja volim klasičnu podelu pesnika i pisaca na romantičare i klasičare, a priču o Mladost Bosni uvek sam doživljavala romantično, naravno ne u sentimentalističkom, nego u izvornom značenju pojma “romantizam”. U tzv. romantičnom prikazivanju sveta ima pre svega uvek nečega napetog i stalno je

prisutan antagonizam. Kada nije prisutan antagonizam, onda je u pitanju ironija i večna ambivalencija, odnosno igra, umetnost radi umetnosti. Ali i u takvim delima postoji neko večno načelo koje stoji iza sistema vrednosti koje je postavio autor. Iza njega je lirski opijenost, egzibicionizam, žestina, natčulnost, onostranost, neobuzdanost. I isto tako stalno preispitivanje, sumnja, dinamika, to je isto tipično za tzv. romantičarske pokrete. I uvek sam mislila da u stradanju mladobosanaca ima veličine i elemenata istinske tragedije. Oni su stradali kao mučenici u borbi s jačom silom, unapred svesni da će tu borbu izgubiti...

Ali ima i predromantičarskog ključa u njihovom životu, da se napravi od života umetničko delo. Čabrinović je išao da se fotografiše pre nego što je krenuo u atentat, to je bila njegova fotografija, za istoriju.

I sada takođe preovladava, ja bih rekla, romantičarski ključ u umetnosti koja vredi, jer je ovo vreme isto tako vreme velike promene. U takvim epohama prisutne su i eshatološke teme, tako je i bilo u srednjem veku, u doba romantizma, početkom dvadesetog veka, opet između dva velika rata itd...

Mladobosance u kulturološkom ključu gledaš u kontekstu

evropskog romantizma, što je i tvoje poetičko polazište, kako si i ranije naglašavala. Pojasni.

Klasicizam teži harmoniji, čistoti i uslovno je optimističan, dok je romantizam svestan haosa, ništavila, mraka i neizrecivog... Ja pripadam romantičarskoj tradiciji evropske kulture. Isto tako pripadam uličnom stvaralaštvu koje je nastalo u Engleskoj i Francuskoj između trinaestog i petnaestog veka i na koje su romantičari prvi obratili pažnju. Najbolji izraz tog doba bila je gradska, ulična poezija, koja se kasnije nastavila preko romantičara, dekadencije, nadrealista i simbolista do današnjeg vremena. Ova gradska poezija je nastala kao reakcija na veliku kugu sredinom XIX veka, koja je odnela trećinu zapadnoevropskog stanovništva. Pesnici su tada u različitim registrima opevali “plač Pariza” ili “plač Londona”. Prvi je, uslovno rečeno, bio južnjački, vezan za mediteranski mentalitet, skaredan, groteskan, lascivan, lakrdijaški, najpoznatiji predstavnik je Fransoa Vijon; a drugi je bio severnjački, melanholičan i mračan, i njen najbolji predstavnik je predromantičar Vilijam Blejk.

Dakle, prvi izvor takve poezije je smrt, ali ne ljubav prema smrti ili strasna ljubav

■ **“Ono što je za nas karakteristično jeste osećanje da si mali, nemoćan, ali da si zaslužio nešto veće što ti stalno izmiče. Ima jedan nemački izraz koji tu čežnju odlično opisuje, *Sehnsucht*... To osećanje može da bude ispunjeno strahom i patnjom a isto tako i sladostrašćem. Eto, koliko god banalno zvučalo, ali to je to nešto naše. U toj nemogućoj želji za samoostvarenjem, često pogubnoj, ima istinske veličine, što za svakodnevni život baš i nije nešto utešno, ali u tome ima nekog, možda višeg, smisla... To jeste romantično, to jeste tragično, i to ima Mlada Bosna. I to je ponekad imala i ovdašnja politika, samo što se sticajem okolnosti to ispostavljalo nekad kao dobro, a nekad kao loše u zavisnosti od svetske igranke...”**

prema Bogu – što je viteški ili hrišćanski princip oličen npr. u Tristanu i Izoldi – nego hvatanje u kolo sa smrću, u *dans makabr*. Drugi izvor je pobuna protiv moćnih, ali sa svešću da se moćni menjaju i da niko nije nedodirljiv. Uzgred, u našim umetničko-profitskim sredinama ljudi se pretplate na jednu pobunjeničku liniju i od toga čitav život udobno žive. I treća linija, treći izvor gradske poezije – to je ulica, njene lepote i njeni užasi.

Zanimljivo je da je ta ulična poezija zapravo bila narodna i pučka, to je veoma bitna razlika koja se vidi u tom odnosu prema smrti i stradanju. Ona nije aristokratska po svom sistemu. To nema veze ko ju je pisao i kakvog je porekla, u svojoj suštini to pevanje je životno i narodno i žestoko. Iz toga nastaju razne balade koje mi dan-danas znamo, a iz tog izvora pije npr. Bertold Breht, kao i mnogi kantautori rok muzike.

Kada kažem romantizam, mislim na ove stvari. I naravno, ja baš volim nekoliko knjiga iz nemačkog predromantizma koje imaju veze sa našom temom, *Vertera*, na primer... On govori o samoubistvu nekoga ko je mlad, ko tek treba da odraste i da se susretne sa svetom kompromisa, sa svetom odraslih. Gete je u simboličnom

samoubistvu mladosti u odnosu na starost našao izlaz za svog junaka, i pružio mu priliku da od sopstvenog života načini umetničko delo... S tim da tu postoji i jedan perfidan momenat, a to je da je Vertera sudbina bila takva zato što on možda uopšte nije bio dobar slikar i da je shvatio da u umetnosti nikada neće domašiti ono o čemu je maštao. I on je pre vremena sve razumeo i nije mogao s tim da se pomiri.

Pored evropskog romantizma, ima li u činu, zanosu i stradanju mladobosanaca nečeg specifično lokalnog, našeg, kulturnog nasleđa?

Naša je strašna patnja i strašna želja za nečim većim što stalno izmiče. Jeste... Ima jedan fantastičan nemački izraz koji tu čežnju opisuje, *Sehnsucht*... To je, dakle, osećanje da si mali, nemoćan, a da si zaslužio to nešto veće što ti stalno izmiče. I to osećanje može da bude ispunjeno strahom i patnjom a isto tako i sladostrašćem. I Rusi dosta znaju o tome. Samo, to su ogromni narodi. Eto, koliko god banalno zvučalo, ali i to je to naše. U toj nemogućoj želji za samoostvarenjem, često pogubnoj, ima istinske veličine. Ima još takvih malih naroda; Irci su, na primer, takvi, ali oni imaju sreću da govore engleski. Mada neki Irci ne vole što govore engleski, radije bi govorili

gelski. Ono što ja stalno pričam, a što za svakodnevni život baš i nije nešto utešno, jeste da u toj želji za veličinom ima nekog, možda višeg, smisla... To jeste romantično, to jeste tragično, i to ima Mlada Bosna. I to je ponekad imala i ovdašnja politika, samo što se sticajem okolnosti to ispostavljalo nekad kao dobro, a nekad kao loše, u zavisnosti od svetske igranke...

Objašnjavajući odakle su došli mladobosanci, Dediđer se pozivao na naše kulturne arhetipove. Šta su po tebi naši kulturni arhetipovi?

Epska poezija. Toga dosta ima u *Zmajevubicama*. Tri naša osnovna epska arhetipa su južnjački, groteskni, lakrdijaški, onaj koji igra sa smrću u kolu, njega predstavlja Marko Kraljević, drugi je plemeniti Banović Strahinja, i treći je mračni Maksim Crnojević... To su naši arhetipovi. Nije naš arhetip potraga za Gralom. To je anglosaksonski arhetip u čijoj osnovi je želja za osvajanjem i preoblikovanjem sveta. On je, na primer, vrlo značajan za žanr vesterana. Toga, međutim, kod nas nema, ne bi ga ni moglo biti, niti ja tako nešto priželjkujem... Pored čežnje za većim, kod nas je, čini mi se, tu i patnja za izgubljenim carstvom.

To je slično Njegošu.

Naravno. Njegoš je predivan pesnik.

ZMAJEUBICE

Junački kabare

"Teško vama književnici i fariseji, licemjeri, što ste kao okrečeni grobovi, koji se spolja vide lijepi a unutra su puni kostiju mrtvačkih i svake nečistote."

JEVANĐELJE PO MATEJU

(Na sceni su školske klupe, stolice, školska tabla, jedne stepenice i na njima vešala. Svuda na sceni stoje mikrofoni da ljudi pevaju, čiviluci sa kaputima, uniformama, frakovima, fesovima, šapkama, dimijama, haljinama, maskama, perikama i sve što treba da se ljudi obuku. Na zgodnom mestu treba staviti lance i okove. Na sredini gore svetleća slova.)

PRVA SLIKA

UČIONICA

(Učenici i učenice sede po klupama, i neki slušaju Učitelja, neki se prave da slušaju. Domar petlja nešto oko prozora i nervira Učitelja. Tišina je.)

UČITELJ: Eto, pročitati ste. Sada da razgovaramo. Šta je istina, ljudi moji, deco moja? Ko je u pravu? Šta je moglo biti da nije bilo ovo? Kako znati... Je l' bi bolje bilo, ili gore? Ima li istine? Za šta se boriti? Je li sve laž? Ima li nešto u svemu tome... Šta mislite... Kažite. (pauza) Nije valjda da ništa ne mislite. E, ako niste pročitati, stvarno ne znam. Šta, zar neće niko ništa da kaže.

(Tišina. Sanjana Devojka se nasmeje.)

DOMAĆA GOSPOĐICA: Nije to nego svi mislimo različito. Mogu ja da kažem. Ja imam šta da kažem.

UČITELJ: Ne možeš ti, ti stalno govoriš, malo drugog nekog da čujem. A i ljuta si nešto. Ne sviđa ti se tema. Nije sve počelo juče, šta god ti mislila. I nije sve sada. Ti mi reci nešto o piscu ove knjige.

SANJANA DEVOJKA (gleda u predgovor): Njega je drug gađao kestenom u oko i onda je na jedno oko oslepeo. Onda je to što je oslepeo dovelo do toga, pošto ni na drugo oko nije dobro video, to je dovelo do toga da lakše pogine u Drugom svetskom ratu.

UČITELJ: To što si ti sad gledala u predgovor baš me briga. Ali, čujete li, ljudi, taj pisac ove knjige je slep krenuo u rat. Kakvo je to ubeđenje bilo, ljudi moji, šta je to bilo... Da li je tako moralo... Strašna pitanja, strašna pitanja... Nego, to je Drugi svetski

rat, devojko, a mi ovo što sada pričamo, ovo što sada pričamo ovo je bilo pred Prvi svetski rat. Znači kada je prekinuo valcer. Kada je stala muzika u parku, kada su tela popločala svet. Mlada tela kao vaša. Izvoli.

VESELI UČENIK: On piše o tome da je Nemačka htela u korenu da uguši velikosrpski pokret, koji je bio problem u njenom prodoru na istok i da kazni taj "svinjarski narod" koji ubija krunisane glave. Ona je zato pomagala austrijsku politiku na Balkanu i ta politika je dovela do svega toga što se desilo, a dovodi i dan-danas samo što nisu iste zemlje u igri.

BEDNI UČENIK: Ali to bi značilo da jedna jedina zemlja radi nešto smisleno protiv neke druge zemlje, a nije tako nego je rat rezultat imperijalizma, to nije jedan narod ili jedna vlada ili jedan čovek ili jedan događaj. Kapitalizam pravi ratove.

UČITELJ: Jeste, ali vidiš, imperijalizam i kapitalizam su, opet, podigli svet...

BEDNI UČENIK: Ali oni ulažu u puteve i trgovinu, a ne u nauku i kulturu, gledaju da drže narod u neznanju a elitu korumpiraju. I kapitalizam mora da je u ekspanziji, inače slom.

UČITELJ: Volim što ste pročitati. Dobro, ajde sad ti reci koji je bio prvi pucanj.

DOMAĆA GOSPOĐICA: Pucao je Bogdan Žerajić na poglavara Varesanina, uopšte, to je bio hajdučki mentalitet, prave zasedu pa pucaju, jedino što ovo nisu bili hajduci nego sve bolesnik do bolesnika. To su iskoristili zaverenici iz Srbije, te polupismene budale su iskoristili, zanimljivo je da je to bio do te mere primitivan svet da uopšte nisu imali prezimena, bilo je nekoliko samo pismenih ljudi... Iz blata su došli i u blato nas vuku.

UČITELJ: Jeste. Blato, nepismeni, kaljavi putevi, svinjci...

DOMAĆA GOSPOĐICA: Meni je dosta te nazadne priče o prošlosti. Dosta mi je tog bedničkog busanja u grudi. Ja hoću da putujem i da učim prave stvari u pravom svetlu. Ja hoću da jedem kvalitetnu hranu i da perem kosu kvalitetnim šamponom, da kroz prozor vidim lepe stvari, hoću civilizaciju.

VESELI UČENIK: Neki izrabljivači vode računa o lepom pogledu, neki ne vode računa o lepom pogledu, što se mene tiče, ovi što prave lep pogled ti su mi gori...

DOMAĆA GOSPOĐICA: Ja treba ovde da baštinim i da podržavam i da proučavam lenje, polupismene, umišljene, primitivne degenerike.

BEDNI UČENIK: Ko je to lenj i polupismen? Jesam ja lenj i

Uvek me zbunjivalo: odakle uopšte on...? Odakle se stvorio? Možda je i kod njegova reč o nekoj vrsti nemoći i megalomaniji usled te nemoći. Sigurno je da kod frustriranih malih kultura ima

neke megalomanije, koju možeš da posmatraš kroz crnu komediju, ili možeš da svemu tome daš neku veličinu, prema sklonostima i kakav je već čiji stil. Njegaš je veliki.

Kada si se prvi put sreća s Gavrilom Principom, sećaš li se?

To je bilo davno. Sećam se kada sam prvi put videla onu čuvenu Principovu fotografiju i videla taj njegov pogled. Inače,

polupismen što nemam ništa? Jesu moji roditelji polupismeni i primitivni? Da li je čitav naš narod lenj i polupismen i primitivan? Pa treba da nas emancipuju, ili da nas satru! Ko je bre polupismen!?

DOMAĆA GOSPOĐICA: Tebi nisam ništa rekla.

BEDNI UČENIK: Ja pitam tebe ko je lenj i polupismen i primitivan, na koga si mislila. Na Grke, na Srbe, na koga?

DOMAĆA GOSPOĐICA: Idi bacaj karanfile na tenkove!

VESELI UČENIK: Ne lupetaj.

DOMAĆA GOSPOĐICA: Je l' lupetam što sam žensko? Tebi smeta što sam žensko.

UČITELJ: Sve je u redu, samo bez vređanja. To meni smeta, a svaka živa rasprava, to je prava stvar. Još da vidim da ti u životu nešto pročitaš. Šta ti misliš o svemu ovome što si čula? Znam da si sada na času prvi put videla knjigu nego, evo slušala si.

(Sanjana Devojka gleda Učitelja bezazleno ali koketno.)

pošto sam rano počela da čitam ozbiljne knjige, nailazila sam i ostajala fascinirana fotografijama ljudi sa hipnotičkim pogledima – takav pogled ima Tolstoj, ili Dostojevski. Držala sam na zidu Beketa. On ima

taj intenzivan pogled. Mada, možda je to samo onaj tipičan alkoholičarski pogled...

Jedan pesnik, Odn čini mi se, rekao je da taj njegov pogled potiče od hronične zubobolje od koje je patio.

SANJANA DEVOJKA: Ja mislim da je divan dan.

UČITELJ: I uvek ima ovakvih koji misle samo o trenutku. Pa zamisli, devojko, da ti je dragi otišao u rat.

SANJANA DEVOJKA: Nisam htela da budem drska, pitali ste šta mislim, i eto to ja mislim. Ja ne zamišljam takve stvari.

UČITELJ: Možemo svi da zamislimo. Tada je, ljudi, umro svet koji je postojao. Zašto... da li što su neki imali malo a drugi još manje pa su hteli da imaju makar nešto. Da li što su neki hteli sve... Da li zato što je to sve ljudska priroda?

(Tišina.)

(Bedni učenik gleda ostale pa se presamiti.)

BEDNI UČENIK: Meni nešto nije dobro.

(Ostali počinju da zveckaju lancima, da udaraju nogama, da jaču i da trupkaju gluvo glamočko kolo. Strašna muzika traje. Učenici nameštaju klupe i stolnjake da budu kao sto u mehani. Bedni Učenik se pretvara u Žerajića, pred njega stavljaju crnog vina koje on ne pije. Preko puta njega sedi jedan, drugi čisti mehanu, a Domar se pretvara u SELJAKA, drži jagnje da proda, napio se. Učenice kad pomognu u mehani i oblačenju, odu sa scene. Na početak songa pali se svetleća reklama na kojoj piše BOGDAN ŽERAJČ.)

SONG ŠEST METAKA

ŽERAJČ:

Ja sam silno patim i nemam snage
Ni da mislim ni da pričam
Strašni su mi osećaji strašno mi je sve što vidim
Ništa više ne verujem ni sebi ni drugome
Samo mislim ima ljudi koji ničemu ne vrede
Ja sam takav bedan čovek i takav sam uvek bio
Ja sam bedni zgažen kmet veselo evropsko roblje
Bedno jeste naše stanje sve što bilo je veliko
Pravo, sveto istinito, ničeg više ovde nema
Još me muči moje telo kada njega bilo ne bi
Napuniću ja oružje i pucaću gde god bilo
Pet metaka ispaliću šesti ja ću da zagrizem
Sve je tamno sve je mračno samo tela da mi nije
Sve je tužno sve se klanja šest metaka opaliću.
Ko hoće da živi, nek mre
Ko hoće da mre, nek živi.

(Gase se svetla, ostane samo na seljaku sa jagnjetom.)

SELJAK S JAGNETOM: Pucô jadan a nije pogodio.

Da... Ali u licu i pogledu, i mojoj fasciniranosti njima, zapravo nema ničeg banalnog. U tom smislu je normalno da jedna prepubertetska devojčica može da reaguje tako na jedan takav pogled s fotografije »

na kojoj je neko ko nije razmišljao kakav će utisak na slici ostaviti, ko se nije nametšao za slikanje. Princip mi je izgledao strašno dirljivo, mlado, potresno. Pogled mu je bio bezvremen... Ne, ne umem da opišem taj pogled, jedino ako napišem pesmu... To je strastan pogled, pogled zagledan u smrt... Eto, to me je fasciniralo. I kada nisam mnogo o njemu znala, držala sam njegovu sliku koja mi je zbog tog pogleda bila uzbudljiva. Kasnije su me intrigirale priče o posvećenim ljudima, borcima spremnim da se za nešto žrtvuju. Ima toga kod Andrejeva, na primer, čije sam knjige volela. I kada sam počela da čitam o Principu i Mladost Bosni, svašta se tu još umešalo, ideja socijalne pravde, anarhizam, borba za slobodu, mnogo stvari koje su me godinama mučile... I na

kraju sam jedva dočekala da to ispišem, i da to grunem iz sebe. Ja sam već jedno pet godina u jednoj tolstojevskoj jeretičkoj životnoj fazi, čitam dva puta godišnje *Vaskrsenje*. Da mi je drugačije išao život, možda bih postala ozbiljan vernik. Ova-ko sam bogumil možda, ne znam ni sama. Stalno mislim o tome i vrlo me privlači.

Dobro, to je kada je reč o kulturnoj matrici iz koje su oni proizašli, ali Mlada Bosna je ipak bila politički pokret. Koji je politički sadržaj Mlade Bosne tebi važan, gledano iz današnjeg vremena?

Naravno, svesna sam političkog. Kao i toga da je vek kasnije moguće povući mnoge paralele s našim vremenom. Mi smo danas u mnogo drugačijoj poziciji nego što je bila Principova generacija. Da

je ostala ona zemlja, Jugoslavija, nama bi trebalo bar još pedeset godina da postanemo ozbiljna evropska zemlja. Ali ta zemlja je rasturena. Ja nisam politički naivna ili infantilna, i znam da su na taj raspad dosta uticale moćne zapadne sile. Baš kao što znam da iste sile meni kao umetniku pomažu više nego što mi pomažu ovi moji domaći... U tom smislu ja sam, kao i mnogi ovde, u prilično šizofrenoj poziciji... U istoj su poziciji bili i pesnici početkom prošlog veka, ali su oni ipak mogli da se okupe oko nekih ideja koje su imale utopijski karakter. Te ideje je danas teško razlučiti, ta voda je naknadno dosta zamućena...

Kada govoriš o toj šizofrenoj situaciji, Austrougarska je otvarala gimnazije u Bosni u kojima su se školovali oni koji su je kasnije rušili.

- **“Gavrilo Princip nije bio terorista jer on nije otišao u Beč i tamo ubio Nadvojvodu, nego je on ispred svoje generacije i istomišljenika izveo tiranoubistvo kao politički i slobodarski čin. I sam je rekao da nije on ubio čoveka, on je ubio Cara. A ja se na kič sentimentalizam uvek setim Bolkonskog koji priča o ratu i o gospođicama koje kažu ‘jao što je tele slatko, neće valjda da ga kolju, a onda jedu šniclu’. Mislim da sad razne zemlje u svojim državnim interesima ispisuju istoriju ponovo i mislim da je toga uvek bilo. A moje je da se bunim”**

Mada su gimnazije otvarane (svih šest) pre svega da bi se u njima školovao činovnički kadar za upravu nad okupiranom kolonijom u kojoj se održavao kmetski poredak.

Tada je u evropskoj politici vladao određeni tip imperijalizma, a svaki imperijalizam je dosta frustrirajuća stvar. Tačno, on pospešuje trgovinu i gradi puteve, što je zgodno za posredničke delatnosti, ali njega ne zanimaju kultura niti prosveta nekog malog naroda čiji svakodnevni život takođe uređuje. Pogledaj, mi smo sada u situaciji da je pitanje hoće li se održati naši univerziteti jer je naš obrazovni sistem pred kolapsom. Hoće li i naša deca za deset godine ići u Peštu ili Beč da se školuju kao što su išla pre sto godina... Pa je bilo potrebno nekoliko decenija da se jedna generacija konačno školuje, i to baš zahvaljujući tom imperijalizmu... Ali

kada se s njim direktno susretnes u obliku kakav je bio recimo u Bosni pre sto godina, ili danas, ti onda nešto nanjušiš: gladan si svega i misliš da imaš pravo na nešto, ali ti je to pravo uskraćeno. Ne da ti to pravo nije dato zbog neke teorije zavere, nego je činjenica da nisi ravnopravan. To danas osećam ja, "kao renomirana evropska umetnica", a mogu misliti kako se osećaju mladi ljudi...

Hajde, jedno pitanje koje se često postavlja: Da li je Gavriilo Princip bio terorista i ubica ili borac za slobodu? Čemu služe rasprave na ovu temu? Meni se kosa na glavi diže kad čujem kako se okolo besomučno ponavlja propagandna laž kako je nesrećno stradala Sofija Hotek bila trudna, kao da time

oružanih snaga SAD, govoreći o važnosti upotrebe "meke sile" u spoljnoj politici, govorio da rat treba voditi tako da pobjeda ne izgleda kao nokaut već kao oporavak od duge bolesti. A doslovno je izjavio: "Bojno polje nije više nikakvo polje, ono je danas u svesti ljudi." To zvuči prilično šamanistički, jelda? A kada govorimo o "promeni svesti", a isključimo pejotl i šamanizam, onda smo na prostoru kulture. Koja je u ovom smislu linija odbrane od imperijalizma? I zašto bismo se protiv nje uopšte borili? On će bar napraviti puteve.

Ne znam koja bi bila linija odbrane od imperijalizma osim neko unutrašnje jačanje, koje opet ne znam kako bi trebalo da

disciplina niti sredstvo sprovođenja političkih interesa. Naš je problem često što s vremenom poverujemo u njih i počnemo da imitiramo sve negativne stereotipe o sebi.

I ja sigurno imam svoje istorijske predrasude, ali se stalno trudim da se preispitujem i da sumnjam. Tako me je otac naučio, on je imao tu razvijenu intelektualnu svest kao i mnogi iz tih generacija. Ali ovo o Grcima je budalaština, naročito što sada nisu više samo Grci, već su i Irci, Španci, Portugalci, Italijani, lažljivi, kvarni i lenji narodi. A zapravo u toku je jedna veća igra u kojoj moćni postaju još moćniji, što dovodi do dalje radikalizacije i ogromnih problema, i niko ne zna kako će sve završiti. Ne dobro, bojim se.

Šta ti braniš u svojoj drami?

treba dodatno naglasiti Principovu monstruoznost.

On nije bio terorista jer on nije otišao u Beč i tamo ubio Nadvojvodu, nego je on ispred svoje generacije i istomišljenika izveo tiranoubistvo kao politički i slobodarski čin. I sam je rekao da nije on ubio čoveka, on je ubio Cara. A ja se na kič sentimentalizam uvek setim Bolkonoskog koji priča o ratu i o gospođicama koje kažu "jao što je tele slatko, neće valjda da ga kolju, a onda jedu šniclu".

Ja mislim da sad razne zemlje u svojim državnim interesima ispisuju istoriju ponovo i mislim da je toga uvek bilo. A moje je da se bunim.

Od mladobosanaca do danas forme imperijalizma su se prilično izmijenile. Evo primera. Pre nekoliko godina, admiral Majkl Malen je sa mesta načelnika Združenog generalštaba

izgleda... Ja sam veliki evroskeptik, ali se bojim da su moje ideje koliko nemušte toliko i radikalne. Ne znam da li je takozvani evropski put pravi put, ili možda ima i nekih drugih... Ja bih volela da postoji i neki treći i peti put, u stvari sigurna sam da ga je moguće naći...

Evo, Grčka nema više nacionalnu televiziju. Pričala sam pre neki dan s nekim vrlo pametnim Nemcima, pričali smo o raznim stvarima, ali kad krene priča o Grcima, oni odmah kažu da su Grci lenji, da krađu i lažu, i tako... I o tome nema rasprave. Nisu ovi moji Nemci rasisti, daleko od toga, ali oni su poverovali u tu priču jer samo to slušaju... Bilo mi je krivo. Gnušam se načina komunikacije gde ti neko kao vrhunski argument ponavlja "ti si to i to".

Kreiranje i održavanje stereotipa nije baš tako nova politička

Ja branim... ne znam kako to da kažem a da ne bude naivno. Branim nešto što se naziva sloboda. Bez agitacije, da se razumemo. Branim pojam slobode, znajući vrlo dobro njene zamke. Priča o Mladod Bosni je priča o slobodi, velika i čista stvar, čista priča. To je priča o mučenicima koji su stradali, koji su bili žrtvovani. Grozno i teško su svi umrli...

Dobro, nisu baš svi, jedan je dobio Nobelovu nagradu. Ključna tačka Andrićevog najvažnijeg romana Na Drina ćuprija posvećena je njegovim mladobosanskim drugovima. On ih je sve svojim delom iskupio, kako je jedan drugi pisac primetio. Možda tome i služi kultura.

To si vrlo lepo rekao... Hajde da probam da definišem. Postoje određene pojave u istoriji i kulturi za koje se može reći da su velike. Veličinu zadobijaju oni koji

uspevaju da se bore s nečim što ne mogu da pobeđu, koji se u vremenu koje se ne zaustavljaivo menja i koje ne donosi ništa dobro, unapred i svesno žrtvuju da bi napravili bolji i pravedniji svet. Ova veličina je otud i tragična, ali je možda baš i zato – veličina. Svest o tome postoji u našoj tradiciji, jedan od najsvetlijih principa jeste princip čojstva i junaštva.

E sad, ovo naše vreme je toliko smutljivo, i toliko je u njemu ljudi politički površnih i infantilnih – ili pokvarenih – da je nemoguće uspostaviti ikakav širi okvir, i politički i kulturni, unutar koga bi se na pravi način vrednovala stvari i pojave. Naravno, ima to veze i s imperijalizmom o kome smo govorili. Zbog rata je u tvojoj region i u tebe kao umetnika iz male zemlje, u jednom trenutku bio uperen reflektor svet-ske pažnje, a onda se taj reflektor pomerio negde drugde, na Egipat, Avganistan, Siriju, i ko zna gde će dalje da se pomera. Ali dok je reflektor bio uperen u tvoju zemlju, neki ljudi su gledali da se time okoriste, pa su se bez prave želje, strasti i ljubavi, plitko i banalno bavili ozbiljnim temama i napravili priličnu smutljivinu. Ali ni to nije ništa novo. Ja kad se potresem uzmem pa čitam *Izgubljene iluzije*, pa vidim kakva je tada to bila igranka... Uvek sam htela da budem kao ti Balzakovi junaci, ne Lisjen de Ribampre nego Danijel Dartez, oni iz bočne ulice, ne brza linija, ne priklanjanje, nego samo ozbiljan rad, a sve da bi svet bio bolji... To su krupne reči, znam, ali niko osim fatalista ne razmišlja kako da svet bude bolji. Ukoliko bi se mogla napraviti bilo koja veza između politike i kulture, onda bismo možda imali neku šansu. Možda...

Upravo prisustvujemo potpunoj imploziji ovdašnje kulturne scene, ne samo zato što navodno nema para.

Što se tiče kulturne politike, ja se ne pridružujem opštem graktanju protiv sadašnje vlade jer su problemi počeli davno... Ja sam kukala i vrištala da se ne sme razbijati Sterijino pozorje koje mora da ostane ono što je i bilo – festival nacionalne drame. Da ne treba tu dovoditi strance, jer oni već imaju Bitef. A sad, to što u svakoj generaciji nema po jednog Pravog Pisca, to je normalno, ali moraju se održavati kontinuitet i institucija koja će ga prepoznati kada se pojavi. A ako nemaš jasan i jak festival nacionalne drame, onda nijedno pozorište

više neće imati potrebe da radi debitantski tekst, već će igrati Šekspira, Molijera... Kako sada stvari stoje, bojim se da za deset godina neće biti potrebe za školom odseka dramaturgije, jer šta će dramaturzi da rade, da se bave reklamama...? A to što se desilo s urušavanjem pozorišta uradile su takozvane liberalne strukture... Sada su došli ovi koji nisu liberalni i oni iz neznanja i revanšizma počinju da zatvaraju, ukidaju, što je opasno. I opet gubimo vreme... Daroviti ljudi će se snaći kako god bilo, talenat uvek nađe način da se probije, ali kulturna infrastruktura naprosto mora da se finansira. Finansiranje kulture je pitanje patriotizma. A to ministarstvo se i dalje zove ministarstvo kulture, a ne ministarstvo propagande. Kulturna politika je vrlo prosta stvar: uhvatiš i podržavaš što više možeš kvalitetnih stvari, s tim da imaš dobre, kompetentne, neostrašćene i ostvarene savetnike. To je ključ...

Pozorište, najdotiranija umetnost, u prethodnim godinama izgubilo je svaku kulturnu i društvenu relevantnost. Zašto?

Ono što je oduzelo muda ovdašnjem pozorištu poslednje tri-četiri godine jeste preterano insistiranje na političkom oportunizmu i korektnosti. Zato pozorište i nije otvorilo nijednu zaista kontroverznu temu, u pravom smislu te reči, igrajući lokalne dvorske igrokaze – dvorske što u odnosu na lokalnu, što u odnosu na evropsku vlast...

A to ne može tako da funkcioniše... Jer tada više nije reč o umetnosti nego o temi. A tema je bez prave ideje, jer se ne obraćaš gledaocu nego nekoj komisiji koja daje pare. Ima bezbroj primera za to, ali ja ne volim da kukumavčim, iako vrlo dobro znam šta se radi. I kada je reč o pozorištu i kada je reč o filmu, na primer. Desi se da neke naše, ili rumunske, provereno dobre, filmadžije ne dobiju lovu od evropskih fondova, a onda tu istu lovu dobiju nekakve vrlo sumnjive pričiće nekih poludiletanata o prijateljstvima između zaraćenih naroda. A to opet ima veze s imperijalizmom jer moraš da igraš ulogu koju su ti dodelili. Može umetnošću da se bavi Haneke, ali ne i ti. Nego ti lepo meni daj priču o prijateljstvu, seksu i ljubavi među pripadnicima zaraćenih naroda... A eto ti narodi su, gle čuda, napredovali od neandertalaca...

Od svog prvog komada, tvoje diplomske predstave iz 1997. *Paviljoni, ili kuda idem, odakle dolazim i šta ima za večeru, preko Šina i Šuma blista do filmove Rudarska opera, Sutra ujutru, Beli, beli svet, postoji kod tebe jedna fasciniranost "polusvetom", predgrađem, "gradskim podzemljem", a sa druge strane fasciniranost mitovima, bajkama, epskim arhetipovima, u komadima *Nahod Simeon* ili *Brod za lutke...* Odakle to? Da li su se u *Zmajubicama* stekle obe ove tvoje "op-sesivne teme"?*

S jedne strane volim da eksperimentišem, a sa druge sam vredna, mnogo učim i gledam da saznajem nove stvari. I uz to: uvek sam gledala da se "ne izrodim", da to što radim ima veze s mojim identitetom. A svi imamo razne identitete koji potiču od različitih iskustava koja su te učinila takvim kakav jesi. Na početku moje karijere, posle *Paviljona*, odmah su me stavili u kutiju koja se meni nikako nije svidela, u kutiju beogradskog, tačnije novobeogradskog slenga, pa sam gledala da uradim nešto potpuno drugačije i uradila sam *Brod za lutke*, jedan dosta krvav obred bajke sa songovima. I svaku sledeću stvar koju bih radila bilo je: hajde sad nešto drugo da probam. Naravno da je sve to što sam radila imalo veze sa mnom, ja nisam mnogo alava; ali možda ću u jednom trenutku da omašim i da čapim nešto što nije moje, sad nije taj trenutak i nadam se da će me moje zdravo poreklo sprečiti da radim nešto što ne umem...

Krenula si od svog odrastanja, od grada.

Jedan od mojih identiteta vezan je za osamdesete godine... Znam šta se tada odvijalo, i malo sam to štrpnula i proživela, ali mi jako smeta mitologizacija tog vremena, smetaju mi oni koji se u to ubacuju i koji nikakvu zaslugu nizašta nemaju osim što su se prosto tu i tada zatekli... Bila je jedna dosta blesava izjava Miomira Grujića Fleke o andergraundu u nekom od onih bombastičnih časopisa koje sam volela da pljujem a kojih nažalost više nema. Pita Fleku jedna pametnica novinarka šta je andergraund. On se prvo nečka, pa kaže: "Andergraund je jedna vrsta radikalnog životnog iskustva, koje čovek sam bira da bi se borio protiv sistema." E sad, prvo je

tačno: andergraund jeste vrsta radikalnog životnog iskustva. Ali drugi deo rečenice je potpuna budalaština. Prvo, oni se nisu borili protiv sistema, oni su bili deca vrlo zaštićena u socijalizmu, koji im je organizovao koncerte, svirke i celu tu omladinsku kulturu. I pod dva: niko ne bira radikalno životno iskustvo osim ako ima teške psihičke probleme... Ono ti se naprosto desi, i ako preživiš budiš se u znoju kad se svega toga setiš.

Sećam se jednog televizijskog izveštaja s koncerta Motorheada u Sarajevu gde pitaju jednog posetioca: koja je tvoja najveća želja u životu, a on kaže: "Moja najveća želja u životu bila je da postanem narkoman i ta mi se želja ostvarila."

Da, baš radikalno... Ali kada govorimo o ličnim doživljajima, ja prezirem tu reč "autobiografski" jer smatram nižom literaturom kada ljudi pričaju bilo šta iz svoje prošlosti. Ali sa druge strane, naravno, sve stvari koje radim imaju veze s mojim iskustvom, jer jedino odatle mogu da crpem. Ne iz događaja, nego iz doživljaja. I kada govorim o panku i novobeogradskim blokovima, ali i kada govorim o epskoj poeziji. Mislim, ništa se ja ne foliram, ja jesam gradska generacija, ali u prvom kolenu, moj deda je bio seljak, zidar, proleter iz Peći. Slušala sam ujake i tetke kako recituju i pevaju neke narodne pesme i imaju prastaru retoriku, ja sam to slušala i to je ostalo u meni... Gutala sam epsku poeziju i sve vezano za to, i osećala sam to kao svoje, isto kao kad sam sa dvanaest godina gledala filmove *Ledi Karolina Lamb* i *Gotik*, pa odlepila za Bajronom, Kitsom i Šelijem.

Inače, ja sa svojim studentima držim vežbe s temom "autobiografija", i tražim od njih da napišu nešto iz svog iskustva, ali da to bude zaista proživljeno iskustvo, nešto što nije vic, ni štos ni trik, koje ne dozvoljavam. Svako može da ispriča šta radi baba kad se naduva, pa da to bude smešno, ali to nije umetnost. Ako hoćeš da se zaista baviš umetnošću, moraš da se ogoliš i da te nije stid od toga. Biti ciničan je lako. Cinizam je poslednje utočište nedarovitih.

Još jednu stvar ne dozvoljavam studentima, a to je ono što zovem "zicer". Imala sam jednu radionicu gde su studenti morali da opišu svoj najveći strah u detinjstvu, i jedna studentkinja dođe i kaže: moj

najveći strah iz detinjstva je rat. I ja je odbijem. Kažem joj: ubedi me da je to tvoj najveći strah, a ne kad ti je lutka upala u Dunav a ti krenula za njom. Naravno, ona nije pomenula rat zato što je imala scenu kojom bi svoj strah ilustrirala, već je išla "na zicer", u susret očekivanju fingirajući i imitirajući i emociju i život i umetnost, a sa poentom: rat je strašan i svi treba da ga se plaše.

Za razliku od poezije u kojoj možeš da budeš najlicniji i najneposredniji, i koja mi je najdraža, u drami i filmu ti moraš nečim, kako mi to kažemo, "da prebaciš", da napraviš nešto što mogu svi da razumeju i da poveruju. Mislim, umem ja da napišem

nešto "na trik", to je stvar zanata, mogu i na intelektualne teme pa da bude nerazumljivo, nije to tako teško, ali ja namerno gledam da to što pišem može "da prebaci", da dođe do svakoga...

Umetnost ne može da "liči". Ili jeste ili nije. U tom smislu ja sam đak Žike Pavlovića. Evo kako je on radio na fakultetu. Dođe student kod Žike i donese horor priču, a Žika ga pita: "Je li, sine, jel' se te tvoje karakondžule jebu? Jel' im lepo dok se jebu?" Kad već pišeš o karakondžulama, trebalo bi nešto i da znaš o njima.

I za kraj, da se vratimo na početak, pa da zaključimo: Sledeće godine obeležava se sto godina od

Sarajevskog atentata i početka Prvog svetskog rata, a centralna proslava održaće se u Sarajevu. Najavljuju se i pojavljuju se filmovi, predstave, knjige sa različitim tumačenjima i interpretacijama ovog događaja. Dramom *Zmajeubice* ti si se, htela to ili ne, uključila u vruću raspravu na ovu temu. Zašto je ova tema toliko vruća i zašto je priča o Gavrilu Principu nama danas važna?

Istorija nije gotova, istorija je živa stvar i stalno se oblikuje prema raznim interesima, a pre svega prema interesima moćnih.

Priča o Gavrilu Principu je danas važna i biće uvek važna zato što je to priča o malom i nemoćnom koji sanja da bude jednak i važan, i zato što on u svojoj borbi strada misleći kako ona možda jeste uzaludna u tom vremenu, ali da će doći vreme, možda, kada će taj mali postati neko i nešto.

I zato što je priča o Gavrilu Principu slobodarska priča o idealima slobode, bratstva i jednakosti.

MUHAREM BAZDULJ
NEBOJŠA GRUJIČIĆ

U agoniji

fotografije: Thomas Aurin

Dok traju pripreme za obeležavanje sto godina od Sarajevskog atentata, predstava Martina Kušēja urađena na osnovu tri Krležine drame u produkciji Bečkog pozorišnog festivala, podseća na istorijske okolnosti u kojima se on zbilo, a koje mnogi revizionistički raspoloženi tumači Prvog svetskog rata rado ignorišu: monarhija je pre rata bila u dubokoj moralnoj i idejnoj krizi, bez smisla za realnost ili vizije budućnosti, a južnoslovenski narodi se nakon rata nisu tek slučajno našli u zajedničkoj državi, nego su decenijama, tražeći odgovore na zajedničke probleme, imali slične težnje

Za "Vreme" iz Beča

Martin Kušej, Austrijanac koruško-slovenačkog porekla, ima na nemačkom govornom području reputaciju najboljeg austrijskog pozorišnog režisera. To mu je 2011. donelo prestižno mesto intendanta bavarskog državnog pozorišta Rezidenc, koje i danas vodi. Na početku svog rediteljskog puta, tokom boravka u Sloveniji, Kušej je otkrio Krležu. Dvadeset pet godina

kasnije, kao odgovor na ponudu Bečkog festivala (Wiener Festwochen) da u koprodukciji sa Rezidencom režira Krausove *Poslednje dane čovečanstva*, Kušej je insistirao na Krleži, koga smatra "velikim evropskim piscem", kod koga fascinira "povezanost izrazite istorijske svesti i preciznog opažanja ljudi, udružena sa strahovitom silinom dramskog izraza".

Kušej se odlučio da postavi prvu i

drugu dramu iz trilogije o Glembajevima, pri čemu je između *Gospode Glembajevih* i *U agoniji* kao drugi deo umetnuo dramu *Galicija*. Celina je koncipirana tako da trilogija počinje na dan izbijanja Prvog svetskog rata, srednji deo se odvija za vreme rata, a treći deo nakon njegovog završetka. Idejno gledano, Kušej stavlja u središte moralnu, ideološku i finansijsku propast jednog sveta

– austrougarske monarhije, njenu povezanost sa izbijanjem Prvog svetskog rata, i posledice društvenih promena na ljudske odnose po završetku rata. Takav koncept podupire tročlana scenografska struktura Anete Muršec: u prvom delu vidimo građanski salon u kardinal-crvenoj boji, drugi deo je u tamnosivim i crnim tonovima, a u trećem delu imamo belu binu na kojoj je jedini rekvizit crni telefon. Da bi ostao u granicama šestočasovnog trajanja uz dve pauze, Kušej i njegov dramaturg su skratili drame, tako da nije-dan deo ne traje više od sat i po vremena.

KRVAV NOVAC I ŽIVOTNE LAŽI

Predstavu otvara scena u salonu Glembajevih, koji je pretrpan sofama i stolovima, tako da je između aktera uvek neka prepreka koja im ograničava kretanje. Ta preplavljenost nameštajem, koji stoji bez reda, kao da sugerise da je stabilni poredak stvari urušen i da u njegovom okviru više nije moguće krenuti napred; istovremeno se čini kao da stvari čekaju da budu spakovane za selidbu, pa i junaci podsećaju na žive muzejske primerke kojima još nije doprlo do svesti da njihov svet nestaje. Kostim je u skladu s dobom, što odgovara Kušejevom režijskom postupku koji nije usmeren na modernizovanje komada po svaku cenu, već na intenziviranje onih Krležinih linija koje signaliziraju vezu sa savremenim trenutkom.

Dominantan je motiv bogaćenja na kriminalni način, koji kod Krleže ima mitske

dimenzije porodičnog prokletstva – Leone Glemбай smatra da su se Glembajevi bogatili na tuđoj muci, uz prevare, pa i čak ubistva, dok njegov otac i *pater familias* to odlučno odbija kao viđenje jednog “paranoika” koji ništa ne razume o prirodi poslova. U sukobu oca i sina, s jedne strane bankara, a s druge slikara i doktora filozofije, oličien je sukob između pogleda na svet u kome se sve meri novcem i prestižom, i otpora prema licemerju takvog pogleda na svet u kome se sopstveni interes brka s moralnom superiornošću.

Kolizija između onoga kako se nešto prikazuje, i kakav je njegov stvaran sadržaj, vidna je već na početku drame u sukobu mišljenja o salonskom i modernom slikarstvu. Vrhunac razobličavanja ibzenovskih “životnih laži” je Leoneova tvrdnja da je njegova maćeha, baronica Kasteli-Glemбай, ljubavnica katoličkog sveštenika i učitelja njenog sina, kao i otkriće da Glembajevi upravo u trenutku proslave velikog jubileja banke stoje pred stečajem. Baronica je uprkos migrenama i slabim živcima vešta poslovna žena, budući da je svoj glavni kapital, lepotu svog tela, dobro naplatila u braku s bankarom čijeg se moralnog lika gnuša. *Moral insanity* koji Leoneu prebacuje otac odnosi se upravo na taj svet bankara, advokata, crkvenjaka i vlasnika štampe, koji međusobnim podupiranjem održavaju jedan poredak, pri čemu je njihova *moral insanity* u lažnoj humanosti i slepilu za pravo stanje stvari. Kako taj svet misli vidi

se i nakon bankarevog srčanog napada: oko njegovog leša, koji se još nije ni ohladio, već se razmenjuju telefonski pozivi i analizira finansijska situacija, jer “poslovi su poslovi”.

BIĆE RATA

Pri čitanju drame, Krležina radikalna društvena kritika, sa socijaldemokratskim i marksističkim zaleđem, deluje na mahove jednodimenzionalno, ali ravnotežu na vagi umetničke uspelosti održava impresivni dramski intenzitet i ubedljivost likova. U izvedbi je, nažalost, upravo ta dramska snaga nedovoljno izražena: uvek ista scena s glumcima koji se probijaju između nameštaja deluje statično, a skraćeni tekst iscrtava, doduše, preciznu liniju zapleta, ali psihološko-moralna pozadina likova deluje povremeno plošno kao iz neke sapunice.

Sloj značenja koji se odnosi na spregu hrvatske elite i Beča ovde je u drugom planu. U dramskom tekstu već artifičijelni jezik kojim govori ta viša klasa odaje njenu mentalnu spregu sa centrom moći – gotovo petina teksta je na nemačkom, a govori se još i francuski i engleski, ali i latinski, kao znak uticaja katoličke crkve. U prevodu se ta artifičijelnost jezika gubi već samim tim što je reč o prevodu na nemački, a i inače je Milo Dor nastojao da Krležin “barokni” jezik učini pristupačnijim; to je za potrebe inscenacije dobro, ali donekle sužava psihološku dimenziju likova.

GOSPODA GLEMBAJEVI, U AGONIJI, GALICIJA: Iz predstave Martina Kušēja

Kušej završava dramu (za razliku od originala) tako što porodični advokat, prethodno uzrujan zbog pretećeg stečaja Glembajevе banke, radosno oglašava da je rat počeo, i da su time Glembajevi "spaseni". Trgovački duh već vidi mogućnost prosperiteta u ratu: bankar Glem baj je mrtav, njegov sin je usmrtio baronicu makazama, ali sve je dobro, u rukama Glembajevih je dobitna kombinacija – deonice fabrike eksploziva i deonice pogrebnog preduzeća.

SIMPOTMI AGONIJE

Leoneova "potreba za čovekom", i njegovo odsustvo, evidentni su i u drami *Galiciја*, koja je u celini najuspeliji deo Kušеjeve inscenacije. Drama se dešava 1916. na južnom delu istočnog fronta (gde je i Krležа bio mobilisan), a dijagnoza o stanju ljudske svesti je odgovarajuće mračna. Radnja je situirana u bombardovanoj školi gde je improvizovana kasarna; na bini vidimo leševe i hrpu nerazpoznatljivih predmeta, što asocira na smetlište istorije. I ovde se jedan umetnik, mobilisani pijanista Horvat, pokazuje kao jedini koji pokušava da zadrži ljudskost i odupre se pomračenju morala koje je zahvatilo oficire. Nasuprot Horvatu stoji poručnik Valter, ovaploćenje čovеka čije latentne sadističke crte u ratnim vremenima ekspandiraju. On je i homoseksualac, što Kušej neskriveno pokazuje u brutalnoj sceni u kojoj Valter siluje svog pristiglog mladog ađutanta, koji u strahu za

svoj život ni na koji način ne pruža otpor. Maltretiranje vojnika pod parolom izvršavanja dužnosti uključuje i kažnjavanje kadeta Horvata, kome Valter naređuje da izvrši vešanje nevine starice. Potresen tim pogubljenjem, Horvat u razgovoru s poručnikom Gregorom, koji je ponesen njegovim otporom, izgovara više puta "ne", koje se prethodno nije usudio da izusti. Ova scena deluje efektno jer tokom čitavog njenog trajanja pljušti kiša, a na sredini bine, kao znak pitanja o humanosti, visi obešen čovек. Iako se ova scena dešava u ratu, motiv odsustva ljudi koji su spremni da se odupru sistemu asocira na odsustvo građanskog otpora u prvoj deceniji nezaustavljivog razvoja neoliberalne privrede, koja je uprkos rastućoj dehumanizaciji i ekonomizaciji svih sfera života i danas vladajuća paradigma.

U poslednjoj sceni vidimo desetak pijanih oficira nakon večere u oficirskom klubu. I ovde je osetan gubitak smisla za realnost: jedan od austrougarskih oficira zamišlja da oni brane "konzervativni, idealistički pogled na svet" od "materijalističkog, bezbožnog". Kada dovlače Horvata da odsvira Rahmanjinova, on pruža umetnički otpor tako što nakon početnih taktova prelazi u kakofoničnu improvizaciju uz forte fortissimo. Scena koja sledi podseća na postherojske obračune kod Tarantina (što kritika nije propustila da primeti), a Krležа ju je baš tako zamislio još 1920. godine. Kad Horvat potegne pištolj, to istovremeno čine i svi drugi

oficiri, pa nakon nekoliko sekundi napete tišine nastaje pucnjava u kojoj se svi akteri međusobno poubijaju. Efektan završetak koji sugeriše da je kraj monarhije bio svojevrsan čin samouništenja.

U trećem delu, prazna bela bina asocira na nestanak jednog sveta, iako ga protagonisti u ljubavnom trouglu između baronice Laure Lembah, njenog muža i advokata Križovca, i dalje nose u sebi. Baron Lembah je bivši kavalerijski potpukovnik, koji nesnalaženje u civilnom svetu kompenzuje pićem i kockom, dok je njegova žena, koja takođe teško podnosi socijalni pad, silom prilika emancipovana: ona vodi krojački salon čijim prihodima izdržava sebe i muža. Jedini koji se u tom svetu dobro snalazi, iako mu smeta njegova prostota, jeste doktor Križovec, aspirant na mesto ministra pravde. Nakon baronovog samoubistva, Križovec se svakom svojom rečenicom sve više izvlači iz odnosa s baronicom, da bi kasnije, kada brani Lauru pred policijskim činovnikom, sa istom ubedljivošću upotrebio argumente suprotne prethodnim. U njemu je oličen tip oportuniste koji briljantnom retorikom, u istom danu, jednako ubedljivo može tvrditi potpuno oprečne stvari ako time pridobija publiku za sopstvene interese. Markus Hering kao Križovec ostvario je pored Johanesa Cirnera kao Leonea jednu od najupečatljivijih uloga, vešto ukrštajući u svom liku gospodstvenost i podlost. Brita Hamelštajn deluje premlado »

i isuviše bezazleno za ulogu Laure, pa u njenom samoubistvu ne osećamo tragičnu ženu koja je u braku s Križovcem videla poslednju mogućnost nekog plemenitijeg načina života, da bi potom otkrila da Križovec ima ljubavnicu i poželega da ga "ustrijeli kao psa". Sumrak ljudskog, gubitak vrednosti i razumevanja povezanosti stvari – sve su to simptomi agonije u kojoj se po Kušejevom mišljenju još uvek nalazimo.

O (NE)PREPOZNAVANJU

Kušejeva zasluga je ne samo postavljanje Krležu na nemačkom govornom području već i izbor trenutka postavke. Dok traju pripreme za obeležavanje sto godina od atentata u Sarajevu, ova predstava podseća na istorijske okolnosti u kojima se on zbilo, a koje mnogi revizionistički raspoloženi tumači Prvog svetskog rata rado ignorišu: monarhija je pre rata bila u dubokoj moralnoj i idejnoj krizi, bez smisla za realnost ili vizije budućnosti, a južnoslovenski narodi se nakon rata nisu tek slučajno našli u zajedničkoj državi, nego su decenijama, tražeći odgovore na zajedničke probleme, imali slične težnje.

Kritika je bila podeljena. Jednima se nisu dopale drame, drugi su ih smatrali za veliko otkriće; neki su zamerili Kušeju isuviše klasičnu režiju, neki su isticali njegovu veštinu. U svemu je posebno interesantno da mnogi kritičari nisu mogli da uspostave bilo kakvu vezu između drama i savremenog trenutka.

Kako saznajemo od Martina Kušaja, Beograd je preko Evropske pozorišne unije već pokazao interesovanje za ovu predstavu, a Zagreb festival je uputio zvaničan poziv na gostovanje. Hrvatska kritika je pozdravila inscenaciju, koncentrišući se na paralelu s današnjom finansijskom krizom. Razumljivo je i zadovoljstvo zbog izvođenja Krležu u Beču, što je okarakterisano kao piščev "povratak". O tome ne može biti reči budući da je Krleža u Austriji do sada bio potpuno anonimna, a po svojoj prilici će nakon ove inscenacije – imajući u vidu ravnodušnost ovdašnjih pozorišta prema klasicima književnosti južno od Beča i beskompromisnost ovog pisca – to i ostati.

KATARINA ROHRINGER VEŠOVIĆ

Veliki kum malog

Na dan izlaska ovog broja "Vremena" u Njujorku će biti sahranjen glumac Džejms Gandolfini koji je umro u Rimu osam dana ranije. Mada je sarađivao sa nekim od ključnih filmskih režisera našeg doba, od Sidni Lameta do braće Koen, Gandolfini će prvenstveno biti upamćen po televizijskoj ulozi mafijaškog bossa Tonija Soprana

Jedna od zgodnijih i efektnijih reklama koja Beograđane u ovo ljetno recesijsko vrijeme pozivaju da provedu desetak dana negdje na Mediteranu jest ona što propagira ture na Siciliju. Na džambo plakatima dominira fotografija idiličnog krajolika, a ispod je portret Marlona Branda u ulozi Don Vita Korleonea iz prvog dijela famozne

Kopoline trilogije *Kum*, uz tekstualni slogan: *Ponuda koju ne možete odbiti*. U epohi u kojoj fama oko nekog filma obično traje tri do šest mjeseci, rečenica iz filma starog preko četrdeset godina (*Kum* je snimljen 1972) još uvijek ima masovnu prepoznatljivost dovoljno jaku da bude marketinški iskorištena. Nije to čudno; u mnogim anketama

ekrana

gledalaca ostaje prvenstveno – Toni Soprano. (Usput, osim *mafijaške*, Brando i Gandolfini imaju još jednu glumačku vezu; na Brodveju je Gandolfini debitovao upravo ulogom u *Tramvaju zvanom čežnja*.)

ŠEST SEZONA

Serijsa *The Sopranos* originalno je emitovana na HBO-u od 1999. do 2007. godine. Imala je šest sezona i ukupno osamdeset šest epizoda. Kreator serije je Dejvid Čejms. Finansijski gledajući, ovo je najuspješnija serija u istoriji kablovske televizije, a po većini kritičarskih anketa radi se o najboljoj televizijskoj seriji svih vremena. Njen uticaj na globalnu popularnu kulturu u cjelini je nemjerljiv. U posljednje se vrijeme, jednako kod elitističkih snobova i takozvane široke publike, stvara konsenzus da su televizijske serije u dvadeset prvom stoljeću istovremeno i bolja zabava i relevantnija umjetnost od trenutno vladajuće holivudske filmske konfekcije. Dok holivudski scenaristi kao da masovno boluju i od hroničnog gubitka svake originalnosti i od nedostatka hrabrosti za eksperimentisanje, pa u svjetske bioskope skoro isključivo šalju nastavke, rimejk verzije i slične destilate već hiljadu puta cijedene suhe drenovine, tvorcima televizijskih serija kao da se takmiče u inovativnosti. Nije tako bilo osamdesetih i devedesetih godina prošlog vijeka. Tu novu TV epohu otvorili su upravo *Sopranovi*, na čelu sa glavom porodice, *pater familiasom*, Tonijem – tj. Džejmson Gandolfinijem.

PORODIČNE VEZE

Ako je upravo Kopolin *Kum* iscrtao konture tipičnog (pop)kulturnog doživljaja mafije u sedamdesetim i osamdesetim godinama dvadesetog vijeka, ako se devedesetih na to nastavio Skorseze sa *Dobrim momcima*, serija *Sopranovi* uradila je istu stvar za kraj devedesetih i početak dvijehiljaditih. Važnost porodičnih veza, odnosno kult porodice, znani iz *Kuma*, tu se i obnavljaju i pervertiraju.

Ipak, kao i u velikim književnim djelima te u važnim filmovima, ključ uspjeha *Sopranovih* jest u uvjerljivim i odlično profilisanim likovima. Cijelu seriju *nosi* zapravo lik Tonija, mafijaškog šefa i porodičnog čovjeka, sklonog depresiji. Glumeci Tonija Soprana, Džejmson Gandolfini ne samo da je odigrao ulogu (svog) života, nego je stvorio i jednog od najživljih i najpamtljivijih fikcionalnih junaka u istoriji televizije. To je bila uloga koja je na izvjestan način "pojela" sav njegov minuli i kasniji rad. Odličan je Gandolfini, recimo, u filmu *Last Castle* gdje igra rame uz rame sa Robertom Redfordom, kao i kod braće Koen u *The Man Who Wasn't There*, ali je to blijedo u poređenju sa Tonijem Sopranom.

MAFIJA IZ DŽERZIJA

Još je jednu nit serije *Sopranovi* važno potcrtati. Ova serija je dio mitologije Nju Džerzija, mitologije čiji dio su i Filip Rot i Brus Springstin sa svojim E Street Bandom. *Sopranovi* i E Street Band imaju i jaku *personalnu* vezu u liku (i djelu) Stivena Van Zanta, Springstinovog gitariste koji u *Sopranovima* igra lik Silvija Dantea, Tonijevog prijatelja, a mnogim fanovima i omiljenog lika u cijeloj seriji. Mada ranije nije imao nikakvog glumačkog iskustva, Van Zant je kao Dante, žargonski rečeno, *pokidao*. Vijest o iznenadnoj Gandolfinijevoj smrti, Van Zanta je dočekala na evropskoj turneji. Čuvši vijest, Van Zant je izjavio: "Izgubio sam brata i najboljeg prijatelja. Svijet je izgubio jednog od najboljih glumaca svih vremena." Prvi koncert poslije Gandolfinijeve smrti, Springstin je odsvirao u Koventriju. Na koncertu je odsvirao cijeli *Born To Run* album posvetivši ga umrlom glumcu. U naslovnoj pjesmi je i stih *The highway was jammed with broken heroes on a last chance power drive*, citiran u jednoj epizodi *Sopranovih*. Velika je poezija u *dugom oproštaju*, kad se pjesnik u nekoć spepeljenom gradu pozdravlja s glumcem što je, i u životu i na ekranu, znao izgledati kao lik izišao iz njegovih pjesama.

MUHAREM BAZDULJ

Kum je proglašen za najbolji film svih vremena. Ipak, Marlon Brando kao Marlon Brando ne asocira sve ljude automatski na Vita Korleonea. Nekima je prva asocijacija pukovnik Kurc, nekima Marko Antonije, nekima Stenli Kovalski. Jedan drugi glumac, ovih dana preminuli Džejmson Gandolfini, međutim, gdje god da ga se gleda za većinu

Neka nije, neka nije

Srbiji se bliže novi izbori. Neki, ili nekakvi izbori. Možda će pre izbora biti dilema: rekonstrukcija postojeće vlade ili pravljenje nove.

Dakle, ne manjka nam mogućnost da se opredeljujemo, samo što su opcije po pravilu potpuno irelevantne. Zato mi se čini da se u nedostatku jasne vlasti i konstruktivne opozicije bavimo izborom između apsurd.

Jeca ili Ceca?

Ova dilema stara je koliko i podela na crнке i plavuše. Slušao sam veoma ozbiljne i pametne ljude kako vatreno objašnjavaju zašto je jedna OK a druga seljančura sa silikonima. Ni jedni ni drugi inače ne vole njihovu muziku, već raspravljaju o tome šta jedna ili druga simbolizuju. Koja od njih je personifikacija Prve a koja Druge Srbije. Da li je broj posetilaca na koncertu "Viva la diva" na Ušću trijumf ili debakl. Naravno da postoje oba tumačenja, skoro nalik na rezultat Kosovske bitke. Danas obe pevaju o krimi-ambijentu, nemaju harmoniku u aranžmanima, obe imaju decu, obe imaju fudbalere, a imale su momke ili mužve iz sveta podzemlja – molim vas objasnite mi razliku. Da li je ovako oštra polemika u intelektualnoj javnosti izazvana isključivo različitim stavom prema Čedi i Paradi ponosa? Ma kako želeo da otkrijem tananu nijansu, odbijam da učestvujem u polemici koja se svodi na broj posetilaca na folk koncertu. Smatram da bismo o ljudskim pravima i političkim temama ipak morali da razmišljamo iznad nivoa Jece i Cece, bez uvrede za pomenute umetnice. Ako baš pozele da pevaju tokom predizbornih kampanja svojih favorita – samo napred! Tu onda moraju da računaju na ozbiljnu konkurenciju, jer se u pesmu uključuju i Ana Bekuta, Šeki Turković i ko zna ko će još do izbora propevati.

Srpski ili matiš?

Ova dilema je ipak malo ozbiljnija. Kada te to pitaju u porodici, pokušavaju da provalje da li si "prirodnjak" ili "društvenjak" što bi se reklo jezikom modernog obrazovanja i mobilnih operatera. Ako imaš 5 iz matiša, ili si štreber, ili si klikeraš ili si "kapacitet", što je značilo vrhunski kompliment i velika (često) izneverena roditeljska očekivanja. Ako imaš 5 iz maternjeg, onda si malko osetljiva priroda, plaše se da nisi dovoljno muško, ako ne dao bog voliš poeziju – alkoholičar u najavi, ko onaj ujka ili teča, pametan čovek a vidi ga sad!

Tako je otprilike bilo i na maloj maturi, za koju su se deca spremala, roditelji plaćali časove, a radnica štamparije krala testove. Posle je njena porodica organizovala distribuciju – pa je rezultat pad male mature. Ministar hoda po tankoj žici ka smeni ili ostavci, ministarstvo je obrukano, a roditelji i nastavnici potpuno slučeni, jer će deca biti rangirana prema uspehu iz škole. Zašto nam je onda trebala prosvetna Mata Hari, koja je po legendi, a to nikako ne može ostati bez erotske fantazije – testove krijumčarila

foto: D. Gagović

u svom grudnjaku! Moja fantazija, da budem iskren, kretala se u pravcu sisate trafikantkinje iz Felinijevog *Amarkorda* – koja dečacima daje prve časove iz erotskog obrazovanja. Hteli mi to ili ne, seksualno obrazovanje je ipak ilegalno uletelo u osnovno obrazovanje – jedna sika srpski, druga sika – matiš!

Sale ili Boško?

Da li je u Zaječaru neko pronašao naftu, dijamante, da li gradonačelnik ima kontrolu nad Borskim rudnikom, da li će "Južni tok" tu imati presedanje, neka nam se konačno saopšti istina o potencijalu ovog gradića! Kakva tajna leži u tom kraju kad se političari bore za lokalnu vlast po cenu razbijenih glava partijskih aktivista? Boško Ničić, dosadašnji gradonačelnik, izgubio je vlast od Saše Mirkovića, bivšeg menadžera Marije Šerifović i bivšeg pomoćnika ministra Mrkonjića za čišćenje snega. To je prelep kraj, bogat istorijom, siromašan stanovništvom, sa mnogo ekonomskih problema – ukratko, velika muka i odgovornost. Neće tu preko noći procvetati ruže, makar i gradonačelnik bio iz vladajuće stranke, što je u Srbiji jedini način da ih u Beogradu primete.

Ipak, možda ovakva očajnička borba za vlast koju pokazuju lokalni političari pokazuje jednu mnogo prozaičniju istinu. Nema te sirotinje na lokalu gde ne može nešto da se štrpne, neko da se zaposli i neka kombinacija da se napravi. Ponoviću još jednom: "i žute pare su pare!" A sa vlasti se skida teže nego sa heroína.

Đilas ili Željko?

Pošto opozicija u Beogradu nije otvoreno izašla sa potencijalnim oponentom Đilasom, jedino mogu da pomislim kako Željko Mitrović želi da bude novi gradonačelnik. "Uspešni Zemunac" je na svih 30 kanala Pink sistema svakodnevno u retoričkom dijalogu sa Draganom Đilasom koga već oslovljava sa "Điki". Poslednji put je ovakva serija monologa bila viđena kada je Tata Brada na svojoj televiziji Palma držao čuvene večernje propovedi. Pošto mi namere Mitrovića još nisu jasne, a Đilas ne odgovara na prilično primitivne prozivke, zaista ne razumem šta se od gledalaca traži. Jel sad sledi neko sms glasanje, ko u "Zvezdama Granda" pa pobednik dobije stan u Beogradu, 300.000 dinara od neke kafane i (ove godine moja omiljena nagrada) KONCERT U KAKNJU! Tooo, Braateeee... Dok ovo misteriozno mazanje ružičastim blatom (da ne kažem kaknjem) traje, zaista ne znam o čemu se izjašnjavamo, jer ako je Đilas toliki kriminalac, zašto je pravosuđe u Srbiji prepuštilo Željku Mitroviću i tabloidima da se bave ovim slučajem.

Na kraju, moram da vam olakšam izbor, jer ukoliko i pored najbolje volje ne možete da se odlučite u svim navedenim dilemama, to onda znači da ste sačuvali barem trunku mentalnog zdravlja. Prateći simptomi u obliku mučnine ili vrtoglavice potpuno su normalni. Ne morate da se konsultujete ni sa farmaceutom ni sa izabranim lekarom. Lekova nema, a izabrane lekare su ukinuli. ¶

DRAGAN ILIĆ

Ne gubite **vreme.**
Čitajte ono što je bitno.

www.vreme.com

KO SE JOŠ SEĆA M

Za "Vreme" iz Bejruta

U velikoj radnji sa prigušenim svetlom Toni Lakis i njegova supruga nude mušterije vrućom kafom sa cvetnim mirisom kardamona. Ponosno pokazuju police prepune garderobe sa obeležjima znanih i neznanih vojski, sadašnjih i onih iz prohujalih vremena: od Ujedinjenih nacija, trobojki Španije, Italije i Srbije, do libanskog kedra i žuto-zelenog Hezbolaha.

Putnik namernik ovde može da nađe

gotovo sve za turističke i vojne pohode. Od živopisno oslikanih šiša i orijentalnih setova za čaj, feničanskih znamenja, kopija lederman noževa i sportskih satova, do kompleta uniformi i rančeva. Običnih turista u ovoj prodavnici odavno nema. Jedine mušterije su vojnici Ujedinjenih nacija koji čuvaju varljiv mir na nekoliko kilometara udaljenoj liniji razdvajanja između juga Libana i Izraela.

U obližnjoj zgradi žive Toniјеva porodica i rođaci. Česti gosti u stanu su im srpski mirovnjaci koji su u Libanu od 2010.

godine. Posebno je ponosan na ulje iz svog malenog maslinjaka u ataru sela Ebel el Saki. Kaže da je država otkupila deo prinosa, ali da uzgajivači novac još nisu dobili. "Od kada sam se rodio, moja porodica se neprestano selila zbog rata i bombi. Sećam se rata 1978. godine. I onoga iz 1982. I onog iz 1985. I svih koji su usledili posle. Ekonomija ovde praktično ne postoji. Ne znam od čega bismo živeli da nema Ujedinjenih nacija", kaže Toni.

U hodniku stoje tri strujomera sa mrežom isprepletanih prekidača. Dugotrajne

Fotografije: Daniel Šunter

restrikcije struje svakodnevna su pojava. Zbog toga je život nezamisliv bez skupocenih agregata i još skuplje mreže lokalnih proizvođača struje.

BRAĆA SRBI

Politika, religija i biznis u multikonfesionalnom Libanu su neraskidivo povezani. "Za većinu je nestašica struje patnja, za druge – biznis. Svako dobija svoje parče kolača. Bogati šiiti drže monopol na prodaju agregata, suniti prodaju pogonsko gorivo, a hrišćani imaju ključne

Od "Švajcarske Bliskog istoka" Liban se posle građanskog rata koji je počeo sredinom sedamdesetih godina prošlog veka pretvorio u još jedno bure baruta u regionu. Preko hrišćanskih, šiitskih i sunitskih verskih zajednica u zemlji se prepliću interesi Irana, Izraela, zaraćenih strana u Siriji, SAD-a... U poslednjem sukobu, koji se dogodio u ponedeljak, naoružani salafisti, pristalice šeika Ahmada al Asira, napali su libansku vojsku i ubili 15 vojnika. Ljudi žive život između rata i mira, koji obezbeđuju međunarodne mirovne snage među kojima je i srpski kontingent. Rešenje se ni ne nazire, a libanska dijaspora je u međuvremenu tri puta brojnija od stanovništva u samom Libanu

BODLJIKAVA ŽICA I VOJNICI UN: Selo Al Gadžar i UNIFIL baza

pozicije u državnom sistemu elektrodistribucije", objašnjava jedan međunarodni zvaničnik sa juga Libana.

Ebel el Saki je živi muzej turbulentne prošlosti i sadašnjosti Libana. Uz hrišćansko pravoslavno stanovništvo ovde žive i šiiti i druzi. Raskošne kamene kuće i krivudave, solidno asfaltirane ulice podsećaju na bogatija mesta jadranskog priobalja. U malenim spomen-parkovima vijore se zastave Norveške i Indije, znak sećanja na mirovnjake UN koji su stigli u njihove krajeve krajem sedamdesetih godina.

"Norvežani su došli davne 1978. godine. Živeli smo zajedno. Tridesetak momaka oženilo se našim devojkama, svake godine dolaze da nas posete", kaže Žorž Eid Rahal, gradonačelnik Ebel el Sakija. Pokazuje malenu memorijalnu sobu sa mnogobrojnim uspomena, uniformama i fotografijama iz vremena života sa Skandinavcima.

S ponosom dodaje da je njegovo selo nekada davno obilazio Šarl de Gol.

Srpski plavi šlemovi u ovim krajevima su rado viđeni gosti. Za meštane

obližnjeg Maržajuna i Ebel el Sakija to je prvo iskustvo sa mirovnjacima iz jedne pravoslavne zemlje. Za sunita, šiita i druge srpski vojnici bude sećanja na zlatna vremena pokreta nesvrstanih, Tita i Jugoslaviju, koja je uživala veliki ugled u arapskom svetu.

“Ovde svi živimo u slozi. Nije važno ko je hrišćanin, ko šiita a ko druž. Čuli smo puno o vašoj zemlji, dolaze nam u crkvu često vaši vojnici, voleli bismo da posetimo srpske manastire”, dodaje Žorž Eid Rahal. Vest o minobacačkoj mini koja je sa obližnjeg brda ispaljena na Izrael nije ga obradovala: “To nije dobar znak. Mir je svima preko potreban. Ljudima je dosta rata.”

VIŠE LICA HEZBOLAHA

A rat je za Liban i dalje stvarnost. U dvadeset kilometara udaljenoj Siriji besni građanski rat u kome je poginulo oko devedeset hiljada ljudi. Vodeći pokret libanjskih šiita Hezbolah zvanično učestvuje u sukobu na strani snaga lojalnih sirijskom predsedniku Bašaru al Asadu. Sirijski vođa pripada šiitskoj sekti alaviti. Šiiti čine i većinu stanovništva južnog Libana. Ratuje se i u samom Libanu. U drugom po veličini gradu Tripoliju na severu te zemlje, vladine snage bezuspešno pokušavaju da zaustave oružane sukobe šiita i sunita.

Na svakoj većoj raskrsnici na jugu zemlje stoje plakati svetih mučenika Hezbolaha poginulih u sirijskom ratu. Na banderama se vijore zastave Hezbolaha i Amala. Bilbordi pored puta su mešavina potrošačkog i versko-političkog marketinga. Od Ronalda koji reklamira brzu hranu, do ajatolaha Homeinija, vođa Hezbolaha Hasana Nasrale i Amala Nabi Berija.

Hezbolah je u SAD označen kao teroristička organizacija i produžena ruka Irana koji pokušava da preokrene tok rata u susednoj Siriji. Za Izrael to je neprijatelj koji je pokazao da ume da ratuje i na kopnu i na moru. Za Liban to je legitimni pokret koji ima poslanike u parlamentu, ministre, televiziju, škole, bolnice i koji pomaže izgradnju ratom razorenih područja. Za narod na jugu zemlje to je oslobodilački pokret koji se pokazao borbeno sposobnijim od zvanične vojske.

“Svih ovih decenija nijednom

ZNAKOVI PORED PUTA: Mučenici i vođe pokreta Amal...

arapskom vođi nije pošlo za rukom da nanese poraz Izraelu. Vođa Hezbolaha Hasanu Nasrali jeste. On je novi Saladin”, izneo je u nedavno objavljenoj studiji admiral Samir el Kadem sa Arapskog instituta za istočne i zapadne studije.

ZA SVE JE KRIV IZRAEL

Za Hanžara Šaeba, jednog od vođa Amala, drugog po snazi šiitskog pokreta u Libanu, za sve je kriv Izrael. “Čujete li ove izraelske mlaznjake iznad naših glava? Tako mi živimo decenijama”, kaže

BAZA “MIGEL DE SERVANTES”

Na izlazu iz Maržajuna, na putu ka španskoj bazi UN “Migel de Servantes”, bosonoga deca i psi radoznalo trče oko belih vozila UN. Sa obe strane puta improvizovani kućerci od kartona, platna i najlona gde žive izbeglice iz Sirije.

Okolna brda bila su važna uporišta boraca Hezbolaha tokom rata sa Izraelom 2006. godine. Zbog toga šiitsko stanovništvo sa velikim nepoverenjem gleda na strance sa kamerama i foto-aparatima. Bilo da su novinarske tv ekipe ili mirov-

■ “Svih ovih decenija nijednom arapskom vođi nije pošlo za rukom da nanese poraz Izraelu. Vođa Hezbolaha Hasanu Nasrali jeste. On je novi Saladin” – Samir el Kadem sa Arapskog instituta za istočne i zapadne studije

on pokazujući prstom u nebo. Dodaje da je više godina bio u izraelskom zarobljeništvu i da je bio mučen. “I majku su mi držali zatvorenu samo zato što sam branio svoju zemlju. Sada je potpuno jasno da sirijska opozicija radi u interesu Mosada. Zato niko u Libanu ne sme da ima dilemu na čijoj strani treba da budemo”, kaže on.

Na pitanje kako gleda na plave šlemove, ovaj funkcioner Amala iz Maržajuna sa osmehom odgovara: “Dobro je što su ovde. Pomažu narodu. Preko njih u svet dopire istina o tome šta se ovde zaista dešava.”

njaci UN. Svako ko se lati objektiva rizikuje da bude zaustavljen i da mu bude oduzeta oprema.

Bazu “Migel de Servantes” neposredno pre svetske ekonomske krize podigli su Španci. Prostrani kompleks sedište je sektora Istok mirovnih snaga u Libanu (UNIFIL). Tu zajedno rade vojnici iz Indonezije, Malezije, Salvadora, Kambodže, Kine, Indije, Španije i Srbije. Naši mirovnjaci su u Libanu od decembra 2010. godine, u okviru španskog kontingenta. Prvobitno ih je bilo pet, a danas 49. Po broju angažovanih ljudi to je najznačajnija

... i Homeini i Hamnei

mirovnina misija Srbije.

Potpukovnik Branko Mišić je štabni oficir za obuku i planiranje vežbi u sektoru Istok. "Srbija ima ovde jedan vod pešadije, štabne oficire i nacionalni element za podršku. Zadaci se izvršavaju 24 sata dnevno sedam dana u nedelji", objašnjava on.

Energični major Radiša Dedić radi na projektima civilno-vojne saradnje sa drugim kolegama iz UNIFIL-a. Mirovnjaci pružaju pomoć stanovnicima na jugu Libana, od popravki drumova do nabavki novog osvetljenja na solarni pogon ili angažmana lekara i veterinaru, što je dragoceno za sticanje poverenja.

PLAVA LINIJA

Zadatak srpskih mirovnjaka u Libanu je da zajedno sa kolegama iz Španije obezbeđuju liniju razdvajanja između Libana i Izraela poznatu kao "plava linija". Sa svoje strane Izraelci su podigli takozvanu tehničku ogradu: žicom opasani pojas opremljen najmodernijim uređajima za dnevno i noćno osmatranje. Na nekim tačkama, gde se naselja dve zemlje gotovo dodiruju, Izrael je podigao betonske bedeme.

Kafer Kila jedno je od takvih mesta. Među zbijenim, zapuštenim kućama pažnju privlači poneka bakalnica i prodavnica rezervnih delova. Sa uzvišenja popularnog Panorama point, koje danonoćno obezbeđuju vojnici UN, kao na dlanu se vide izraelski gradić Metula i njegove plodne oranice i voćnjaci.

Najisturenija tačka na kojoj se nalaze srpski i španski mirovnjaci je baza "Gadžar". Neposredno pored baze je istoimeni grad koji je Izrael anektirao 2006. godine. Šarene zgrade naziru se kroz bodljikavu žicu i prostranstvo obraslo požutelim rastinjem. Vojnici pokazuju na dolinu koja skriva mnogobrojna minska polja. U "Gadžaru" su stacionirani srpski i španski pešadijski vod. Od druge polovine maja tu su iskusni vojnici iz 4. brigade.

Život u maloj bazi "Gadžar" okružen je bodljikavom žicom i barijerama od betona i šljunka. Na raspolaganju vojnicima su teretani i teren za košarku. Flaširane vode, voća i sokova ima u praktično neograničenim količinama, i to je neophodno tokom dugih, sušnih letnjih meseci u podnožju Golanske visoravnine.

Odnos izraelske vojske prema UN mirovnjacima takođe je korektan. "Prepoznaju po uniformama odakle su koji vojnici UN. Ponekad nam mahnu. Mi ne odgovaramo, jer svaku gestikulaciju UN može da protumači kao znak pristrasnosti, a to je strogo zabranjeno", objašnjava jedan srpski oficir.

"Neka vas ne zavarava ova tišina. U slučaju bilo kakve provokacije, iza ovih brežuljaka se odmah pojavljuju tenkovi Merkava i vojnici u punoj borbenoj opremi", dodaje on.

Srpski vojnici u Libanu se menjaju na šest meseci. Oni koji pakuju opremu i ustupaju mesto novoj smeni prepuni su utisaka. "Porodica je na gubitku, jer smo toliko odsutni. U svakom drugom smislu

smo na dobitku, i što se tiče napretka u karijeri i finansija. Korisni smo i za državu i vojsku. Videli smo kako rade drugi. Iskustva ćemo preneti svojim kolegama", kaže poručnik Mitrović iz Zaječara. Među vojnicima su i devojke, poput Borke Jovanović.

Kažu da je odnos Srba i Španaca dobar i pored jezičke barijere među onima koji slabije govore engleski. Stariji vođa Svetozar Pešić ostavlja utisak odlučnog vojnika sa iskustvom iz vremena rata i mira. U "Gadžaru" komanduje pešadijskim odeljenjem. "Prošli smo dugu i zahtevnu obuku. Imam samo reči hvala. Španci su nas dobro prihvatili i stvorili smo dobra prijateljstva", kaže on.

NAKURA

Put od Gadžara i Maržajuna ka zapadnom delu južnog Libana i obalama Mediterana proteže se kroz brdovite predele obrasle niskim rastinjem. U strmom klancu pored puta zlokobno stoje poluzarđale table koje upozoravaju na minska polja. Put zatim naglo skreće u ravnica predele libanskog priobalja. Tu je selo Nakura, na koje se naslanja ogromni kompleks glavnog štaba UNIFIL-a.

Nezvanična granica Libana i Izraela udaljena je nepuna tri kilometra. U daljini se naziru osmatračnice izraelske vojske koje danonoćno prate stanje na liniji razdvajanja. Iako se nalazi na samoj obali, plivanje u bazi je zabranjeno. Zarđala bodljikava žica deli kamp od mora.

U Nakuri radi oko hiljadu civila, od kojih 800 Libanaca. Posredno, mnogo više stanovništva vezano je za UN kroz ugovore o snabdevanju ili izvođenju radova. To je glavni izvor prihoda za najveći deo lokalne populacije.

Za Miladina Bogetića, iz odeljenja za političke i civilne poslove štaba u Nakuri, ovo je prvi posao u toj međunarodnoj organizaciji. Pre toga je radio u crnogorskom ministarstvu inostranih poslova. O svom poslu priča sa puno entuzijazma.

"Bavimo se odnosima Libana i Izraela, imamo dobru komunikaciju sa obe vojske. Služimo često kao kanal komunikacije između njih. Izrael i Liban su formalno u ratnom stanju jer nije potpisan mirovni sporazum. Trudimo se da smanjimo tenzije i činimo sve da ne dođe do obnove neprijateljstva", objašnjava Bogetić. »

Dodaje da je UNIFIL jedna od najstarijih misija UN koje su i dalje na snazi: "Tako pun naziv UNIFIL – *United Nations Interim Forces in Lebanon* – ukazuje na privremeni karakter, ovde smo veoma dugo. Tek kada sam došao ovamo, shvatio sam koliko je kompleksna zemlja i situacija. Osamnaest verskih i etničkih grupa, dugogodišnji problemi sa Izraelom i Sirijom..."

Miladin nije jedini sa prostora nekađanje Jugoslavije koji radi u Nakuri. Nasleđe devedesetih godina dovelo je trbuhom za kruhom mnoge ljude sa Zapadnog Balkana u UN. U Nakuri ih radi na desetine. Od stručnjaka za IT do stručnjaka za bezbednost, logistiku i diplomatiju. Svi rado pričaju sa gostima iz Beograda.

Jedan od njih nalazi se u samom vrhu hijerarhije UNIFIL-a. Rođeni Beograđanin i iskusni jugoslovenski diplomata Miloš Strugar zamenik je šefa misije UNIFIL-a i direktor za političke i građanske poslove te misije. Najviše je rangiran civil u toj misiji. Pre toga je radio u Južnoj Africi, Ruandi, Tadžikistanu, Avganistanu i Jerusalemu. Bio je član jugoslovenske delegacije u sedištu UN davne 1992. kada je Beograd suspendovan iz te organizacije.

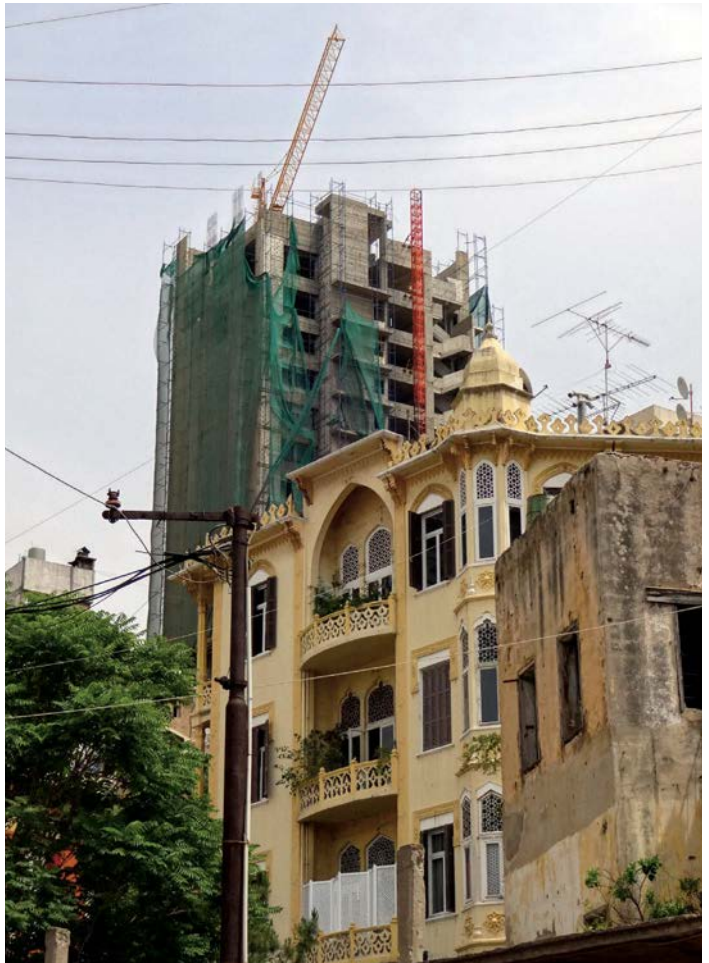
"Ovo je treća po veličini misija UN i jedina koja ima svoju mornaricu. Ovaj prostor je bure baruta. Svaki sukob na Bliskom istoku izaziva reakcije u najvećim prestonicama sveta. UNIFIL stoga ima veliki značaj za stabilnost ne samo ovog regiona, već i celog sveta. Na nama je velika odgovornost", objašnjava Strugar.

On ističe uspehe u izgradnji mira na jugu Libana, ali i upozorava da je mir povezan sa progresom dve zemlje na političkom planu: "Mi ne možemo biti zamena za mirovni sporazum između dve zemlje. Naš uspeh će biti meren po tome da li će doći do novog sukoba ili ne."

Stanje u susednoj Siriji za sada nema posledice na rad UNIFIL-a. "Indirektno osećamo posledice toga, jer se stvara opšta nesigurnost i u Libanu i u Izraelu", kaže Strugar. Dodaje da je zbog toga libanska vojska primorana da veći deo snaga prebaci na granicu sa istočnim susedom, što povećava operativni tempo UN-a na terenu.

Strugar i njegov kolega, šef misije UNIFIL italijanski general Paolo Sera, učestvuju u veoma osetljivom poslu

**IZGRADNJA
BEZ MILOSTI:
Kontrasti
Bejrutske
sadašnjice**

organizacije tripartitnih sastanaka UN, Izraela i Libana. Na ničijoj zemlji jednom mesečno se razgovara o bezbednosnoj situaciji. To je ujedno i jedini zvanični kanal komunikacije između Libana i Izraela.

Sera je general italijanske vojske. Bio je u misijama na Kosovu i u Avganistanu. Pod svojom komandom ima 12.000 vojnika i mornara iz 37 zemalja. Njegovi brodovi sprečavaju ilegalne aktivnosti u libanskom akvatoriju, ali i nadgledaju vazdušni prostor iznad te zemlje.

Ne krije da mu je drago što se među vojnicima nalaze i Srbi: "Vaši vojnici su odlučni i sposobni za osetljive zadatke. Ovde morate da budete u kontaktu sa stanovništvom, da oslušujete šta govore, a ne samo da nastupate sa zahtevima."

Isti stav ima i Miloš Strugar. On veruje da je za Srbiju važno da bude prisutna na Bliskom istoku i da učestvuje u mirovnim misijama: "Bliski istok i Balkan imaju istorijsku vezu, imaju bezbednosnu vezu, mislim da je u našem interesu da znamo šta se tu dešava, da budemo faktor u dešavanjima, a pored toga

se stiče operativno iskustvo, otvaraju se nove mogućnosti, novi vidovi saradnje."

PUT ZA BEJRUT

Izlaz iz baze "Nakura" vodi na jedini libanski auto-put. Uz put se prostiru plantaže banana i plastenici sa povrćem. Na brdima su naćikane velike kuće libanske dijasporae. Većim delom godine su prazne. Petnaestak kilometara severnije je grad Tir, u kome živi većina službenika UN. Meštani s ponosom ističu drevnu istoriju ovih prostora i da je grad pod opsadom držao Aleksandar Veliki.

U okolini grada su naćikana prašnja sela i palestinski izbeglički kampovi koje obezbeđuje libanska vojska. Na obodima sela naćikani drav-inovi Mekdonaldsa i KFC-a. Severnije od Tira je reka Litani, koja fizički odvaja jug Libana od ostatka zemlje. Odlazak na jug nije moguć bez specijalne dozvole libanske vojske.

Na putu ka libanskoj prestonici Bejrutu leži i drevni feničanski grad Saida, u kome je bila luka koju su krstaši koristili tokom pohoda na Jerusalim. U njega UN

Verski ključ

Do početka šezdesetih godina Liban je bio jedina arapska zemlja sa većinskim hrišćanskim stanovništvom. Danas hrišćani čine oko 40 odsto stanovništva (maroniti, pravoslavci, melkiti). Šiita ima oko 30 odsto, koliko i sunita. Druzi broje oko pet odsto populacije. Verski ključ igra presudnu ulogu u državnom ustrojstvu Libana. Predsednik države po pravilu je hrišćanin maronit, premijera bira sunitska, a predsednika skupštine šiitska zajednica. Osetljiv balans snaga i uticaja narušava prisustvo Palestinaca izbeglih nakon stvaranja nezavisnog Izraela. U Libanu ih ima oko 400.000, većinom bez državljanstva i prava glasa.

vojnici nerado ulaze zbog nestabilnosti i čestih sporadičnih okršaja šarolikih neregularnih formacija.

Vožnja libanskim auto-putem posebna je avantura. Svaka traka može biti i najspornija i da služi za preticanje, u zavisnosti od raspoloženja vozača. Na raskrsnicama se retko poštuju semafori, važi princip jačeg i bržeg.

IZMEĐU RATA I MIRA

Glavni grad Bejrut spoj je velikih kontrasta. Od siromašnih južnih predgrađa u kojima žive šiiti do glamurnog biznis centra koji Libanci popularno zovu "downtown" i prestižnih četvrti Ašrafije, gde većinu stanovništva čine hrišćani i bogati suniti. Ugledni Američki univerzitet u Bejrutu (AUB) u centru grada obuhvata veliki kompleks izgrađen u stilu neogotike. Stariji je od Beogradskog univerziteta.

Do rata 2006. godine Bejrut bio je jedna od svetskih prestonica bankarstva, turizma i zabave poznata po ekskluzivnim diskotekama, šarolikim i maštovito osmišljenim barovima i restoranima. Ovaj kosmopolitiski grad do početka građanskog rata uživao je titulu Pariza Bliskog istoka. Većina meštana govori arapski, francuski i engleski.

Razvoj pod uticajima raznih kultura, od Mletačke republike i Otomanskog carstva do Francuske i SAD, vidljiv je u arhitekturi. Predivne zgrade venecijansko-arabeskog stila, neomamluka, neogotike i modernizma sve više nestaju pred novim bezličnim oblakoderima, koji centar libanske prestonice pretvaraju u Dubai. Nasleđe prohujalih ratova takođe je vidljivo. Među novim oblakoderima i hotelima u centru štrče oštećeni i napušteni

Holidej in i Ekselzior.

Za građane Bejruta mešavina mirnodopskog i ratnog života je deo svakodnevice. Na ulicama se nalaze naoružani vojnici. Kažu da su navikli da uživaju u svakom danu kao da je poslednji. Mnogi su posle rata 2006. godine i perioda nove nestabilnosti odlučili da napuste Bejrut. Kao i njihovi očevi i dedovi, iz istih i sličnih razloga. U Libanu živi oko četiri miliona ljudi, a pretpostavlja se da im dijaspora broji oko petnaest miliona, među kojima su i multimilijader Karlos Slim, Šakira, Selma Hajek i Pol Enka.

Neki ipak ne odustaju. Među njima je i mladi muzičar koji nam pokazuje živu noćnu scenu Bejruta u jermenskoj četvrti Mar Mihail. Kaže da je dolazio i u Novi Sad na Exit i da pokušava da nešto slično organizuje u Libanu. "Ljudi su ovde veoma gostoljubivi i obožavaju provod. Ipak, nisu navikli da kampuju, već da uživaju u punom komforu", objašnjava sa osmehom.

Sledećeg jutra saznajemo da je te iste večeri došlo do oružanog okršaja u blizini bejrutskog aerodroma između palestinskih ekstremista i Amala. Rat i mir ovde se nalaze u spirali kojoj se ne nazire kraj. ¶

DANIEL ŠUNTER

Ušteda skockana za vas!

fiksni

Uz svaki BOX paket mesečno dobijate 300 besplatnih impulsa

internet

Do 6Mb/s download brzina uz WiFi modem kojim možete napraviti kućnu bežičnu mrežu

televizija

Preko 100 kanala besprekorne slike i zvuka

mobilni

500 minuta i 500 SMS poruka u nacionalnom saobraćaju i 1GB data protoka

Objedinite sve telekomunikacione usluge pod jednim krovom, u jednom paketu, na jednom, i to manjem računu! Fiksna i mobilna telefonija, Internet i televizija, uz mogućnost kupovine mobilnog telefona već od 1 dinar.

Korisnički servis 19818**
www.telekom.rs

*Uz ugovornu obavezu od 24 meseca za BOX 4+.
**Broj je besplatan za sve pozive iz fiksne i mobilne mreže Telekom Srbija.

**PROTEST
U PORTO
ALEGREU:**
Demonstrant sa
transparentom
"Najmara za
predsednika"
Foto: REUTERS

Kad Brazilci buše fudbal

"Izvinite na uznemiravanju, Brazil se menja!" Demonstracije na ulicama Rio de Žaneira, Sao Paula, Belema, Porto Alegrea, Belo Orizontea, Brazilije

Počelo je u Sao Paulu u ponedeljak 17. juna: na ulice je izašlo oko 65.000 ljudi zbog poskupljenja gradskog prevoza, a 18. juna marševi demonstrata organizovanih preko socijalnih medija proširili su se na ulicama Rio de Žaneira, Sao Paula, Belema, Porto Alegrea, Belo Orizontea i Brazilije. Do 24. juna u demonstracijama u stotinu brazilskih gradova milion ljudi je danima uz festivalsku samba-atmosferu mahalo brazilskim zastavama, igralo i uzvikivalo slogane: "Ljudi su se probudili" i "Izvinite zbog neprijatnosti, Brazil se menja!"

Međutim, kada su u centru Rija demonstranti pokušali da uđu u zgradu skupštine, policija je na njih zapucala gumenim mecima i zasula ih suzavcem. Bilo je povređenih. U Riju su palili parkirana kola. U Braziliji su se probili do zgrade nacionalnog kongresa. U Fortalezi su 19. juna blokirali prilaz stadionu dok je igrana fudbalska utakmica između Brazila i Meksika u okviru Kupa konfederacija i auto-put Sao Paulo – Santos. Slično se desilo i za vreme utakmice Brazila i Italije...

Okidač protesta je naoko sitnica – rast cena javnog prevoza za 0,20 reala (oko

10 dolarskih centi), što bi paulistanosima (stanovnicima Sao Paula), koji imaju minimalne zarade, za prevoz odnosilo 26 odsto prihoda. Gradonačelnik Sao Paula Fernando Hadad je 2012. objašnjavao kako je Sao Paulo istovremeno jedan od najbogatijih gradova i pozornica najveće nejednakosti na planeti.

Više od 16 miliona ljudi u Brazilu živi sa manje od 44 dolara mesečno, uprkos sprovođenju programa za smanjenje siromaštva kao što su "Bolsa Familiar" i "Brasil Sem Miséria". S druge strane, najbogatijih jedan odsto Brazilaca (dva miliona) poseduje 13 odsto nacionalnog bogatstva (više od GDP Perua), što je jednako imovini 50 odsto (80 miliona) stanovnika Brazila.

GORE FAVELA, DOLE FIFIN BIZNIS

Sudeći po Forbsovoj analizi, 2013. Brazil ima deset puta više milijardera nego Argentina, isti broj kao Italija, ili kao Španija i Francuska zajedno – 46 oligarha (taj broj se uvećao za četvrtinu u odnosu na 2012). Najbogatiji Brazilac Horhe Paulo Leman poseduje najveću pivaru na svetu "Anheuser-Busch InBev2, koja je imala 39,8 milijardi dolara prihoda 2012.

Brazilsku socijalnu nejednakost, najveću u Južnoj Americi, tv Skaj uverljivo slika u reportaži iz jednog od mnogobrojnih slamova Rio de Žaneira, iz favele Dos Prazeres, u kojoj 40.000 ljudi živi nago-milano na brdu iznad ikoničkog grada, s pogledom na jahte i hotele. Mreža žica, prikačenih ilegalno na električne vodove, visi iznad kućica skrpljenih od cigle, dasaka, kartona i svega što se nađe u lavirintu uskih prolaza, ponegde poduprtih betonskim stubovima radi zaštite od klizišta tokom jakih kiša...

Dole, ispod tog kartonskog grada je centar Rija – i najnoviji spomenik brazilskom uspehu, stadion Marakana, čija prepravka pred Svetsko prvenstvo odnosi milijardu dolara – kome sirotinja može da se divi, ali je odsečena od svega toga.

Ti hronični zaljubljenici u fudbal sada viču na ulicama da vlada neumereno troši gradeći moderne stadione. Vlada troši 14 milijardi dolara na infrastrukturu tokom priprema za Svetsko prvenstvo u fudbalu 2014, pred Olimpijske igre u Riju 2016, i pred dolazak oko dva miliona gostiju pred posetu pape Franje Brazilu povodom skupa Katoličke

omladine u Riju za nekoliko meseci.

Jedna od parola je glasila: "Volimo fudbal, ali su nam škole draže!" Svetogrdje u Brazilu u kome je fudbal kao i samba "više od igre"?

Tu se sudaraju dve logike.

Po jednoj, organizacija velikih sportskih manifestacija ne služi samo za davanje oduška narodu, već za mobilisanje resursa radi izgradnje infrastrukture (putevi, RT, aerodromi), koja pokreće ekonomski zamajac.

U studiji kompanije "Ernst & Young Terco" pretpostavlja se da će zbog Svetskog prvenstva do 2014. u brazilsku ekonomiju ući oko 50 milijardi dolara, a da će u celoj populaciji generisati 28 milijardi prihoda.

Po drugoj logici, ta mobilizacija resursa zakonito proizvodi megalomaniju, pogoduje velikim korporacijama, a u beton zarobljava milijarde dolara, na dugi rok odlaže važne socijalne prioritete, a može voditi u dužnički scenario, u kakav je zapala Grčka, organizator Olimpijskih igara.

Neki kritičari postavljaju i pitanje da li je organizacija Svetskog fudbalskog prvenstva podjednako korisna za FIFA i za zemlju domaćina.

Fudbaler Romario je nedavno izjavio: "FIFA dolazi u našu zemlju i postavlja državu u državi..."

CNN izveštava da će za FIFA, neprofitnu organizaciju registrovanu u Švajcarskoj, prihod od Svetskog prvenstva u Brazilu iznositi oko četiri milijarde dolara, a po drugoj i svih pet milijardi. Kao neprofitna organizacija FIFA u Švajcarskoj ne plaća porez na komercijalni prihod od svetskog prvenstva, a od zemalja domaćina zahteva stopostotnu poresku slobodu (bez korporativnih poreza, poreza na prihode, PDV, bez lokalnih poreza).

Dok su velike svetske korporacije kao "Apple" i "Google" pod pritiskom zbog izbegavanja poreza, FIFA brani svoj lukrativni finansijski aranžman s Brazilom 2014.

KRAJ USPONA

U poslednjih deset godina brazilska srednja klasa je postala bogatija, donja srednja klasa je vidno napredovala, a položaj najsiriomašnjih je poboljšao.

Brazilska ekonomija, međutim, više ne raste onim tempom zbog koga su Brazilci počeli da se osećaju bogatima, a o Brazilu se govorilo kao o zemlji budućnosti

u kojoj je sreća sreća šansu.

U drugačijoj ekonomskoj klimi Brazilom od 2011. predsedava Dilma Rusev, poreklom Bugarka, po obrazovanju ekonomista, koja je u mladosti hapšena kao marksistički geriljeros, a nedavno je bila ministarka rudarstva i energetike (2003–2005) i šef Da Silvinog predsedničkog kabineta (2005–2010).

Pokušala je da umiri demonstrante predlogom da se raspiše referendum o političkim reformama, kako bi vladi dala

■ U protestima pretežno učestvuje mlađi deo srednje klase koji je bogatiji i obrazovaniji od proseka i ima tri puta veće šanse od prosečnog Brazilca da dosegne visoko obrazovanje

malo prostora za delovanje.

Masovni brazilski protest, kako zapala analitičar agencije Rojters, nema u pozadini toliko nezadovoljstvo ekonomijom kao protesti u Evropi i u arapskom svetu. Za razliku od zemalja u kojima su protesti, ili alternativni socijalni pokreti, dovoljno masivni da uzdrmaju socijalni poredak, Brazil nema tako veliki problem sa nezaposlenom omladinom. Ipak, na tržištu rada oseća se razočaranje: u maju 2013. broj radnih mesta je povećan za 76.000, a očekivalo se da će se povećati za 150.000, što je najgori trend od 2003.

Stanje u Brazilu je 2013. bolje nego 1993. ili čak 2001, kada su se palila crvena svetla zbog sumnje da se ne može vratiti zajam MMF-u. Magazin "Forbs" međutim konstatuje da je za Brazilce možda došao trenutak da smanje očekivanja.

Problem je u tome što se talas brazilskog ekonomskog uspona, koji je dizao sve brodove, sada spustio na 0,9 odsto rasta u prošloj godini, sa šansom da se malo podigne (na oko dva odsto) ove godine. "Ekonomistov" Big Mac Index pokazuje

da je brazilski real precenjen za oko 30 procenata; jedino je u Venecueli nacionalna valuta precenjenija.

BUĐENJE SREDNJE KLASA

Po "Fajnenšel tajmsu", Brazilci plaćaju porez sličan kao Britanci ili Nemci, ali zauzvrat dobijaju mnogo manje. Brazil je prošle godine bio pretposlednji na "Ekonomistovoj" listi koja pokazuje kvalitet obrazovanja u 40 zemalja.

U protestima je adresovano stanje u zdravstvu i obrazovanju, policijsko nasilje – i činjenica da je brazilski Kongres odobrio ustavni predlog PEC-37, koji limitira mogućnost tužilaca da istražuju političku korupciju i takozvani *mensalão skandal*, u kome je Radnička partija optužena za kupovinu glasova na izborima.

To je set uzroka protesta, najobimnijih u poslednjih dvadeset godina u Brazilu, koji nema tradiciju socijalnih sukobljavanja kao Argentina, Venecuela ili Čile.

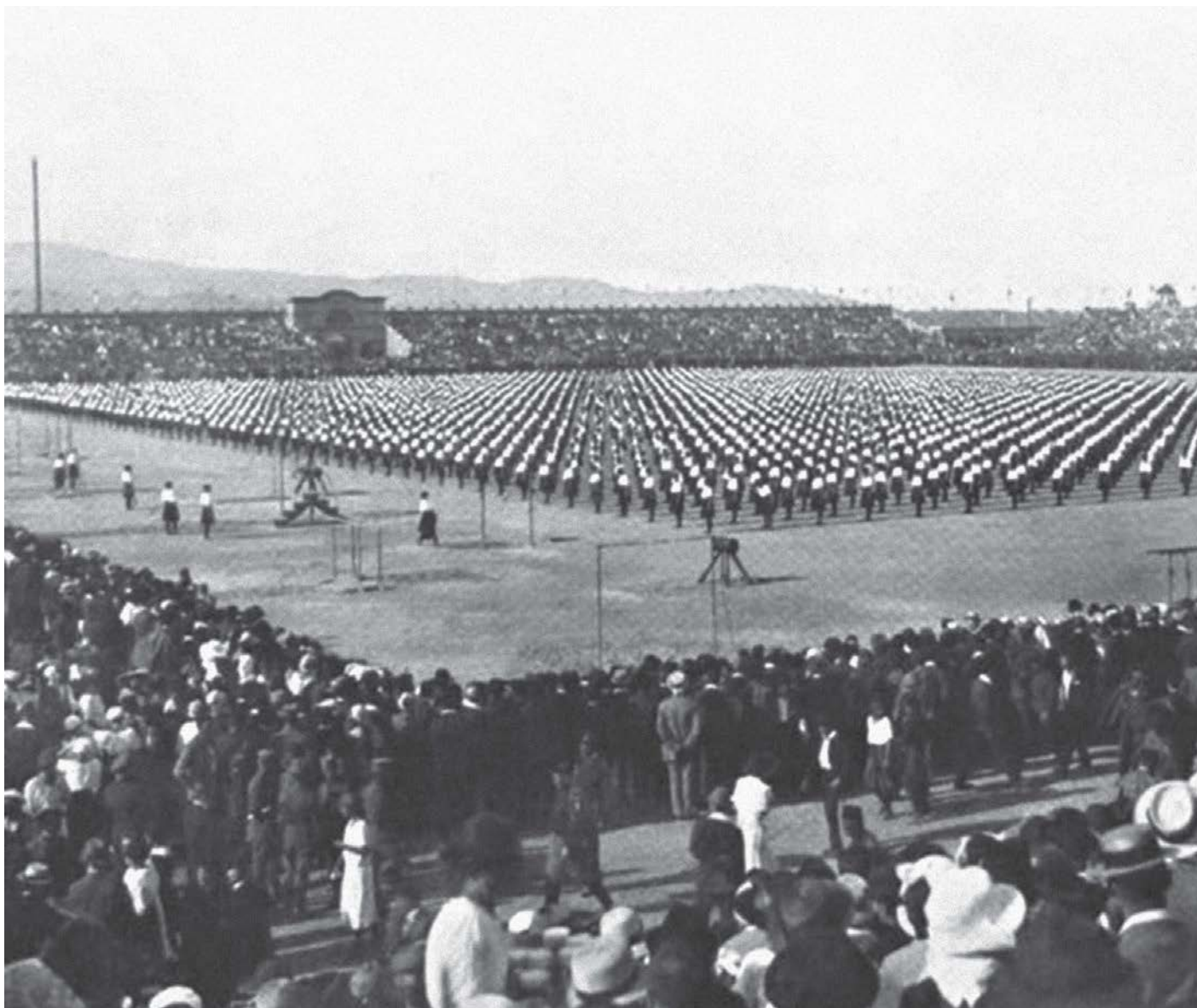
"Fajnenšel tajms" uočava da su brazilske demonstracije ipak deo šireg pokreta protesta širom Latinske Amerike i da reflektuju porast bogatije i sofisticiranije srednje klase, koja možda dovodi u pitanje socijalni "status kvo" u Brazilu i traži bolje javne službe, niže cene i "čistije" političare.

Po istraživanjima javnog mnjenja, u protestima pretežno učestvuje mlađi deo srednje klase koji je bogatiji i obrazovaniji od proseka i ima tri puta veće šanse od prosečnog Brazilca da dosegne visoko obrazovanje. Da je za proteste čulo preko Fejsbuka izjavilo je anketarima osam od deset anketiranih učesnika demonstracija u Sao Paulu.

Za razliku od protesta u Turskoj i u arapskom svetu prošle godine, brazilski protesti ne ciljaju nekog specifičnog lidera, čak ni federalnu vladu. Mnogi od sadašnjih brazilskih lidera su 70-ih i 80-ih prošlog veka i sami lomili koplja u demonstracijama protiv vojne vrhuške i, kako izgleda, sada su spremni da s demonstrantima naprave kompromis, ili da ih kooptiraju.

Agencija Rojters u svom izveštaju konstatuje da brazilsko gibanje ipak više podseća na pokret "Occupy Wall Street" nego na "Tropsko proleće" slično arapskom. ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

Tajna dve razglednice

Prvi Svesokolski slet u Ljubljani bio je najvažniji događaj tih dana 1922. godine u Jugoslaviji i "Politika" ga je pokrivala preko svog dopisnika sa lica mesta. Bio je to međunarodni događaj kome su prisustvovali gimnastičari iz Francuske, Belgije, Luksemburga, Čehoslovačke, Rumunije, Poljske, pa čak i Alžira

Na Bajlonijevoj pijaci postoji deo sa tezgama na kojima se prodaju stare stvari. Na jednoj od njih pažnju su mi privukle dve razglednice koje su izdate povodom prvog Jugoslovenskog svesokolskog sleta u Ljubljani 1922. godine. Dugo sam ih razgledao i na kraju upitao prodavca koliko traži za njih. Njihova cena bila je prevelika za mene i krenuo sam da ih vratim na tezgu.

"Pošto su ti se toliko dopale, ponesi ih kući pa ih skeniraj. Ionako ih niko drugi sem tebe nije ni pogledao", rekao mi je prodavac.

Došavši kući, pažljivo sam pregledao razglednice. Kada sam video da je na njima odštampano da je njihov autor Dragutin Inkiostri Medenjak, shvatio sam i zašto su mi se dopale (vidi okvir).

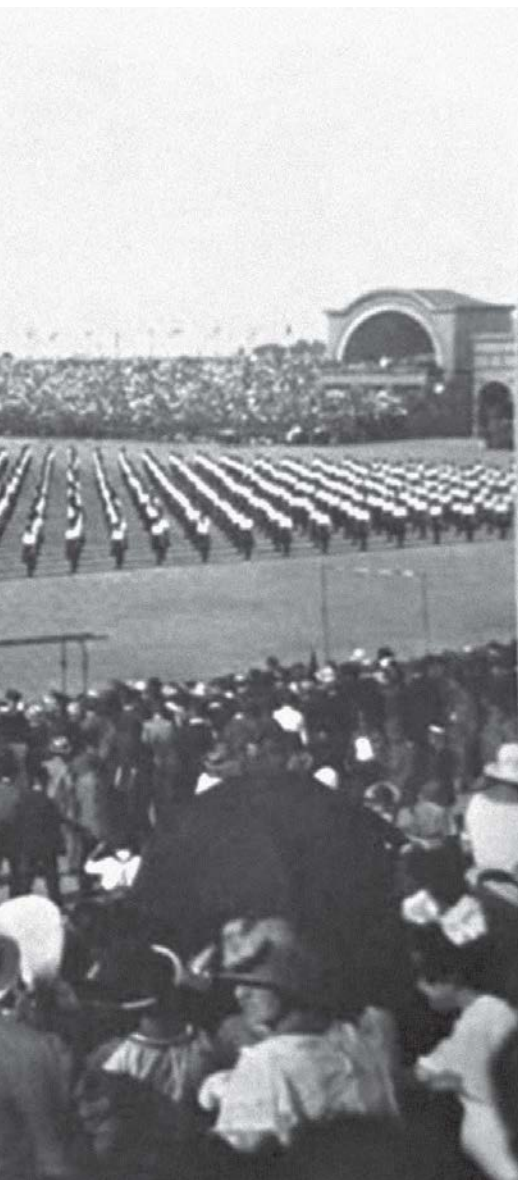
Tekst koji je bio ispisan na razgled-

nicama napisao je momak koji se udvarao devojci.

"Osobito mi se sviđate, a najviše Vaš večerašnji rad. Broj 111. Molim odgovor."

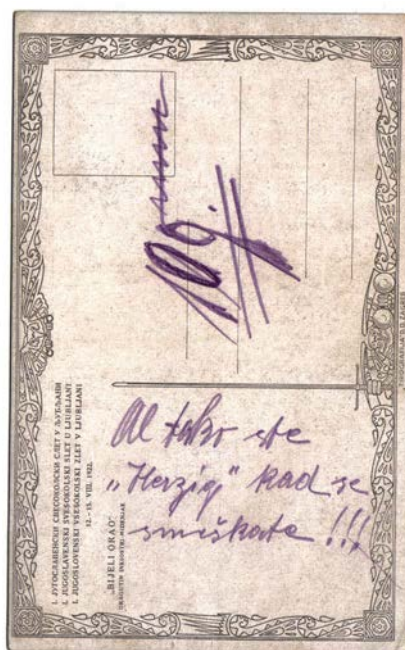
"Ah tako ste 'herzig' kada se smeškate!!!"

Pažnju mi je privuklo to što na razglednicama nije bila ispisana adresa, niti poštanskih maraka, već je na delu za adresovanje bio samo napisan broj 109.

PRIGODNO: Nova država, novi stadion, nove razglednice i nova ljubav

Svesokolski slet u Ljubljani bio je najvažniji događaj tih dana 1922. godine u Jugoslaviji i "Politika" ga je pokrivala preko svog dopisnika sa lica mesta. Bio je to međunarodni događaj kome su prisustvovali gimnastičari iz Francuske, Belgije, Luksemburga, Čehoslovačke, Rumunije, Poljske, pa čak i Alžira. Zbog sleta su u Ljubljani bili diplomatski predstavnici više država, kao i visoki funkcioneri Kraljevine Jugoslavije. Na slet su došli i članovi Sokola iz svih krajeva Jugoslavije. Prema zvaničnoj proceni, kroz Ljubljanu je tokom ovog događaja prošlo oko 70.000 ljudi. Povodom sleta u Ljubljani je održano mnoštvo koncerata, kao i prigodne operne i pozorišne predstave. Vrhunac događaja bila je grupna vežba na stadionu u Tivoliju na

Soko

Sokolski pokret nastao je 1862. godine u Pragu i njegov osnivač bio je Miroslav Tirš. Sokolski pokret imao je za cilj podsticanje češke omladine da se bavi sportom, ali je ubrzo pokret dobio i političku dimenziju i pretvorio se u pokret za oslobođenje Slovena u Austrougarskoj monarhiji. Sokolska društva ubrzo su postojala u svim krajevima Austrougarske u kojima su živeli Sloveni, ali i u Srbiji, Bugarskoj i Rusiji. Sokoli su organizovali grupne gimnastičke vežbe, sletove, koji su prikazivali masovnost pokreta. Sokolski pokret zabranjen je u Austrougarskoj sa izbijanjem Prvog svetskog rata, ali je obnovljen posle 1918. godine. U to doba on je izuzetno masovan i predstavlja sredstvo povezivanja slovenskih naroda. Nacisti zabranjuju Sokolski pokret u okupiranim zemljama tokom Drugog svetskog rata, a komunisti ne dozvoljavaju njegovo obnavljanje ni po završetku rata. Sokolski pokret obnovljen je posle pada gvozdene zavese, ali je on danas samo bleđa senka nekadašnjeg.

kojoj su učestvovala stotine vežbača, a posmatrali su ih i kralj Aleksandar i kraljica Marija, koji su zbog toga i doputovali u Ljubljanu. Sutradan posle grupne vežbe održan je i defile članova Sokola kroz

Ljubljanu, koji je posmatrao i kralj. U defileu je učestvovalo oko 15.000 sokola.

Dalja pretraga interneta o prvom Jugoslovenskom svesokolskom sletu dovela me je do rada Vladimira Vilmana, koji je

SCENE: Srpski soko iznad Tromostovja, Ljubljana

Inkiostri

Dragutun Inkiostri Medenjak (1866–1942) smatra se ocem srpske primenjene umetnosti. Poreklom je bio Italijan, rođen u Zadru kao Karlo Inkiostri, a po dolasku u Beograd, 1905. godine, menja ime u Dragutin i svom prezimenu dodaje i majčino prezime Medenjak. Inkiostri je bio oduševljen srpskom narodnom umetnošću i freskama. Ornamente koje je tu nalazio inkorporirao je u svoje radove iz primenjene umetnosti stvarivši tako srpsku varijantu secesije. Njegova knjiga *Moja teorija o srpskoj dekorativnoj umetnosti i njenoj primeni*, izdata 1925. godine, i danas bi mogla da posluži za nauk našim dizajnerima. Inkiostrijeva dela nalaze se u stalnoj postavci Muzeja primenjene umetnosti u Beogradu. Ipak, njegovo najkompletnije delo je kuća Jovana Cvijića. Inkiostri je po Cvijićevo pozivu izradio nacрте za kaljeve peći u ovoj kući i oslikao je njene zidove. Većina Beograđana nikada nije bila u Cvijićevoj kući, koja je pretvorena u muzej, jer misle da se u njoj nalazi neka dosadna postavka sa dokumentima o Cvijićevo životu. Oni koji su ipak otišli tamo, ostali su zadržani onim što su videli. Cvijićeva kuća liči na kućicu iz bajke.

posvećen izgradnji stadiona na kome je slet bio održan. Stadion je bio sagrađen baš za ovaj događaj i bio je prvi stadion u Ljubljani. Bila je to montažna drvena građevina na čije tribine je moglo da se smesti 50.000 gledalaca. Posle održavanja Svesokolskog sleta na stadionu je iste godine održano i Svetsko prvenstvo u gimnastici. U fotodokumentaciji koja je bila priložena uz Vilmanov rad nalazilo se više fotografija stadiona, a jedna je prikazivala i vežbače na velikoj grupnoj vežbi sa Svesokolskog sleta.

Posmatrajući pod konac postrojene vežbače, pomislio sam da je za tako nešto bilo potrebno dosta truda i dobre organizacije. A onda sam shvatio šta znače brojevi na razglednicama! Da bi svaki vežbač znao gde treba da stane na stadionu, morao je imati svoj broj. Momak koji je napisao tekst na razglednicama je nosio broj 111 a ona broj 109! Razglednice nisu bile poslate poštom jer ih joj je on sam ili preko nekoga predao, a pošto nije znao njeno ime napisao je na mestu za adresu njen broj. Naravno, zapitao sam se da li je udvaranje bilo uspešno i zaključio da to neću nikada saznati.

Otišao sam na Bajlonijevu pijacu i kada sam vratio razglednice prodavcu, zapitao sam ga gde ih je našao.

“U Beogradu. Zašto?”

Ispričao sam mu sve što sam saznao i na kraju zaključio da nikada nećemo saznati kako se okončalo udvaranje.

“Venčali su se”, odgovorio mi je prodavac razglednica.

“Misliš?”

“Znam.”

“Otkud znaš? Čekaj, ti znaš ko su ljudi iza tih brojeva?”

Posmatrao me za trenutak, a onda se nasmejao i rekao: “Ma, nemam pojma. Zar ne vidiš da te zezam?”

Kada sam sledeći put otišao na Bajlonijevu pijacu, zamolio sam prodavca da mi dozvoli da napišem tekst o razglednicama. Pristao je. Još jednom sam ga upitao da li zna ko su ljudi iza brojeva i on mi je odgovorio da o tome ne zna ništa. U tišini koja je nastupila razgledao sam tezgu i video da na njoj više nema razglednica. Upitao sam ga da li ih je prodao. “Nisam. Odlučio sam da ih poklonim jednoj dami. Ko zna, možda čarolija opet upali.”

VLADAN STOŠIĆ

Mundős

Mundős je deminutiv, tepanje, za mundároša. Mundároš bi pak bio sitan prevarant, muljator; etimologija mi izmiče, možda vuče na romani (ciganski), ne znam. Za razliku od belosvetskih hohštaplera ili ozbiljnih varalica, mundős je nekako simpatičniji – mada ni ovi drugi nisu bez šarma; bez šarma se taj posao ne radi.

Mundosi se dele na male, srednje i veće; na uspešne i neuspešne; na simpatične i nesimpatične. Uspešni teže da budu simpatični, pa su zato i uspešni, ako me razumete. Neki do kraja ostanu mali mundosi, jer su time zadovoljni; to onda nije pitanje pohlepe, nego principa. A princip je u

za to imaju, naravno, urođeni dar. Pare su kod dece i roditelja od kojih deca uče da se isplati varati na maturi. Te dve-tri hiljade dinara investicija su u budućnost, misle oni. Tako je, kažu mundosi, i onda im prodaju kako prave tako i izmišljene rešene testove. Ionako je svejedno: neće valjda da ih prijave policiji zato što su im prodali lažne rezultate testova? Tako budala postane dupla budala, a mundős je pare uzeo i sad – soli na rep. Suština je u ovome: ko je spreman da prevare, mora biti spreman i da će biti prevaren; poštenu se uzdaju u rad i znanje, pa i ne dođu u opasnost. Ako mene pitate, ja ove koji su testove pokrali ne bih ni gonio.

Usudiću se da ustvrdim da je mundős koristan oblik života

svim tim kategorijama – od belosvetskog do sitnog mundosa – isti: korisno je i bogougodno pomoći budalama da se rastanu od svojih para. Da pare nisu za budale, to će vam objasniti svaki šibicar, najniža vrsta mundosa. Budale su, naime, pohlepne i misle za sebe da su pametniji od: mundosa, šibicara, kockara, kockarnice, Jezde, Dafine, banaka uopšte; i tako dalje. Visoko mišljenje o sebi upravo je ono od čega žive mundosi i ostale nabrojane kategorije. Pa kako da nam mundős ne bude simpatičan, makar i šibicar?

Nekoliko primera: znao sam početkom sedamdesetih lika koji je nosio onu grickalicu za nokte (čvak) i stalno od svakoga tražio na trenutak ličnu kartu. Tada su lične karte bile one plastificirane, pa je čovek odsecao čvakom čoškove i spremao ih u kutijicu od filma. Posle je te čoškove prodavao naivcima kao doze LSD-ja; uspevalo je. O lišču obične konoplje umesto one indijske i da ne govorimo...

Znam i sam kako to ide: imao sam svojevremeno običaj, kao klinac, da u robnoj kući "Beograd" investiram u dva i po metra odličnog paraćinskog štofa i da ga za duple pare preprodam ispred komisija kod "Zone Zamfirove", jer ima britansku zastavu na obrubu i jer, kad se vlakno zapali šibicom, smrdi kao prava vuna – što i jeste. U to vreme odela su se još šila kod šnajdera, ako se neko seća, a "dok je ovaca, biće i štofova od čiste runske vune", kako su govorili tadašnji mundosi. Tada sam naučio da je informacija novac: da je ovca znala za robnu kuću "Beograd" i paraćinski štof – otišla bi tamo.

Na ovaj prilog muškoj karakterologiji naveo me je najnoviji blesavi skandal sa maturskim testovima (bilo ih je i ranije, ali ne ovako razvikanih). Setili se mundosi gde su pare;

Usudiću se da ustvrdim da je mundős koristan oblik života. Ako ni zbog čega drugoga, ono u socijaldarvinističkom smislu: pripomaže prirodnom odabiru unutar vrste. Zatim, mundős je i od moralne koristi: na očigledan način primerom ukazuje na štetnost moralnog rela-

tivizma i pohlepe. On je hodajuće iskušenje grešnicima – pa ko nasedne, sam je kriv. Pametan mundős – a takvih je većina – svoje ovce ne prezire. On ih poštuje, jer od njih živi. Još više poštuje razborite i poštene ljude koji ne nasedaju na jevtino iskušenje; takvi su mu uteha da ipak neke pameti i poštenja ima u ovom pokvarenom svetu. Prema tome, Bog je u svojoj premudrosti stvorio i mundose; On zna zašto.

O velikim mundosima, nekima čak proslavljenim u literaturi, samo malo. Samo tri primera: Feliks Krul, čiji nam je potpuni životopis, nažalost, uskraćen prevremenom smrću Tomasa Mana; Ostap Ibrahimovič Bender, neumrli osnivač modernog mundanja, čijih se mudrosti dan-danas pridržava svaki mundős dostojan te časne profesije. Treći je moj omiljeni lik: Čeda Mihajlović (poznat i kao Igor Baruh), prerano preminuo u Gospodu u glupoj saobraćajki (ako je to istina, u šta ponekad posumnjam) kod Ade Ciganlije. Taj je sa istim žarom i naprezanjima išao i na sto maraka i na milion; stvar principa. Izradio je FBI, CIA, Rašu Smiljanića, Udbu, Haški tribunal, njujorški "Tajms", izvestan folklorni ansambl itd. Sve dok nije naleteo na Legiju i Duću i podlegao pred brutalnom silom. To je ta razlika.

Nije da se žene ne bave mundanjem. Ali, one su tada hladne, proračunate i inteligentne; fali tu ono neko muško nadahnuće iz duše, sa dozom humora. Ne zamerite, ali je tako. ¶

Protiv abortusa, ništa o pedofiliji

“Ukoliko bi zakon zabranio prekid trudnoće, kao način planiranja porodice, zdravstvene ustanove bi svakako to morale da poštuju, ali to ne bi dovelo do velikih pomaka. U tom slučaju bi, verovatno, žene odlazile u susedne i druge zemlje radi prekida trudnoće”

PATRIJARŠIJA KAO VATIKAN: Svako ima podrum Foto: Aleksandar Andić

Sabor Srpske pravoslavne crkve na svom poslednjem redovnom zasjedanju podržao je inicijativu lekara vernika da država zabrani abortus, osim u slučajevima kada se vrši iz medicinskih razloga. “Zbog čedomorstva je stanovništvo Srbije svake godine manje za jedan grad srednje veličine, što svedoči o dubokom moralnom padu, o teškoj кризи porodice i o nedostatku prave vere u Boga kod mnogih, premda se većina ljudi u našem narodu izjašnjavaju kao vernici i jesu vernici makar u elementarnom smislu te reči”, navodi se u saopštenju Svetog arhijerejskog sabora Srpske pravoslavne crkve.

Abortus je nasilan prekid trudnoće uz žrtvovanje fetusa. Pobačaj može nastati spontano zbog komplikacija tokom trudnoće ili se može izazvati. Kao deo korpusa reproduktivnih prava i sloboda i sredstvo ostvarivanja prava na nerađanje, pravo na abortus je u saglasnosti sa pravom žene da raspolaže svojim telom i pravom žene i njenog partnera da planiraju porodicu.

Prema broju abortusa u odnosu na 1000 živorođenih, Srbija je na desetom mestu u Evropi. Rusija, Rumunija, Estonija, Mađarska i Bugarska prednjače na listi od 42 evropske zemlje, podaci su Instituta za javno zdravlje Srbije.

Veliki broj abortusa u Srbiji je evidentan problem, ali pre svega jer seksualno obrazovanje ne postoji, a građanke i građani malo znaju o sredstvima za kontracepciju, kaže Filip Lazić, saradnik Instituta za pravo i finansije.

FUNDAMENTALIZAM

“Srbija spada u liberalne zemlje što se regulisanja abortusa tiče. U okviru EU abortus je zabranjen na Malti i u Irskoj. Ovakav stav SPC je izuzetno konzervativan, neargumentovan, ali i očekivan, s obzirom na to da su sve verske zajednice protiv abortusa. Ovakav stav, po mom mišljenju, predstavlja zavesu za nespremnost SPC da se suprostavi brojnim skandalima koji se dešavaju u njoj u poslednje vreme”, objašnjava Lazić.

Planiranje trudnoće i proširenje

porodice je stvar sistemske edukacije celokupne reproduktivne populacije u društvu. Neophodno je da se u oblasti zdravstva poštuju zakon i podzakonski akti, kao i pravilnici i pravila dobre prakse, smatra dr Milica Ilić, ginekolog.

“Ukoliko bi zakon zabranio prekid trudnoće, kao način planiranja porodice, zdravstvene ustanove bi svakako to morale da poštuju, ali to ne bi dovelo do velikih pomaka. U tom slučaju bi, verovatno, žene odlazile u susedne i druge zemlje radi prekida trudnoće. Dostupna kontraceptivna sredstva, kao način planiranja, svakako su ispravan način za očuvanje zdravlja žene i pravilnu odluku o proširenju porodice”, objašnjava naša sagovornica.

Srbija je sekularna država u kojoj su crkva i država pravno odvojene. To znači da crkva nema nijedan pravni instrument preko kojeg bi mogla da utiče na formiranje državne politike. Stav crkve je po pitanju abortusa jasan i isti je kod svih religija. Posebno jak negativan stav ima Rimokatolička crkva, kaže Marko Veković, politikolog religije. “Tu nije u pitanju da li crkva ima ili nema pravo. Crkvi u svakom slučaju niko ne može da zabrani da o pojedinim društvenim pitanjima, za koja smatra da su joj bitna, izdaje saopštenja, primedbe, pohvale i kritike. Svakako da ne postoji institucionalni okvir po kojem ova saopštenja mogu da utiču pravno na određeni zakon. Suština je u tome da je mišljenje crkve veoma bitno za veliki deo naroda.”

Podrška Srpske pravoslavne crkve zakonskoj zabrani abortusa izazvala je brojne različite reakcije. Udruženje građana “Izaberi život” osnovano je zbog uznemirujućeg broja abortusa u Srbiji. U ovom udruženju ne teže ka zakonskoj zabrani abortusa, ali čine sve kako bi se svest o

abortusu promenila, da to postane nezamisliva opcija u slučaju neželjene trudnoće, kaže Vesna Radeka, predsednica udruženja "Izaberi život".

"Usled razumevanja trenutnog stanja u našem društvu, naš cilj smo postavili malo drugačije. Učimo druge o tome da je svaki ljudski život dragocen, od neprocenjive vrednosti. S druge strane, spremni smo da pružimo punu podršku inicijativi za zakonsku zabranu abortusa, jer niko ko smatra da je nerođeno dete – dete, ne može racionalno braniti legitimnost abortusa, a da time ne brani legalizovanje ubistva ljudskog bića. Jedini način da logika onih koji zastupaju pravo na abortus prevlada jeste da ljudi veruju da nerođena deca nisu ljudska bića", smatra Radeka.

I DRUGE PRIČE

Zabranom abortusa njihov broj se ne bi smanjio, već bi samo došlo do porasta kriminalnih abortusa i abortus-turizma, kaže Filip Lazić, saradnik u Institutu za pravo i finansije. "Usvajanje ovakve odluke je apsolutno nerealno. Izuzev ekstremističkih grupa i stranaka, mislim da ovakva

ideja ne bi mogla da pridobije širu podršku", smatra on. "Crkva ima pravo da iznosi svoje mišljenje, to nije sporno, sporno je da li SPC ima moralna prava da osuđuje osobe koje su se podvrgle abortusu, a da čuti o pedofiliji u svojim redovima."

Abortus predstavlja operativnu intervenciju i može da izazove brojne komplikacije koje mogu dovesti do problema steriliteta, ali i da ugrozi život pacijentkinje, kaže Milica Ilić, ginekolog. Time se treba baviti, kao i "kontinuiranom edukacijom mladih od osnovne škole, pa nadalje", kaže ona. "Neophodno je da se žene konstantno kontrolišu i da sa svojim ginekologom pravilno odaberu i primenjuju adekvatan vid kontracepcije, kako bi sačuvali svoju reproduktivnu sposobnost i obezbedile sebi veliku životnu radost zdravog potomstva."

Od svih žena koje su imale medicinski, legalno indukovani prekid trudnoće, najviše je onih u dobi 25–34 godine, gotovo polovina. Broj žena mlađih od 20 godina koje su imale medicinski prekid trudnoće je oko 1000 slučajeva, odnosno oko četiri odsto ukupnog broja.

Broj izvršenih abortusa bi se sasvim

sigurno drastično smanjio ukoliko bi on bio zakonom zabranjen, pa i ukoliko bi se samo pooštrili uslovi za izvršenje abortusa, kaže Vesna Radeka. "Većina ljudi neće prekršiti zakon. Trebalo bi takođe da učimo iz iskustava drugih zemalja i da se ne plašimo promena u Zakonu o abortusu. Svakako bi trebalo ozbiljno razmotriti ovu inicijativu. Posledica zabrane abortusa bi mogla da bude i povećanje broja ilegalnih abortusa, a možda i odlazaka u susedne države radi pobačaja."

Zakonom o zdravstvenim merama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju dece, abortus je 1978. godine legalizovan u SFRJ, a ovaj zakon je ostao na snazi u većini bivših republika. U Srbiji je abortus legalan postupak, detaljno definisan Zakonom o postupku prekida trudnoće u zdravstvenim ustanovama, a u skladu sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i Pravom na poštovanje privatnog i porodičnog života. Prema ovom zakonu, prekid trudnoće može se izvršiti do navršene desete nedelje trudnoće, a samo u posebnim okolnostima i nakon toga.

KATARINA STEVANOVIĆ

Dr Ristić DOM ZDRAVLJA
Članica MEDIGROUP

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJARIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA I MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

01.-31. JUL

UROLOGIJA

DOM ZDRAVLJA DR RISTIĆ OD SADA NA DVE LOKACIJE

Narodnih heroja 38, Novi Beograd i Visoka 16, Banovo Brdo, 011 2693 287, www.dr-ristic.com

Fotografije: Reuters

Suhoj nad Buržeom

Erbas i Boing su samo za prva četiri dana sajma sklopili ugovore sa kupcima u vrednosti većoj od 135 milijardi dolara, dva i po puta više nego prošle godine u Farnborou, na britanskom sajmu avijacije koji se održava naizmenično sa pariskim

Burže je jedno od onih malih mesta koja su postala svetski poznata zahvaljujući aerodromu, poput beogradskog Surčina, sarajevskog Butmira ili ljubljanskog Brnika. Za razliku od drugih koji su prosto aerodromi, pariska prigradska opština je postala sinonim za salon aeronautike koji se održava više od jednog veka pod nazivom *Salon International de l'aeronautique et de l'espace Paris Le Bourget*, Pariski salon avijacije ili jednostavno – Burže.

I pre nego što je zvanično otvoren jubilarni pedeseti salon, održan od 17. do 23. juna, svima koji su videli obavezne probe prikaza aviona u letu postalo je više nego jasno da će zvezda salona biti ruski Suhoj 35. Rusi u Parizu nisu prikazivali svoje lovačke avione 1999. godine kada se demonstrativni let Su-30 završio udesom. Njegove odlične performanse uzalud je prikazalo uspešno izbacivanje sedišta Zvezda K-36, zahvaljujući kojima su oba pilota prošla bez povreda. Naizgled veoma sličan, skoro isti kao stariji Suhoj 27 i izvedeni modeli, Su-35 je tokom svojih letova publiku ostavljao bez daha izvođeci u nizu manevre koji su se smatrali nemogućim i koji su pokazali odličnu upravljivost pri malim brzinama, kako je to opisao prestižni vazduhoplovni portal flightglobal.com.

POVRATAK RUSA

Ove osobine Suhoj ima prvenstveno zahvaljujući – osim svojoj aerodinamičkoj konfiguraciji, naravno – motorima Saturn 117S sa vektorisanim potiskom, tj. usmerenim mlazom potiska do 14,5 tona. Pored pokretljivosti koja je vitalna kad zagusti zbog neprijateljskog aviona ili već lansirane rakete, Suhoj 35 – po NATO standardizaciji označen kao "Flanker-E" – može se podičiti veoma zavidnim tehničko-taktičkim karakteristikama: dolet bez dodatnih rezervoara ili punjenja u vazduhu (3600 km), nosi 8 tona naoružanja ili opreme na čak 12 podvesnih tačaka. Očekivano, u Suhoj je integrisana najmodernija elektronska i optoelektronska oprema kojom Rusija danas raspolaže, primerice radar – za koji se očekuje da će uskoro biti zamenjen još naprednijim – može da prati do 30 ciljeva u vazduhu i gađa istovremeno do osam. Ono što zapadni stručnjaci ocenjuju jeste da je možda najveća vrednost Su-35, već vrhunski ocenjenog, mogućnost "sazrevanja" avionskih sistema koji će svoju punu primenu naći na ruskom višenamenskom avionu nove generacije Suhoj T50 PAK-FA (Сухој ПАК ФА, Перспективный авиационный комплекс фронтовой авиации) sa stelt karakteristikama, odnosno osobinama smanjene

radarske i infracrvene vidljivosti. Ukratko, na stranu što grmi i vrti se po nebu kao čigra, uz neizbežno "povlačenje ručne", odnosno prividno mirovanje na trenutak, Su-35 je veliki, ozbiljan borbeni avion kakav i priliči velikoj i ozbiljnoj državi poput Rusije. I ne samo Rusije: Mihail Pogosjan, čovek broj jedan nekad Suhoja, a sada OAK/УАК (Объединенная авиастроительная корпорация / United Aircraft Corporation), kako se zove integrisana ruska industrija aviona ujedinjena pod istu kapu, ocenjuje da postoji tržište za oko 200 novih Suhoja, pola u Rusiji koja je već naručila 48 aviona, a druga polovina među državama koje već voze Su-27 ili Su-30 ili su tradicionalni kupci ruske tehnike poput Kine, Indonezije, Ukrajine ili Uzbekistana. OAK će ove godine isporučiti 70 vojnih i 40 civilnih aviona.

Pogosjan je optimističan po pitanju budućnosti: 2015. očekuje 7,5 milijardi dolara i 200 prodatih aviona, a 2020. duplo više. Njegov kolega iz konzorcijuma Eurofajter, novopostavljeni glavni izvršni direktor Alberto Giterez, procenjuje da će u narednoj dekadi tržištu biti potrebno oko hiljadu višenamenskih borbenih aviona, uz očekivanje da će četvrtinu prodati upravo evropski konzorcijum. U Eurofajteru se nadaju da će njihov proizvod izabrati Malezija, Južna Koreja (čija

X3

Možda mu je Burže poslednji veliki javni nastup – jer je kompanija Eurokopter odlučila da okonča eksperimentalni program – ali vredan pomena je i tehnološki demonstrator, hibridni vazduhoplov X3. Opisno rečeno, u pitanju je helikopter sa elementima aviona, nastao na osnovi Eurokopter EC155. X3 je neposredno pred salon avijacije, 7. juna, oborio brzinski rekord za vazduhoplove svoje kategorije i sada iznosi 472 km/h.

kojoj je bio i francuski predsednik François Hollande – koji je na Burže došao vojnim transporterom Erbas A400M – proleteo je i najnoviji Erbasov putnički avion, A350, direktan konkurent Boingovom 787 Dreamlineru. Značaj željno očekivanog pojavljivanja novog evropskog vazduhoplovnog čeda pred domaćom publikom (jer Francuzi ipak Erbas smatraju malo više svojim od ostalih u konzorcijumu) još je veći ako se uzme u obzir da je avion svoj prvi let napravio samo nedelju dana ranije i da je prelet iznad piste 21 aerodroma Burže u stvari uklopljen u letna ispitivanja prototipa. Posle pola godine bez narudžbi za svoj dvospratni megaavion A380, evropski proizvođač sklopio je ugovor o isporuci 20 aviona irskoj kompaniji za finansijski lizing Doric liz (*Doric Lease*) čime se broj narudžbina popeo na 288.

Jubilarni pariski salon avijacije je za naredne događaje ove vrste – a to su sajmovi u Farnborou i u poslednje vreme sve ozbiljniji u Dubajju – postavio merila vrednosti veoma visoko, kako po prikazanom programu tako i po iznosima poslovnih ugovora. Ono što je dogovoreno iza službenih kamera i fotoaparata pokazaće vreme koje dolazi, a konstruktorima i proizvođačima ostaje da za neke naredne sajmove naprave i prikažu još veće, brže, ekonomičnije, komfornije, preciznije, nevidljivije i ubojitije leteće mašine. ¶

IGOR SALINGER

se odluka za narudžbinu 60 aviona očekuje do kraja jula), zatim Ujedinjeni Arapski Emirati gde se već vode kampanje, a možda i Bugarska, Kuvajt ili Katar, kao i da će Saudijska Arabija naručiti još neki Eurofajter Tajfun više od dosadašnja 72.

RAT CIVILA

Dok su se proizvođači borbenih aviona, sistema za PVO, najmodernije opreme i koječega napravljenog sa krajnjim ciljem da uništi onog drugog nadmetali da impresioniraju potencijalne kupce – uključujući i tročlanu delegaciju srpskog ministarstva odbrane – dva najveća proizvođača komercijalnih aviona na svetu Erbas i Boing su samo za prva četiri dana sajma sklopili ugovore sa kupcima u vrednosti većoj od 135 milijardi američkih dolara, dva i po puta više nego prošle godine u Farnborou, na britanskom sajmu avijacije koji se održava naizmenično sa pariskim. Ove vrtoglave sume, smatraju analitičari, rezultat su kako potrebe aviokompanija da zamene prethodnu generaciju velikih, manje ekonomičnih aviona za duge letove modernijim, po pravilu većim i skupljim (Boing 787, 747-800; Erbas 350, 380), tako i procene o

sveukupnom oporavku svetske ekonomije. Ekonomisti ipak skreću pažnju da je naručivanje velikih aviona upravo u ovom trenutku dostiglo maksimum, jer se sada poručeni avioni čekaju četiri do pet godina.

S druge strane, naglo povećanje broja aviona u saobraćaju dovelo bi do smanjenja cena avio-karata što – blago rečeno – nije u interesu kompanija. Boing i Erbas su tržišni kolač podelili u Parizu na manje-više ravne časti: preko okeana su "otišla" 442 aviona nominalne cene 66 milijardi dolara, a u Evropi je "ostalo" 466 aviona vrednih 69 milijardi. Većina porudžbina, ako se gleda po broju aviona, podneta je za znatno poboljšanje varijante proverenih Erbasa A320 i Boinga 737. U odnosu na avione koji su danas u upotrebi, A320neo i Boing 737 Max su ekonomičniji i tiši a posebna pažnja je posvećena onome što se u slobodnom prevodu može nazvati "ugodaj putnika" (*passenger experience*) – što uključuje sve, od ergonomije i materijala na presvlakama sedišta, preko boje osvetljenja do sada već nezaobilaznih paketa za povezivanje sa internetom.

U petak, jedan od tri dana kada je salon bio otvoren za javnost, pred publikom u

UMETNOST ŽIVLJENJA

Dendi, VREME 1172

U zanimljivom i hvale vrednom članku Miloša Vasića posvećenom dendiji ma potkralo se nekoliko, nesumnjivo nehotičnih omaški. Igrom slučaja baš ovih dana završavam uređivanje i pripremanje za štampu novog broja časopisa "Gradac" koji ima za temu upravo dendizam, pa sam nešto dublje zagazio u pomenuti fenomen.

Naime, najkraće, pa i najtačnije dendizam se definiše kao umetnost življenja, a istorijski je vezan za društveno-ekonomski uspon građanske klase tokom 19. veka, i to pre svega u Engleskoj i Francuskoj. Utoliko, strogo gledano, dendizam kao pojava ne postoji nakon 19. veka, ili nakon Prvog rata, kao što i tokom 19. veka ne postoji izvan pomenutih dveju zemalja. Postoje tumačenja (pr. Hauzer: Socijalna istorija umetnosti i književnosti), s dobrim argumentima, koja prave razliku, pa pojam "dendizam" vezuju isključivo za Englesku, a za Francusku koriste termin "boemija".

Ovo ne treba razumeti kao da nigde drugde ili nikad posle nije bilo dendija, svakako jeste, ali "nije to to" (cit. M. Vasić). U vezi sa tim, pronalaženje dendija na ovim prostorima, i uz najveću blagonaklonost deluje ipak kao jalov posao. Npr. Kiš svakako jeste dendistička figura, kao što su to u izvesnom smislu i Andrić i Krleža, ali nijedan od njih nije dendija na način na koji je to Vajld, a svakako ne kao uzor svih dendija Džordž Bo Bramel. Vasić najviše greši kada pokušava da dendija prikaže kao konvencionalnu mušku pomodarku. To se u osnovi kosi sa duhom dendizma, koji upravo počiva na nekonvencionalnosti. Na internetu je uostalom besplatna knjiga lorda Lemingtona *U dane dendija (In the Days of Dandies, 1890)* – memoarski pitak, kratak istorijat (engleskog) dendizma, kao i

hrpica drugih tekstova, koji na primerima objašnjavaju šta znači dendizam.

Možda nije nužno, ali da ne bi bilo zabune: Vasićevu kolumnu smatram jednom od najboljih u ono malo preostalog srpskog novinarstva, pa mu u tom smislu želim da je uskoro ukoriči.

Marjan Čakarević

NE RADI SE O PESNIČENJU

Praznik, VREME 1172

Dvadeset šesti decembar, dan posle Božića, nije Dan boksa, kako autor navodi. Boxing day je Dan (božićne) kutije. Tog dana su nekada u Ujedinjenom Kraljevstvu pastiri i sluge u kutijama dobijali poklone od svojih gospodara. Ne radi se dakle ni o kakvom pesničenju, već o darivanju.

Vladimir Pucovsky

MOJE DETE NIJE PREVARANT

Poništena mala matura, VREME.COM

Moja ćerka je pošteno uradila testove i ne pada mi na pamet da je stavljate u isti koš sa eventualnim prevarantima. Ukoliko nekom padne na pamet da mi se dete ne upiše tamo gde zaslužuje na osnovu testa, nazvaće i nju prevarantom. E neće moći. Ko ukalja njenu i moju čast, osvetiću se i braniću, slobodno me uhapsite, ministri sa 150.000 evra i predsednice sa diplomom iz Kragujevca...

Zoran Mitrović

AUTORKA JE FRUSTRIRANA

Pravda za Acu Lukasa, VREME 1172

I dalje ne mogu da verujem da sam pročitala članak kao što je "Pravda za Acu Lukasa" na vašem veb-sajtu. Ovaj tekst je subjektivan, ne sagledava objektivno sve strane jedne priče i, možda najgore, uvredljiv je za sve koji ne misle isto kao dotična autorka.

Sramotno je da list poput vašeg uopšte

i pomisli da objavi ovakav članak samo zato što je subjektivna ispovest osobe koja je, sudeći po znanju tekstova pomenutog pevača, njegov strastveni obožavalac/fan.

Grozno je što će ovakav članak, ne daj bože, pasti u ruke nekom detetu, tinejdžeru ili neznalici, pa bi mogli da poveruju ovoj jednoj strani. Lepo je što je autorka skrenula pažnju na početke Ace Lukasa ali, ako je već toliko pametna ili bar kompetentna da piše za vaš list, zašto ga nije smestila u određeni kontekst? Ja sam u tim momentima bila jako mala, ali verujem da vi znate da su Acu Lukasa, Cecu, Jelenu Karleušu iznedrile ratne okolnosti, jad i beda, sankcije. Nažalost, i s tim smo se pomirili, ipak, rat ostavlja dalekosežne posledice. Ali da se pomirimo s tim da se danas dičimo takvim ljudima? Ne bih da se spuštam ispod određenog nivoa sa kojim vam se obraćam (pre svega s poštovanjem), ali znate već šta kažu: Čime se budala ponosi, pamećtan se diči.

I samo još nešto, da ne mislite da nisam svesna nekih stvari: tačno je da je Aca Lukas napunio Marakanu, tačno je da je zvezda naše estrade, tačno je da se o njemu govori i tačno je da je podelio Srbiju na pro i kontra. Ali, strašno je što se neobrazovana, nekulturna osoba uzdiže u nešto što nije, što se o njegovoj zavisnosti od droge (koja čak i da je stem a nije izlečena) govori kao o hrabrom podvigu, što će sutra postati model ponašanja nekoj omladini koja ništa loše nije uradila osim što je naišla na ovakav članak i verovala mu (a i vama kao listu).

Strašno je i što je dotična autorka nas ostale, koji smo nezadovoljstvo ispoljili jednostavnim neodlaskom na Marakanu, napala uvredama samo zato što se ne slažemo s njom.

Molim vas kao građanin ovog grada,

VREME.com

**"NA IZVOL'TE" SU SVI TEKSTOVI
OD MARTA 2001**

ARHIVA OD SAD DOSTUPNA SVIMA!

Beograda i kao jedan srpski snob da razmotrite da li vaš list zaista ima za cilj objavljivanje ovakvih, pre svega subjektivnih tekstova i, ako je tako, onda bih vas zamolila da bar dozvolite i onoj drugoj strani, u ovom slučaju "optuženoj", da dobije reč. Ako imate nedostatak takvih u redakciji, onda verujem da ni ove moje reči neće dopreti.

Sramota je pisati ovako nešto uoči protesta za kulturu (22. juna), sramota je unižavati ovaj napačeni narod, sramota je praviti od naše omladine tržište estradne industrije, sramota je...

I molim vas, prenesite dotičnoj autorici da mi, snobovi, ne mislimo da je Lukassov koncert konačna pobeda turbo-folka jer, doduše manji prostor, napunio je Zubin Mehta – do "Kolarca" nije moglo da se dođe od studenata (one dece koja su rasla u vreme sankcija i Acinih početaka) koji su želeli da uđu; Arenu je napunio Andrea Bočeli, centar Sava solisti Boljšog

teatra, Nišku tvrđavu publika koja je slušala izvođenje dela *Konstantinus Magnus*, Viminacijum – publika koja je želela da čuje *Aidu*. Zato, molim vas, nemojte dozvoliti da samo jedna strana ove Srbije izađe u javnost, nije sve kao što je u kafani na Balkanu!

Očekujem odgovor, bilo kakav. Uostalom, pišem vam jer, ipak, jedan deo mene veruje u to da niste plaćeni da objavite ovako nešto, već da je to propust koji se nesrećnim slučajem desio.

Tamara Petković

ROKERSKO SLAGANJE

Pravda za Acu Lukasa, VREME 1172

Tekst je odličan. Slažem se sa autorom, iako sam okoreli roker, metalac, šta god da bi trebalo da budem, kao da se čovek klasifikuje po muzici koju sluša, a ne po onome što njegova ličnost predstavlja.

Pozdrav od koleginice.

Dragana Daničić

BEZ ULAGIVANJA

Pravda za Acu Lukasa, VREME 1172

Odavno nisam videla ovakav nivo objektivnosti u tekstu cenjenih medija. Uživala sam u tekstu jer je hrabar za našu sredinu. Ne ulaguje se nijednoj strani, a obrazovani obično dokazuju svoj integritet priznavanjem samo onoga što je prihvaćeno kao umetnost za prosvetne, i onda pametni koji čitaju tekstove i pametni koji ih pišu ukруг uživaju u svojoj pameti i tome kako su iznad onih

neprosvećenih, jer ako kažeš nešto iole pristojno o Acu Lukasu, odmah si za par koeficijentata gluplji. Izgleda da je bitnije biti bolji od drugih nego pokušati da se drugi razume ili uvidi neki njegov kvalitet. Elita, posebno intelektualna, stalno priča o toleranciji i kritičkom razmišljanju; bilo bi lepo da vidimo malo više takvih.

Marija Majković

EGZIBICIJA SILE

MiG u džaku, VREME 1172

Pre desetak dana u beogradskim novinama građani su obaveštavani da će iznad Beograda leteti vojni avioni i da će probijati zvučni zid. U mirnodopskim situacijama letovi vojnih aviona iznad naseljenih mesta se zabranjuju, a probijanje zvučnog zida se čak ne pominje. Nije mi jasno šta se htelo sa ovom egzibicijom sile, kad se broj vojnih aviona u Srbiji može izbrojati na prstima jedne ruke.

Matija Šoškić

PRODAJA I PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd (kurirom)	Srbija (poštom)	kontinentalna Evropa (površinskom poštom)	ceo svet (avionom)
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina.

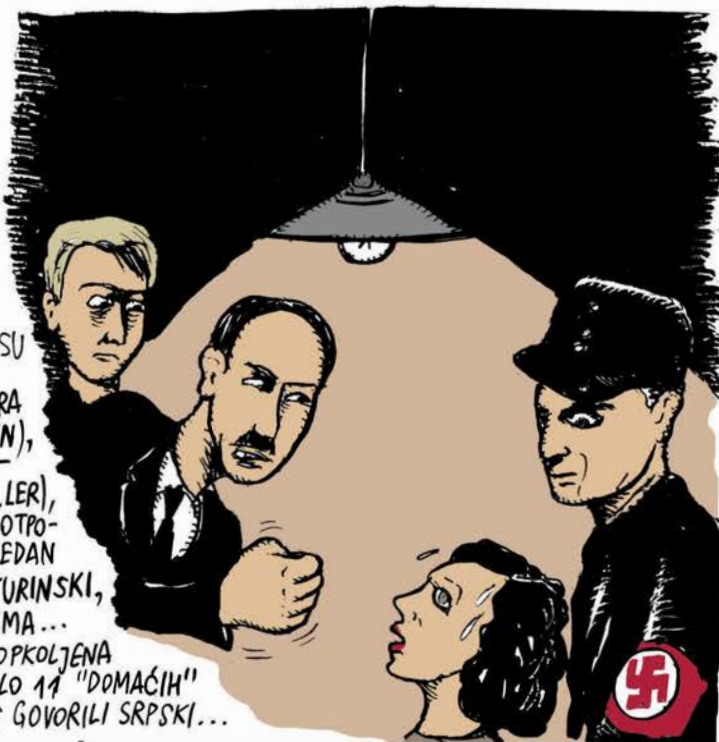
Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME DVD). **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodatni odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

SMRT TURINSKOG

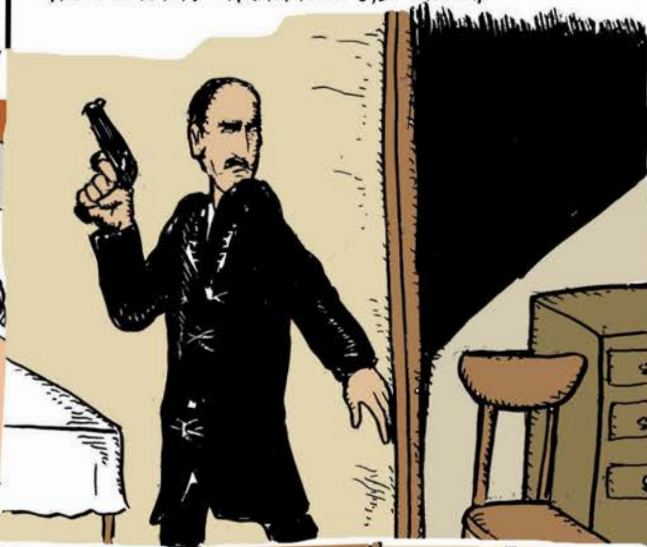
ALEKSANDAR ZOGRAF.

U VREME NACISTIČKE OKUPACIJE SRBIJE, ILEGALCI KOMUNISTIČKOG POKRETA OTPORA SU BILI IZLOŽENI ŽESTOKOJ REPRESIJI OKUPACIONIH SNAGA I NJIHOVE POLICIJSKE APARATURE. JANUARA 1943. U VELIKOM BEČKEREKU (DANAS ZRENJANIN), OD NACISTA POSTAVLJENI KOMANDANT JAVNE BEZBEDNOSTI ZA BANAT, JURAJ ŠPILER (GEORG SPILLER), JE USPEO DA UHAPSI JEDNU SARADNICU POKRETA OTPORA. ONA CE ODATI LOKACIJU NA KOJOJ SE KRIO JEDAN OD VOĐA ILEGALACA, 29. GODINA STAR ŽARKO TURINSKI, KOJI JE ČUDOM USPEVAO DA UMAKNE HAPŠENJIMA... ODLUČENO JE DA KUĆA U KOJOJ SE KRIO BUDE OPKOLJENA ISTE NOĆI, OD STRANE JEDINICE KOJU JE ČINILO 11 "DOMAĆIH" NEMAČA, KOJI SU POZNAVALI GRAD I RAZUME SE GOVORILI SRPSKI...

USRED NOĆI, KUĆU JE OKRUŽILA DOBRO NAORUŽANA GRUPA. U ZORU, ŠPILER JE POZVAO BRAČNI PAR KOJI JE NA TOJ ADRESI ŽIVEO, DA IZAĐU. TVRDILI SU DA UNUTRA NIKO NIJE BIO SAKRIVEN (NA KRAJU AKCIJE, STRELJANI SU ISPRED VLASTITOG DOMA).

ŠPILER LIČNO JE KRENUO DA OBILAZI KUHINJU I SOBU, UTVRDIVŠI DA TU ZAISTA NIJE BILU NIKO.

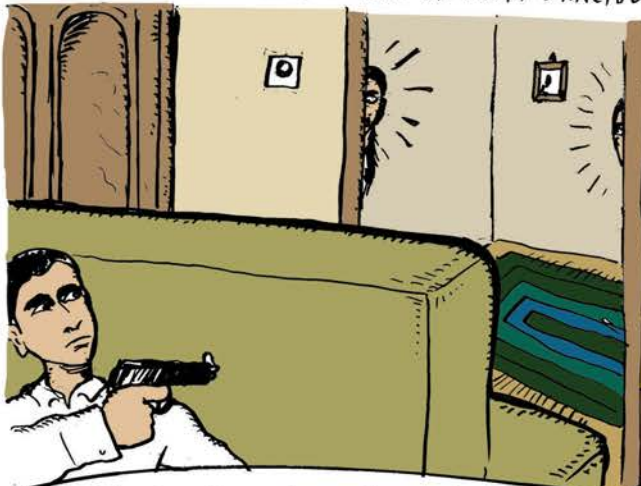

MEĐUTIM, KADA JE UŠAO U SPAVAĆU SOBU, IZA KREVETA SE USPRAVIO ČOVEK SA REVOLVEROM I POGODIO GA U DESNU RUKU...

SVI SU ISTRČALI IZ KUĆE, OSIM RANJENOG ŠPILERA I PREFEKTORA POLICIJE RAJTA, KOJI SU OSTALI U DRUGOJ SOBI, ODEJENI SAMO OTVORENIM VRATIMA OD ŽARKA TURINSKOG... NA SVEDOČENJU TOKOM SUĐENJA ŠPILERU, KOJE ĆE SE ODRŽATI NEKOLIKO GODINA KASNIJE, ON JE REKAO DA SU "U POTPUNOJ TIŠINI PROLAZILI MINUTI... ČEKALO SE KO ĆE SE PRVI USUDITI DA STUPI U AKCIJU".

ZATIM SE ČUO ZVUK PREDMETA KOJI SE KOTRLJAO PO PODU: BILA JE TO RUČNA BOMBA KOJU JE TURINSKI ODGURNUO DA SE VALJA, KAKO BI EKSPLODIRALA ŠTO BLIŽE VRATIMA GDE SU SE DVOJICA AGENTATA KRILI.

IAKO RANJENI ŠRAPNELIMA, ŠPILER I RAJT SU UMAKLI U DVORIŠTE...

OPKOLJEN U SOBI SA TRI PROZORA, TURINSKI JE USPEVAO DA RAZMENJUJE VATRU I BOMBE SA NAPADAČIMA KOJI SU ĆAK NEUSPEŠNO POKUŠALI DA PROSTORIJU ZAPALE BENZINOM...

NAKON OČAJNIČKE BORBE KOJA JE TRAJALA ČITAVA TRI SATA, ŽARKO TURINSKI JE USTRELJEN, A NJEHOVA POGIBIJA IPAK NEKAKO ZABORAVLJENA. KAO MNOGI MLADI LJUDI KOJI SU STRADALI TOKOM ANTI-FAŠISTIČKE BORBE, NJIHOVA DELA SU KASNIJE ZAMAGLJENA IDEOLOGIJOM, ILI POSTALA ODVEĆ DALEKA GENERACIJAMA KOJE SU ODRASTALE U RELATIVNOM PROSPERITETU...

Strip kreiran u okviru projekta RISHA (www.rishaproject.org)

Čitanje

Krivac za posebne čitalačke večeri bio je naš prvi komšija, moj ded, tako sam ga zvala jer rođenog dedu, ni sa mami ne ni sa tatine strane, nisam zapamtila. Ded Mile, baba Marukin, dolazio bi na prelo prvi. Visok, mršav, malo poguren, blagog lika i mekog glasa. "Oćemo li, Koso sine, onu o Kraljeviću Marku i vili Raviojli?", zapitao bi dok bi sedao na šamlicu, blizu peći. Žurim, uzimam "Junačke narodne pjesme", knjigu bez korica, istrošenu, sa tragovima vremena i mnogih ruku, sedam blizu deda na svoju stoličicu i čekam da

počnem. Epski uvod prekidala dolazak drugog deda Mile, baba Sajinog. Zauzima svoje uobičajeno mesto, ukršta prste i stavlja šake preko svog štapa. Sedih brkova, sede kose, rumenog lica, sav stamen i već ljut na svog imenjaka što smo počeli bez njega, a ne slaže se ni sa izborom. "Dede ti, dijete, nađi onu o Latinima, starim varalicama, i caru Dušanu." Nisam stigla ni da nađem pesmu, kad, jedan za drugim stiгоše ostale komšije.

Najzad i tata uđe i pravo čitanje otpoče. Prekidaju me samo kad iskrсне neki problem, kad neverica ustupi mesto divljenju, kad istinski počnu da se

spore oko nečeg. Navijaju. Učestvuju. Šta sam ja od svega toga tada razumela? Uživala sam u njihovom uživanju.

Mnogo kasnije, pokušala sam i da odgonetnem kako se u mojim rukama našla Sofoklova *Antigona*. Bila je to nova knjiga. Doneo je stric, iz dalekog grada, sa juga Srbije, gde je "učio vojnike kako se brani domovina", knjiga golubijesivih tvrdih korica, imala jedan znak, to smislio i nacrtao čika Jova Zmaj, odrasliji školarci se pravili važni što vide da su to slova skz i kinjili nas što to ne vidimo, a u knjizi tragedije Eshila, Sofokla i Euripida. Jedno veče počnem da im čitam *Antigonu*. Teško. Nepoznato. Oni, nesvesno, pomažu. Počinju da psuju, uz obavezno, da oprostite ovo dijete, žeste se: "Gad jedan, zlotvor, prokletinja, ne da sestri da sarani brata!" Komšija Aleksa, sav pocrveneo u licu, kao da se zlotvor nalazi među nama, ustaje i maše rukama spreman da mu pokaže... Ponešto preskačem. "Mnogo je sila na svetu, al' ništa silnije od čoveka". To čitam jako glasno. Traže da ponovim. Svraća komšija, gimnazijalac, traži mog brata. Sa čuđenjem zagleda knjigu, uzima je, i veli: "Hej, ti malo čudo, nije valjda da si im ovo čitala!?"

"A ja baš oću da znam je li saranila sestra brata", skoro šapatom obrati se bratovom drugu mama. Kad joj Lazar reče da jeste, a onda ode, mama zasuzi. Moj ujak, partizan, poginuo, ni za grob mu se nije znalo, bio je mamina tiha tuga. U sobi glasovi muški i teme takve. Sve se niti stapaju u osnovnu, da je silna snaga udarila na nemoćni narod, al'... Nas decu odvode na spavanje. Dok odlazim, hvatam reči: sila, okupator, ofanzive, meseršmit, šta god to bilo, svetleće rakete, bunker, a soli nigde, glas se proneo, kad ono udari sila, sila, sila... "Pravo veli knjiga, ništa silnije od čoveka, Švabi nije pomogla njegova sila u našim bosanskim vrletima", tiho se oglašio stric Vučen.

Naravno, priče o ratu nisu za decu, tu rečenicu smo često čuli od tate, ali znamo da će sutra opet biti prela, čitanja i uz čitanje mnogo priča zanimljivih i čudnih, često nejasnih i zbunjujućih, i da ćemo tonuti u san sa bezbroj pitanja o dalekoj Bosni, o strašnom ratu, o...

Sa prvim sunčanim danima prestajale su čitalačke večeri. Bačka ravnica tražila je puno rada i mnogo ruku. Moj ded Mile i ostali učesnici neobičnih zimskih prela, na kojima sam im strpljivo čitala, umorni od neprekidnog rvanja sa masnom i plodnom zemljom, nisu propuštali priliku da me pitaju šta čitam, ne zaboravljajući da me podsete da mislim na zimu i vodim računa šta ću im, kad se letina smiri, čitati. Na mene, s knjigom u rukama, na svim neobičnim mestima, na višnji, u dnu bašte, na hodniku, na stepenicama koje sa ulice vode u kuću, u kuhinji, punoj komšinica i glasova na koje se nisam osvrnula, svi se uveliko navikli.

U školi smo se dočepali knjige autorke Nel de Bok Lejting *Drugarice*. Ko zna da li se sećam tačno imena autorke, ali ta nam je knjiga obeležila detinjstvo. Bila je naša. Išla od ruke do ruke, čitale smo je u grupi i pojedinačno. Tada smo osnovala "Grupicu". Bilo nas je osam. Najčešće smo bile kod Bose jer je njena mama bila i mama i tata i sama vodila celo domaćinstvo. Za nas raj! Tako smo naučile da vozimo bicikl, savladavale neke tajne kuvanja, napravile prvu rusku salatu i šnenokle, naučile i kako se štopaju čarape, smišljale avanture, kretale u krađu zelenih jabuka, uvežbavale navijanje za naše dečake na rukometnim utakmicama, osmislile izlet do Petrovaradina vozom bez kupovanja karata...

I pokvarile dobre ocene. "One zaposle Devinu kuću, trošile joj šećer nemilice, razdrndale biciklo, sa tavana ga skinule, krale komšijsko voće. Ej, ženo, čuješ li ti to? Neku knjigu uzele iz škole, rekle da su je izgubile, a nisu... Sramota! Stid me ubio na roditeljskom, stid pred učiteljima, pred komšijama!", viče moj tata, sve čujem sakrivena iza vrata u sobi. I sve bih to podnela da ne stiže iz grada, iz škole, moj brat. Bila sam njegova senka, pratila ga i obožavala. Kad je čuo tatinu priču, do mene dopre njegov plačni glas: "Ej, sejo, da si mi bar brat, lakše bih ovo podneo, da se zbog tebe stidim!"

KOSA PAKUŠEVSKI

AKCIJA

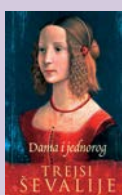
NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE **Laguna**

**Knjige za
299 dinara!**

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI“ U SRBIJI

Ponesite ovaj primerak „Vremena“ u neku od knjižara „Delfi“ i kupite jedan od dvadeset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.

Akcija traje do 4. jula 2013.

**DAMA I
JEDNOROG**
Trejsi Ševalije

Priča o tajnama
srednjovekovnih
tapiserija

**VEČNA ČAROLIJA
POČETKA**
Alojz Princ

Biografija
Hermana Hesea

ŠEKSPIR
Bil Brajson
Ko je zaista
bio Šekspir

**LJUBAV JE
UŠETALA**
Marisa de los
Santos

Bajka za odrasle o
ljubavi i filmovima

NOVAC
Martin Ejmis
Roman o
samoubilačkoj
pohlepi

**PREKRIJTE JOJ
LICE**
P. D. Džejms
Roman najvećeg
živog pisca
klasičnih krimića

PODUHVAT INDIJA
Erik Orsena
Roman o Kolumbu
i njegovim
putovanjima

MEGRE I MOTKA
Žorž Simenon
Čuveni inspektor
Megre u jednom
od najzamršenijih
slučajeva

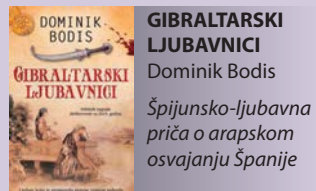
MAJČINA RUKA
Igor Marojević
Roman o sudbini
folksdojčera u
Jugoslaviji

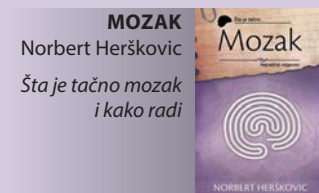
**STOLARSKA
OLOVKA**
Manuel Rivas
Ljubavna priča
u Španiji uoči
Građanskog rata

ČIK
Wolfgang Herndorf
Lep i tužan
pustolovni roman
o zagonetnim
predelima Nemačke

**GIBRALTARSKI
LJUBAVNICI**
Dominik Bodis
Špijunsko-ljubavna
priča o arapskom
osvajanju Španije

MOZAK
Norbert Heršković
Šta je tačno mozak
i kako radi

**PRONAĐENA
ATLANTIDA**
Klajv Kasler
Klasik majstora
avanturističkog
žanra

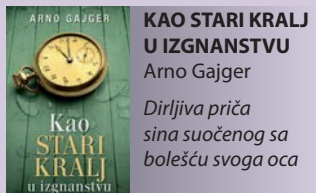
**KLIMATSKE
PROMENE**
Hartmut Grasl
Najvažnije činjenice
o klimatskim
promenama

NOVI POČETAK
Toni Parsons
Tipična
parsonsovska
gorkoslatka
ljubavna priča

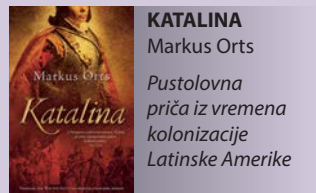
**OSTRVO NA DVA
MORA**
priredila:
Ljubica Arsić
Antologija
priča o moru

**KAO STARI KRALJ
U IZGNANSTVU**
Arno Gajger
Dirljiva priča
sina suočenog sa
bolešću svoga oca

**HVALA ZA
USPOMENE**
Sesilija Ahern
Od autorke
bestselera
P.S. Volim te

KATALINA
Markus Orts
Pustolovna
priča iz vremena
kolonizacije
Latinske Amerike

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. "Kod Vuka" (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "SKC" (Kralja Milana 48, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Terazije" (Terazije 38, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Zemun" (Glavna br. 20, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Makedonska 12, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Kragujevac" (Kralja Petra I 12, Kragujevac),
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Niš" (Voždova 4, Niš),
Delfi knjižare d.o.o. "Super Vero" (Milutina Milankovića 86a, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Kalča" (TC Kalča, lamella E, local 11, Niš),
Delfi knjižare d.o.o. "Kod sata" (Kneza Miloša 33, Valjevo),
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Čačak" (Gradsko šetalište bb, Čačak),
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Novi Sad" (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad),

Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Pančevo" (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Rodić" (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. "Zira" (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "KNEZ" (Knez Mihajlova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. "Bulevar" (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Immo" (Gandijeva 21, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Subotica" (Korzo 8, Subotica),
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Miljakovac" (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. "Banovo Brdo" (Požeška 118a, Banovo Brdo)
Delfi knjižare d.o.o. "Banovo Brdo" (Požeška 118a, Banovo Brdo)
Delfi knjižare d.o.o. "27 Mart" (Stanoja Glavaša 1, Beograd).

Ovde se kriju tri **Gases for Life**.
I četiri godišnja doba.

Gases for Life deo su našeg svakodnevnog života tokom cele godine. Ugljen dioksid (CO_2) u plastenicima podstiče rast biljaka, voća i povrća. Azot (N_2) se koristi za zamrzavanje namirnica, kiseonik (O_2) u proizvodnji stakla, dok je zahvaljujući tečnom ugljen dioksidu nameštaj udobniji.

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec